POLIROM
Top 10+

VENEDIKT
EROFEEV

Moscova-Petuşki

Traducere de Emil Iordache

VENEDIKT EROFEEV

Moscova-Petuşki

Traducere din limba rusă
şi note de Emil Iordache

POLIROM
2014

Născut sub zodia protestului, VENEDIKT EROFEEV (1938-1990) s-a dovedit în perioada studiilor un elev şi mai apoi un student cu caracter puternic, asemenea tatălui, unul dintre mulţii arestaţi în 1946 pentru „propagandă antisovietică”. În 1955 Erofeev este admis la Facultatea de filologie a Universităţii din Moscova. Va fi exmatriculat timp de trei semestre, pentru comportament „necuviincios şi inadecvat”. Nu renunţă însă la studii şi frecventează cursurile altor facultăţi. În anii ’60-’70 se căsătoreşte, călătoreşte mult, are câteva slujbe mărunte şi scrie cea mai importantă operă a sa: „poemul” Moscova-Petuşki, care avea să circule multă vreme în exemplare dactilografiate şi să fie publicat în spaţiul rus abia la sfârşitul anilor '80. Înainte de moarte avea să mai scrie o piesă de teatru (*Walpurgisnacht*) şi să înceapă o alta, având ca subiect viaţa lui Fanny Kaplan. Se pare că tot în anii '80 a scris un roman despre compozitorul rus Dimitri Şostakovici, roman niciodată găsit.

Avertisment din partea autorului

Prima ediţie a poemului *Moscova-Petuşki,* fiind apărută într-un singur exemplar, s-a epuizat rapid. De atunci am primit numeroase reproşuri pentru capitolul *Secera şi Ciocanul – Karaciarovo,* absolut nemeritate. În introducerea la prima ediţie, le preveneam pe toate domnişoarele că peste capitolul *Secera şi Ciocanul – Karaciarovo* trebuie să sară fără să-l citească, întrucât după fraza „şi am băut imediat” urmează o pagină şi jumătate de înjurături porcoase, că în tot capitolul nu există niciun cuvânt decent, cu excepţia frazei „şi am băut imediat”. Prin acest avertisment de bună-credinţă am reuşit performanţa că toţi cititorii, şi mai ales domnişoarele, s-au repezit de prima dată la capitolul *Secera şi Ciocanul – Karaciarovo,* chiar fără să parcurgă capitolele precedente şi chiar fără să citească fraza „şi am băut imediat”. Din această cauză, am considerat necesar, la ediţia a doua, să elimin toate măscările. Aşa va fi mai bine, pentru că, în primul rând, voi fi citit de la un capăt la altul şi, în al doilea rând, nimeni nu va fi ofensat.

V.E.

Lui Vadim Tihonov, iubitului meu prim născut,
îi dedică autorul aceste file tragice

Moscova.
În drum spre Gara Kursk

Toţi spun: Kremlinul. Kremlinul. Pe toţi i-am auzit vorbind despre el, dar eu nu l-am văzut niciodată. De-atâtea ori (de-o mie de ori), beat sau mahmur, am străbătut Moscova de la nord la sud, de la vest la est, de la un capăt la altul şi la nimereală – şi niciodată n-am văzut Kremlinul.

Ieri iarăşi nu l-am văzut – şi doar toată seara m-am învârtit împrejurul locurilor acelora şi nu că aş fi fost foarte beat: de îndată ce ieşisem în Savelevski, băusem pentru început un pahar de zubrówka, pentru că ştiu din experienţă că, în calitate de decoct matinal, oamenii n-au inventat nimic mai bun.

Aşa. Un pahar de zubrówka. Iar apoi, pe Kaliaevskaia, alt pahar, numai că nu de zubrówka, ci de votcă cu coriandru. Un cunoscut de-al meu spunea că votca cu coriandru acţionează în mod antiuman asupra omului, adică, întărindu-i toate membrele, îi slăbeşte sufletul. La mine, cine ştie de ce, efectul a fost invers, adică sufletul mi s-a întărit în gradul cel mai înalt, iar membrele mi-au slăbit, dar sunt de acord şi eu că şi asta-i ceva antiuman. De aceea tot acolo, pe Kaliaevskaia, am mai băgat în mine două halbe de bere jiguliovskoe şi am băut alb-de-desert din gâtlejul sticlei.

Desigur, o să mă întrebaţi: dar mai pe urma, Venicika, mai pe urmă ce ai băut? La drept vorbind nici eu nu mai ştiu bine ce am băut. Îmi aduc aminte – asta mi-o aduc limpede aminte – că pe strada Cehov am băut două pahare de vânătorească. Doar nu puteam să traversez Sadovoe Kolţo fără să beau nimic, nu? Nu puteam. Înseamnă că am mai băut ceva.

Iar pe urmă m-am dus în centru, pentru că întotdeauna mi se întâmplă aşa: când caut Kremlinul, ajung negreşit la Gara Kursk, nu în centru. La drept vorbind, chiar trebuia să merg la Gara Kursk, şi totuşi m-am dus în centru ca să văd Kremlinul măcar o dată în viaţă: oricum, mi-am zis, n-o să văd niciun Kremlin şi am să mă pomenesc de-a dreptul la Gara Kursk.

Acum aproape că îmi vine să plâng de ciudă. Nu pentru că, desigur, ieri n-am ajuns la Gara Kursk. (Asta-i un fleac: n-am ajuns ieri, am să ajung azi.) Şi, fireşte, nu pentru că m-am trezit dimineaţă într-o casă a scării necunoscută (îmi dau seama că m-am aşezat ieri pe o treaptă dintr-o casă a scării, treapta a patruzecea, numărând de jos, am strâns valijoara la piept şi am adormit). Nu, nu de asta mi-e ciudă. Uite de ce mi-e ciudă: mai adineauri am socotit că de pe strada Cehov şi până la casa scării am mai băut de şase ruble – dar ce, şi unde am

băut? Şi în care succesiune? Am turnat în mine spre binele sau spre răul meu? Nimeni nu ştie şi de-acum niciodată n-o să mai afle. Doar nici până acum nu ştim dacă ţarul Boris l-a omorât pe ţareviciul Dmitri sau invers[1].

Ce-i cu casa asta a scării? Nici acum n-am habar; dar aşa se cuvine. Uite-aşa. Totul ne lume trebuie să se producă lent şi eronat, pentru ca omul să nu se înfumureze, pentru ca omul să fie trist şi buimac.

Am ieşit la aer când se luminase de ziuă. Ştiu toţi – toţi cei care, buimaci, au nimerit într-o casă a scării şi au ieşit în zori de acolo – toţi ştiu ce greutate am purtat eu în inimă pe aceste patruzeci de trepte ale unei case a scării dintr-un bloc străin şi ce povară am scos la aer.

Nu-i nimic, nu-i nimic, mi-am zis, nu-i nimic. Uite o farmacie, o vezi? Şi uite-l pe poponarul acela în geacă maro, care răzăluieşte trotuarul. Asta o vezi şi tu. Aşa, calmează-te. Totul merge cum se cuvine. Dacă vrei s-o iei la stângă, Venicika, du-te la stânga, eu nu te silesc şi nu-ţi impun nimic. Dacă vrei la dreapta, du-te la dreapta.

Am pornit spre dreapta, clătinându-mă puţintel din cauza frigului şi a necazului, da, din cauza frigului şi a necazului. O, povara asta matinală din inimă! O, iluzie a dezastrului! O, neputinţă de a îndrepta ceva! Ce-i mai mult în ea, în povara asta, căreia încă nimeni nu i-a dat un nume? Ce-i mai mult în ea; paralizie sau greaţă? Epuizare a nervilor sau dor de moarte undeva aproape de inimă? Şi dacă astea-s în părţi egale, totuşi ce-i mai mult în toate: tetanos sau febră?

Nu-i nimic, nu-i nimic, mi-am zis, înfăşoară-te în haină, ca să te aperi de vânt, şi du-te încetişor. Şi răsuflă uite-aşa, rar, rar. Răsuflă, ca să nu te lovească peste genunchi picioarele trecătorilor. Şi du-te undeva, dar du-te. Oriunde. Chiar dacă mergi la stânga nimereşti la Gara Kursk; dacă mergi înainte, dai tot de Gara Kursk. De aceea mergi la dreapta ca să nimereşti acolo cu siguranţă[2].

O, deşertăciune! O, efemeritate! O, intervalul cel mai neputincios şi mai infam din viaţa poporului meu, răstimpul dintre răsăritul soarelui şi deschiderea magazinelor! Câţi peri albi de prisos ne-a scos nouă, şatenilor fără adăpost şi trişti. Du-te, Venicika, du-te.

Moscova.
Piaţa Gării Kursk

Uite, am ştiut eu ce spun; dacă mergi la dreapta, nimereşti neapărat la Gara Kursk. Ţi-a fost urât pe aceste străduţe. Venicika, ai vrut aglomeraţie, na-ţi aglomeraţie...

— Dar lasă-mă-n pace, m-am eschivat singur de mine, parcă de aglomeraţia ta am eu nevoie? Parcă de oamenii tăi am eu nevoie?

Până şi Mântuitorul, chiar Mamei Sale bune, i-a spus: „Ce am eu cu Tine?”. Cu atât mai mult eu – ce am eu cu oamenii ăştia grăbiţi şi nesuferiţi?

Mai bine mă sprijin de coloană şi închid ochii, ca să nu-mi mai fie aşa de greaţă.

— *Fireşte, Venicika, fireşte, cântă cineva de sus, lin-lin, mângâietor-mângâietor, ia şi închide ochii, să nu-ţi fie greaţă.*

O! îi recunosc! îi recunosc! Iar sunt ei!

— Îngeri ai Domnului! Tot voi sunteţi?

— *Fireşte că tot noi,* spuseră ei, foarte mângâios din nou.

— Ştiţi ceva, îngerilor? întrebai eu tot încet-încet.

— Ce? îmi răspunseră îngerii.

— Mi-e greu...

— *Da, ştim că ţi-e greu,* cântară îngerii. *Dar umblă, umblă, îţi va fi mai uşor. Iar peste o jumătate de oră se deschide magazinul: ce-i drept, votca se dă acolo de la nouă, dar vinişor roşu au să-ţi dea de îndată...*

— Roşior?

— *Roşior,* repetară tărăgănat îngerii Domnului.

— Rece?

— *Rece, fireşte...*

O, ce tare m-am emoţionat!

— Voi ziceţi: umblă, umblă ai să te simţi mai bine. Păi nici să umblu nu-mi vine. Ştiţi şi voi ce înseamnă să umbli în situaţia mea!...

Auzind asta, îngerii au tăcut. Apoi au început din nou să cânte:

— *Ia ascultă: du-te-n restaurantul gării. Acolo ieri s-a adus Xérès. Doar n-au putut să bea într-o seară tot Xérèsul!*

— Da, da, da. Mă duc acum şi aflu. Vă mulţumesc, îngerilor...

Iar ei mi-au cântat încet-încetişor:

— *Să fii sănătos, Venea...*

Iar apoi, uite-aşa, mângâios-mângâios:

— *N-ai pentru ce...*

Ce drăguţi sunt!... Dar... Dacă-i de dus, apoi să mă duc. Şi ce bine-i că ieri am cumpărat dulciuri – doar n-aveam să mă duc la Petuşki fără dulciuri. La Petuşki fără dulciuri nu se poate nicidecum. Îngerii mi-au adus aminte de dulciuri, fiindcă cei pentru care le-am cumpărat seamănă şi ei a îngeri. Bine că le-am cumpărat... Dar când le-ai cumpărat ieri? Aminteşte-ţi... Umblă şi aminteşte-ţi...

Am pornit de-a latul pieţei – mai bine zis, n-am pornit, ci m-am împleticit. De două sau de trei ori m-am oprit şi am încremenit în loc – ca să-mi domolesc senzaţia de leşin. Căci omul nu are numai latura fizică, o are şi pe cea spirituală şi, pe deasupra, mai are o latură mistică, supraspirituală. Aşa deci, mă aşteptam clipă de clipă să mă apuce greaţa în mijlocul pieţei din toate cele trei laturile. Şi iar mă opream şi încremeneam.

— Deci, când ai cumpărat ieri dulciurile? După votca vânătorească? Nu. După vânătorească n-aveam chef de dulciuri. Între primul şi al doilea pahar de vânătorească? Tot nu. Între ele a fost o pauză de treizeci de secunde şi eu nu-s supraom ca să apuc să fac ceva în treizeci de secunde. De fapt, un supraom s-ar fi prăbuşit după primul pahar de vânătorească, nemaizbutind să-l golească pe al doilea... Atunci când? Doamne milostive, câte taine sunt pe lume! Un văl impenetrabil de taine! Înainte de votca cu coriandru sau între bere şi alb-de-desert?

Moscova.
Restaurantul Gării Kursk

Nu, numai nu între bere şi alb-de-desert, între ele, categoric, n-a fost nicio pauză. Însă înainte de votca cu coriandru – se prea poate. Lucrurile stau cel mai probabil aşa: alunele le-am cumpărat înainte de votca cu coriandru, iar bomboanele, după aceea. Sau, poate, invers: după ce am dat de duşcă votca cu coriandru, eu...

— Băuturi alcoolice nu avem, spuse bătăuşul de la intrare. Şi se uită la mine ca la o păsăruică moartă sau ca la o murdară floricică de piciorul-cocoşului.

— Băuturi alcoolice nu avem!

Eu, cu toate că m-am chircit de-a binelea de disperare, am fost în stare să îngăim că am venit pentru cu totul altceva. Parcă puţine motive aş avea să vin? Poate că expresul meu de Perm, cine ştie din ce cauză, nu vrea să meargă la Perm şi eu am venit aici uite cu ce intenţie: să mănânc boeuf Stroganov şi să-l ascult pe Ivan Kozlovski[3] sau ceva din „Bărbierul".

Totuşi, valijoara am luat-o cu mine şi, ca mai înainte în casa scării, am strâns-o la piept, aşteptând să mi se ia comanda.

Nu au nicio băutură alcoolică! Împărătească a cerurilor! Păi, dacă-i să le dau crezare îngerilor, aici este Xérès întotdeauna. Iar acum – numai muzică, o muzică cu nişte modulaţii câineşti. Într-adevăr, cel care cântă e Ivan Kozlovski, l-am recunoscut de îndată, nu există nimic mai parşiv decât vocea asta. Toate vocile tuturor cântăreţilor sunt la fel de parşive, dar fiecare o are parşivă în felul lui[4]. De aceea îi deosebesc uşor după auz... Da, sigur, e Ivan Kozlovski... „O-o-o cupă a strămo-o-o-o-şilor... O-o-o, lasă-mă să te privesc la lumina nopţilor cu ste-e-le..." Da, sigur e Ivan Kozlovski: „O-o-o, de ce m-ai fermeca-a-a-at... Nu mă respi-i-i-inge..."

— Doriţi să comandaţi ceva?

— Aveţi numai muzică?

— De ce „numai muzică"? Avem boeuf Stroganov, prăjituri, uger...

Iar începuse să-mi dea târcoale greaţa.

— Dar Xérès aveţi?

— Xérès nu avem.

— Interesant. Uger este, iar Xérès nu-i!

— Foa-a-arte interesant. Da. Xérès nu avem. Iar uger avem.

Şi mă părăsi. Ca să nu mă mai chinuiască greaţa, m-am apucat să studiez lustra de deasupra capului...

Frumoasă lustră. Dar prea grea. Dacă se desprinde acum şi-i cade cuiva în cap – o să-l doară grozav de tare... Ba nu, pesemne că nici n-

are să-l doară: în timp ce lustra se desprinde şi zboară, tu, fără să bănuieşti nimic, bei, de pildă, Xérès. Şi când te-a lovit, nu mai eşti printre cei vii. Greoi gând... stai şi, de sus, îţi cade lustra-n cap. Un gând foarte greoi...

Ba nu, de ce să fie greoi?... Dacă, să zicem, bei Xérès, nu-i greoi deloc... Însă dacă stai aşa, după o beţie, dacă încă n-ai apucat să te dregi, şi nu ţi se dă Xérès, uite, atunci e greu... Un gând foarte apăsător. Un gând pe care nu oricine îl poate duce, mai ales după o beţie.

Tu ai accepta, dacă ţi s-ar face următoarea ofertă: îţi aducem, chipurile, 800 de grame de Xérès, dar dezlegăm lustra de deasupra capului tău şi...

— Ei, v-aţi gândit? Luaţi ceva?

— Xérès, vă rog, 800 de grame.

— Văd că eşti grozav! Ţi-am spus ruseşte că n-avem Xérès!

— Bine... O să aştept... Până când o să aveţi...

— Aşteaptă, aşteaptă... N-ai să stai degeaba!... Ai să vezi tu îndată Xérès!

Şi iar m-a lăsat singur. M-am uitat cu dezgust în urma femeii. Mai ales la ciorapii albi, fără nicio cusătură; cusătura m-ar fi îmblânzit, poate că mi-ar fi descărcat sufletul şi conştiinţa...

De ce-s cu toţii atât de grosolani? Şi sunt grosolani, subliniat grosolani, chiar în clipele când n-au voie să fie grosolani, când omul, după beţie, are toţi nervii revărsaţi, când e descurajat şi blând! De ce aşa? O, dacă întreaga lume, dacă fiecare din lumea asta ar fi liniştit şi temător, cum sunt eu acum, dacă ar fi nesigur de sine şi s-ar îndoi de temeinicia locului său sub soare – ce bine ar fi! N-ai mai exista nici entuziaşti, nici fapte eroice, nici obsesii! Toţi ar fi descurajaţi. Aş accepta să trăiesc pe pământ şi o veşnicie, dacă mai înainte mi s-ar arăta un ungher unde nu întotdeauna este loc pentru faptele eroice. „Descurajarea generală” – uite unde-i salvarea de toate nenorocirile, iată panaceul, iată predicatul marii desăvârşiri! Şi în ce priveşte structura activă a firii...

— Cine vrea Xérès aici?

Deasupra mea stăteau aplecaţi două femei şi un bărbat, tustrei în alb. Mi-am ridicat ochii la ei – pesemne că în ochii mei era multă infamie şi tulbureală; asta am înţeles-o după mutrele, după ochii lor, pentru că în ochii lor se reflectaseră tulbureala şi infamia asta... M-am făcut mic şi mi-am pierdut sufletul.

— Păi eu... Nu cer mai nimic. Bine, dacă nu-i Xérès, am să aştept, aşa...

— Cum, adică, „aşa”?... Ce aveţi de „aşteptat”?!

— Păi aproape nimic... Pur şi simplu, merg la Petuşki la fata pe care o iubesc (ha-ha-ha! „la fata pe care o iubesc”!), uite, am cumpărat

nişte dulciuri...

Ei, călăii, aşteptau să vadă ce mai spun.

— Păi eu... Vin din Siberia, sunt orfan... Şi, pur şi simplu, ca să nu-mi mai fie aşa de greaţă... Vreau nişte Xérès.

Nu trebuia, nu trebuia să le spun iar de Xérès! Asta i-a făcut să explodeze. Toţi trei m-au luat de subsuori – o, durerea unei asemenea ruşini! – m-au târât prin toată sala şi m-au îmbrâncit la aer. Mi-au aruncat din urmă şi valijoara cu dulciuri.

Iar sunt la aer. O, deşertăciune! O, rânjet de fiară al existenţei!

Moscova.
Spre tren prin magazin

Ce a fost mai pe urmă, de la restaurant până la magazin şi de la magazin până la tren – limba omenească nu este în stare să exprime. Nici eu n-am să mă apuc. Şi dacă de asta s-ar apuca îngerii, n-ar face altceva decât să izbucnească în plâns şi n-ar fi în stare să spună nimic din cauza lacrimilor.

Hai mai bine să facem aşa: să păstrăm un moment de reculegere pentru aceste două ore mortale. Ţine minte, Venicika, aceste două ore. În zilele cele mai solemne, în zilele cele mai strălucitoare ale vieţii tale, aminteşte-ţi de ele. În momentele de fericire şi încântare, nu le uita. Aşa ceva nu trebuie să se mai repete. Mă adresez tuturor rudelor şi prietenilor, tuturor oamenilor, a căror inimă este deschisă pentru poezie şi compasiune: „Lăsaţi-vă ocupaţiile. Opriţi-vă împreună cu mine şi haideţi să cinstim cu un moment de reculegere ceea ce e inexprimabil. Dacă aveţi la îndemnă un claxon hârbuit, apăsaţi pe claxonul acela”.

Aşa. M-am oprit şi eu. Exact de un minut, privind tulbure spre orologiul gării, stau ca un stâlp în mijlocul pieţei Gării Kursk. Părul meu ba flutură în vânt, ba mi se face măciucă, ba din nou flutură. Taxiurile mă învăluie din toate părţile. La fel şi oamenii, care mă privesc ciudat, gândindu-se pesemne: oare să-l sculptăm aşa, să le fie de învăţătură popoarelor antice, sau să nu-l sculptăm?

Şi această linişte o strică doar o voce feminină, răguşită, de bas. care se revarsă de nicăieri: „Atenţie! La ora 8 şi 16 minute, de la linia a patra, pleacă trenul cu destinaţia Petuşki. Opriri: Secera şi Ciocanul, Ciuhlinka, Reutovo, Jeleznodorojnaia. În continuare, în toate staţiile, exceptând Esino”.

Iar eu stau tot în loc.

„Repetăm! La ora 8 şi 16 minute, de la linia a patra, pleacă trenul cu destinaţia Petuşki. Opriri: Secera şi Ciocanul, Ciuhlinka, Reutovo, Jeleznodorojnaia. În continuare, în toate staţiile, exceptând Esino”.

Asta-i tot. Minutul s-a scurs. Acum voi toţi, desigur, vă veţi repezi la mine cu întrebări: „Nu-i aşa că vii de la magazin, Venicika?”

— Da, vă răspund, de la magazin, şi îmi văd de drum, mergând în direcţia peronului cu capul aplecat spre stânga.

— Acum valijoara ţi-e grea? Da? Şi în inimă îţi cântă un fluier? Aşa-i?

— Oho, asta depinde cum o spui! zic eu, înclinându-mi capul spre dreapta. Valijoara e într-adevăr foarte grea. Cât despre fluier, e prea devreme ca să vorbim…

— Totuşi, Venicika, ce ai cumpărat? Ne interesează grozav!

— Păi înţeleg şi eu că vă interesează. Acuşi, acuşi vă fac lista: în primul rând, două sticle de kubanskaia de câte două ruble şi şaizeci şi două de copeici fiecare. În total cinci şi douăzeci şi patru. Pe urmă: două sferturi de russkaia de câte o rublă şi şaizeci şi patru de copeici, în total cinci douăzeci şi patru plus trei douăzeci şi opt. Opt ruble şi cincizeci şi două de copeici. Şi încă un vin roşu. Acuşi mi-aduc aminte. Da, un vin roz, alcoolizat, de o rublă şi treizeci şi şapte.

— Aşa, aşa, aşa, ziceţi voi, dar totalul general? Că doar e grozav de interesant...

— Vă spun acuşi totalul general....

— Totalul general e de zece ruble optzeci şi nouă de copeici, spun eu, păşind pe peron, dar ăsta nu-i deloc totalul general. Că am mai cumpărat şi două sandvişuri, ca să nu borăsc.

— Venicika, ai vrut să spui: „ca să nu mi se facă greaţă”?

— Nu, ce am spus – am spus. Prima doză n-o pot îngurgita fără gustare, fiindcă aş putea să borăsc. Însă pe-a doua şi pe-a treia pot să le iau pe uscat, pentru că s-ar putea să mi se facă greaţă, dar nu mai borăsc pentru nimic în lume. Şi tot aşa până la a noua. La a noua, iar e bun un sandviş.

— De ce? Iar ţi se face greaţă?

— Ba nu, greaţă nu mi se mai face deloc, dar de borât – borăsc.

Voi toţi, desigur, clătinaţi din cap. Chiar văd de aici, de pe peronul ud, cum voi toţi, cei care sunteţi răspândiţi pe pământul meu, clătinaţi din cap şi vă apucaţi să mă ironizaţi:

— Câtă complexitate, câtă fineţe, Venicika!

— Ba bine că nu!

— Câtă precizie a gândirii Şi asta-i tot? Şi asta-i tot ce-ţi trebuie ca să fii fericit? Nimic altceva?

— Cum, adică, nimic altceva? spun eu, urcând în vagon. Dacă aş fi avut mai mulţi bani, aş mai fi luat nişte bere şi două sticle de vin de Porto, dar...

Aici, de-acum vă apucaţi cu toţii să gemeţi.

— O-o-o-o, Venicika! O-o-o, ce primitivism!

Ei bine, şi ce-i cu asta! N-are decât să fie primitivism, zic. Şi cu

asta pun capăt discuţiei noastre. „Să fie primitivism!”, dar la întrebările voastre nu mai răspund. Mai bine mă aşez, strâng valijoara la piept şi mă uit pe fereastră. Uite-aşa: „Să fie primitivism!”.

Dar voi vă ţineţi mereu de capul meu:

— Ce-i cu tine? Te-ai supărat?

— Ba nu, răspund.

— Nu te supăra, îţi vrem binele. Dar de ce, prostule, strângi mereu valijoara la piept? Pentru că ai votca în ea?

Aici, chiar mă supăr foc: ce legătură are votca?...

„Stimaţi pasageri, trenul nostru circulă până la staţia Petuşki. Opriri: Secera şi Ciocanul, Ciuhlinka, Reutovo, Jeleznodorojnaia, în continuare, în toate staţiile, exceptând Esino.”

Chiar aşa, ce legătură are votca? Văd că nu puteţi vorbi decât despre votcă. V-a căşunat votca asta. Păi, dacă vreţi, şi la restaurant am strâns-o la piept, şi nu aveam încă votcă în ea. Şi în casa scării, dacă vă mai amintiţi, am strâns-o la piept şi n-aveam niciun strop de votcă în ea!... Dar, dacă vreţi să ştiţi totul, am să vă povestesc, numai să aşteptaţi un pic. Mă dreg la Secera şi Ciocanul şi...

Moscova – Secera şi Ciocanul

şi atunci vă povestesc tot. Aveţi răbdare. Că doar eu rabd!

Fireşte, toţi cred că-s om rău. Dimineaţa, după beţie, şi eu am aceeaşi părere. Însă nu poţi avea încredere în părerea unui om care n-a apucat să se dreagă! În schimb seara ce abisuri sunt în mine, fireşte, dacă apuc să mă înţepenesc bine peste zi – ce mai abisuri sunt în mine!

Dar, fie. Fie, sunt un om rău. În general, bag şi eu de seamă: dacă un om se simte mizerabil dimineaţa, iar seara e plin de planuri, de visări şi eforturi, e foarte rău omul acela. Dacă dimineaţa îi e rău şi seara îi e bine – ăsta-i semnul sigur că omu-i rău însă dacă lucrurile stau invers, dacă dimineaţa omu-i vioi şi plin tot de speranţe şi dacă seara-l doboară epuizarea – e sigur că omul acela-i un nemernic, un afacerist şi un mediocru. Mi-e scârbă de un asemenea om. Nu ştiu cum vi se pare vouă, dar mie mi-e scârbă.

Desigur, sunt şi din aceia cărora le este la fel de bine şi dimineaţa, şi seara, care se bucura şi de răsăritul, şi de asfinţitul soarelui – dar ăştia-s nişte ticăloşi şi mi-e şi greaţă să vorbesc despre ei. Iar dacă vreunuia îi e la fel de rău şi seara, şi dimineaţa, despre acela nu mai am ce spune, doar că-i un gunoi şi-o sculă bleagă. Fiindcă la noi magazinele sunt deschise până la nouă, iar cel de pe Eliseevski chiar până la unsprezece, iar tu, dacă nu eşti un gunoi, apuci întotdeauna să te înalţi spre seară până undeva, până la un abis mititel.

Prin urmare, ce am?

Am scos din geamantan ce aveam şi am pipăit totul de la sandviş până la roziul alcoolizat de o rublă şi treizeci şi şapte. Am pipăit şi deodată mi s-a urât şi mi-a pierit cheful... Doamne, vezi şi tu ce de bunătăţi. Dar oare am nevoie de ele? Oare după *aşa ceva* tânjeşte sufletul meu? Uite ce mi-au dat oamenii în schimbul lucrului după care tânjeşte sufletul meu! Dar, dacă mi-ar fi dat lucrul *acela,* aş mai fi avut nevoie de toate *astea?* Uită-te şi Tu, Doamne: roziu alcoolizat de o rublă şi treizeci şi şapte...

Şi, învăluit cu totul în fulgere albastre, Dumnezeu mi-a răspuns:

— Dar de ce are nevoie sfânta Tereza de stigmate? Doară nici ea nu are nevoie. Dar şi le doreşte.

— Uite-aşa! am răspuns eu plin de încântare. Uite, şi eu îmi doresc toate astea, dar n-am deloc nevoie de ele!

„Bine, dacă-ţi doreşti, Venicika, atunci ia şi bea", m-am gândit eu încetişor, dar nu mă grăbeam. O să-mi mai spună Dumnezeu ceva sau n-o să-mi mai spună?

Dumnezeu tăcea.

Aşa, bine. Am luat sfertul şi m-am dus la capătul vagonului. Spiritul meu a lâncezit în închisoare patru ore şi jumătate, acum am să-i dau drumul să se plimbe. Am un pahar, am un sandviş, *ca să nu mi se facă greaţă.* Şi am un suflet, deocamdată doar întredeschis pentru impresiile existenţei. *Împarte bucatele cu mine, Doamne!*

Secera şi Ciocanul – Karaciarovo

Şi am băut imediat.

Karaciarovo – Ciuhlinka

Şi, după ce am băut – vedeţi şi voi ce mult timp m-am strâmbat, mi-am înghiţit voma, cât de mult am drăcuit şi am înjurat porcos. Poate cinci, poate şapte minute, poate o întreagă veşnicie m-am zbuciumat între cei patru pereţi, ţinându-mă cu mâna de gât şi implorându-l pe Dumnezeul meu să nu mă nedreptăţească.

Şi până la Karaciarovo, de la Secera şi Ciocanul până la Karaciarovo, Dumnezeul meu nu a putut să-mi audă ruga – paharul băut se învolbura undeva între pântece şi esofag, ba se învârtejea în sus, ba se retrăgea iarăşi în jos. Era ceva ca Vezuviul, ca Herculanele sau Pompeiul, ca focurile de artificii de Unu Mai din capitala ţării mele. Şi eu sufeream şi mă rugam.

Şi uite că de-abia lângă Karaciarovo Dumnezeul meu m-a auzit şi m-a înţeles. Totul s-a potolit şi s-a aşezat. Şi dacă la mine ceva se potoleşte şi se aşază, asta-i ireversibil. Puteţi fi siguri. Respect natura,

n-ar fi frumos să-i restitui naturii darurile[5]... Da.

Mi-am netezit cumva părul şi am revenit în vagon. Publicul s-a uitat la mine aproape apatic, cu nişte ochi mari şi parcă fără nicio treabă...

Asta îmi place. Îmi place că poporul ţării mele are ochii atât de goi şi de bulbucaţi. Asta îmi imprimă un sentiment de legitimă mândrie. Ne putem imagina ce fel de ochi sunt acolo. Unde totul se vinde şi totul se cumpără: ...ochi bine ascunşi, pitiţi, rapaci şi înspăimântaţi... Inflaţie, şomaj, pauperism... Se uită pe sub sprâncene, cu îngrijorare perpetuă şi suferinţă – iată ce fel de ochi sunt în lumea banilor peşin...

În schimb, ce ochi are poporul meu! Sunt mereu holbaţi, dar n-au în ei niciun fel de tensiune. Deplină absenţă a oricărui sens. În schimb – ce vigoare (ce vigoare spirituală!); ochii ăştia n-au să te vândă. N-au să vândă nimic şi n-au să cumpere nimic. Orice s-ar întâmpla cu ţara mea. În zile de îndoială, în zile de împovărătoare meditaţii, în vremuri de încercări şi amaruri felurite[6] – ochii ăştia n-au să clipească. Pentru ei, totu-i rouă dumnezeiască...

Îmi place poporul meu. Sunt fericit că m-am născut şi am crescut sub privirea acestor ochi. Un singur lucru e rău: nu cumva au zărit ce trăsnăi am făcut la capătul vagonului?... M-am rostogolit dintr-un colţ într-altul ca marele tragedian Feodor Şaliapin, cu mâna la gât, de parcă mă sugruma ceva?

De altfel, fie cum o fi. Dacă a văzut cineva, n-are decât. Poate că repetam ceva, nu? Da... într-adevăr. Poate că jucam nemuritoarea dramă *Othello, maurul veneţian?* Jucam singur şi în toate rolurile deodată. Eu, de pildă, m-am trădat, mi-am trădat convingerile: mai precis, am început să mă suspectez de trădare a propriei persoane şi a propriilor convingeri – oh, ce reproşuri mi-am şoptit! – şi iată, eu, care mi-am îndrăgit propria persoană pentru chinurile suportate, m-am apucat să mă sugrum. M-am înşfăcat de gât şi mă sugrum. Dar parcă are importanţă ce am făcut acolo?...

Iată, în dreapta, la fereastră, stau doi. Unul tontălău, cu o pufoaică pe el. Iar altul, deştept nevoie-mare, cu un palton de covercot. Şi poftim! N-au nicio ruşine, toarnă şi beau. Nu dau fuga la capătul vagonului şi nu-şi frâng mâinile. Tontălăul bea, plescăie din buze şi zice: „Aha! Bine s-a dus, curva!”. Iar deşteptul nevoie-mare bea şi zice: „Trans-cen-den-tal!”. Şi cu ce voce sărbătorească! Tontălăul ia o îmbucătură din gustare şi zice: „Gusta-area noastră de azi e grozavă! Gustare de tipul «vă implor»!”. Iar deşteptul nevoie mare mestecă şi spune: „Da-a-a… Trans-cen-den-tal!...”

Extraordinar! Am intrat în vagon şi stau, şi sufăr întrebându-mă drept cine m-au luat – maur sau nemaur? Vor fi gândit frumos sau urât despre mine? Iar ăştia beau energic şi făţiş, ca nişte culmi ale

creaţiei, beau cu conştiinţa propriei superiorităţi faţă de lume... „Gustare de tipul «vă implor»!...” Eu, dregându-mă de cu dimineaţă, mă ascund de cer şi de pământ, pentru că asta-i ceva mai intim decât orice intimitate!... Beau înainte de muncă – mă ascund. Beau la muncă – mă ascund... Iar ăştia! „Trans-cen-den-tal!”

Îmi dăunează foarte mult delicateţea, ea mi-a stâlcit tinereţea. Copilăria şi adolescenţa[7]... Mai degrabă aşa: mai degrabă nu-i vorba de delicateţe, ci de faptul că eu doar am lărgit la nesfârşit limitele intimităţii – de câte ori asta nu m-a nenorocit...

Uite, acum am să vă povestesc ceva. Mi-aduc aminte, acum vreo zece ani m-am mutat la Orehovo-Zuevo. Când m-am mutat, în camera mea erau deja patru locatari, eu am devenit al cincilea. Trăiam în bună înţelegere, nu ne certam nicidecum. Dacă vreunul voia să bea vin de Porto, se scula şi zicea: „Băieţi, eu vreau vin de Porto”. Şi toţi spuneau: „Bine. Bea vin de Porto. O să bem şi noi vin de Porto cu tine”. Dacă cineva avea chef de bere, toţi aveau şi ei chef de bere.

Excelent. Dar deodată am început să bag de seamă că ceilalţi patru cumva *mă îndepărtează* de ei, *şuşotesc* între ei uitându-se la mine, *mă urmăresc* dacă mă duc undeva. Mi s-a părut ciudat şi chiar mă simţeam alarmat. Şi pe fizionomiile lor citeam aceeaşi îngrijorare şi chiar un fel de spaimă… „Ce să fie? mă dădeam eu de ceasul morţii. De ce au atitudinea asta?”

Şi, iată, a venit o seară când am înţeles care-i chestia şi de ce aveau atitudinea asta. Îmi amintesc că în ziua aceea nici măcar nu mă ridicasem din pat: băusem bere şi mă apucase urâtul. Pur şi simplu: zăceam şi mi se ura.

Şi văd: toţi patru mă înconjoară încetişor – doi mi se aşază la căpătâi, iar ceilalţi doi la picioare. Şi mă privesc în ochi, mă privesc cu reproş, mă privesc cu încrâncenarea unor oameni care nu pot pricepe un mister ce sălăşluieşte în mine... Parcă s-ar fi întâmplat ceva...

— Ia ascultă, mi-au spus ei, las-o baltă.

— Ce să las „baltă”? m-am mirat eu şi aproape că m-am săltat din pat.

— Nu te mai crede mai presus de ceilalţi... Că noi suntem o plevuşcă acolo, iar tu eşti Cain şi Manfred...

— Păi asta de unde aţi mai scos-o?

— Uite că am scos-o. Azi ai băut bere?

Ciunlinka – Kuskovo

— Am băut.

— Ai băut multă?

— Multă.

— Atunci scoală-te şi du-te[8].

— Unde „du-te”?

— Parca nu ştii! Că altfel noi parcă am fi nişte gângănii mărunte şi nişte nemernici, iar tu eşti Cain şi Manfred...

— Daţi-mi voie, zic, asta n-am afirmat-o...

— Nu, ai afirmat-o. De când te-ai mutat cu noi, o afirmi în fiecare zi. Nu cu vorba, ci cu fapta. Nici măcar cu fapta, ci cu absenţa acestei fapte. O afirmi *negativ*...

— Dar care „faptă”? Cu care *„absenţă”?* De uimire, căscasem ochii mari.

— Se ştie care faptă. Nu te duci afară, asta-i. Noi am simţit de îndată că nu-i a bună. De când te-ai mutat, n-am văzut niciodată să te duci la WC. Bine, dacă ar fi fost vorba de treaba mare! Dar nici cu treaba mică nu te-am văzut... Nici măcar cu cea mică!

Şi toate astea au fost rostite fără zâmbet, pe un ton de oameni jigniţi de moarte.

— Nu, băieţi, nu m-aţi înţeles bine...

— Ba da, te-am înţeles bine...

— Ba nu, nu m-aţi înţeles. Doar nu pot face ca voi: să mă ridic din pat şi să spun în auzul tuturor: „Băieţi, mă duc să mă c...!” sau: „Băieţi, mă duc să mă p...!”. Nu pot aşa...

— De ce să nu poţi? Noi putem, iar tu nu poţi! Înseamnă că eşti mai bun ca noi! Noi suntem nişte animale murdare, iar tu eşti ca un crin!...

— Ah, nu... Cum să vă explic...

— N-ai ce să ne explici... Pentru noi totu-i clar.

— Dar ascultaţi-mă... Pricepeţi odată... În lumea asta există lucruri...

— Ştim la fel de bine ca tine care lucruri există şi care nu există...

Şi n-am putut nicidecum să-i conving. Cu privirile lor posomorâte, îmi sfredeleau sufletul... Am început să cedez.

— Fireşte, şi eu pot... Şi eu aş putea...

— Chiar aşa. Înseamnă că poţi ca şi noi. Dar noi nu putem ca tine. Tu, fireşte, poţi totul, iar noi nu putem nimic. Tu eşti Manfred, eşti Cain, iar noi suntem ca nişte scuipături la picioarele tale...

— Ba nu, nu, m-am zăpăcit eu cu totul, în lumea asta există lucruri... Exista asemenea sfere... Nu se poate aşa, pur şi simplu, să te ridici şi să te duci. Pentru că e o autolimitare, nu-i aşa? Există o prohibiţie a ruşinii din timpul lui Ivan Turgheniev... Şi pe urmă, jurământul de pe Vorobievî Gori…[9] Şi după asta, să te ridici şi să spui: „Băieţi...” – e cumva jignitor. Căci, dacă cineva are inima delicată...

Ei, toţi patru, s-au uitat distrugător la mine. Am strâns din umeri şi am tăcut iremediabil.

— Lasă-ne-n pace cu Ivan Turgheniev. Vorbeşte, dar nu bate

câmpii. Am citit şi noi. Mai bine ia spune: ai băut bere azi?

— Am băut?

— Câtă?

— Trei halbe şi un ţap.

— Atunci ridică-te şi du-te. Ca să te vedem că te-ai dus. Nu ne înjosi şi nu ne chinui. Ridică-te şi du-te.

Nemaiavând încotro, m-am ridicat şi m-am dus. Nu ca să mă uşurez. Ca să-i uşurez pe ei. Iar când m-am întors, unul dintre ei mi-a spus: „Cu asemenea opinii ruşinoase vei fi veşnic singur şi nefericit".

Da. Şi a avut perfectă dreptate. Ştiu multe planuri ale lui Dumnezeu dar de ce a insuflat în mine atâta pudoare – asta n-o ştiu nici până acum. Iar această pudoare – ceea ce-i mai caraghios! – această pudoare era înţeleasă atât de alandala, încât mi se refuza şi cea mai elementară bună-creştere.

De pildă, în Povlovo Posad. Sunt condus la dame şi prezentat astfel:

— E celebrul Venicika Erofeev în persoană. E celebru pentru foarte multe lucruri. Dar, fireşte, e celebru pentru că în toată viaţa lui n-a tras nici măcar un pârţ...

— Cum, niciunul? se miră damele şi se holbează la mine. Niciunul?

Eu, desigur, încep să mă jenez. Nu pot să nu mă jenez în prezenţa damelor. Zic:

— Cum, adică, niciunul? Câteodată... totuşi...

— Cum? se miră damele şi mai tare. Erofeev, şi... E ciudat să te gândeşti!... „Câteodată, totuşi!"

Auzind una ca asta, mă pierd cu totul şi spun cam aşa:

— Mda... Ce *mare lucru-i* în asta... Păi eu... Să tragi *pârţuri* e doar noumenal... Nu-i nimic fenomenal în a trage pârţuri...

— Ia gândiţi-vă, oameni buni! rămân perplexe damele.

Iar apoi trag clopotele pe toată linia ferată spre Petuşki: „Asta o face ca să se audă şi zice că n-o face rău! Că o face *bine*!*"*.

Aşa că vedeţi şi voi. Aşa-i de-o viaţă. De-o viaţă întreagă mă apasă acest coşmar, coşmarul că eşti înţeles *anapoda,* nu, nu „*anapoda*", ci *strict pe dos,* adică de-a dreptul porceşte, adică *antinomic.*

Aş putea povesti multe pe marginea acestui subiect, dar dacă aş povesti totul, m-aş întinde până la Petuşki. Mai bine să nu vă povestesc totul, ci doar o singură întâmplare pentru că e cea mai proaspătă: cum am fost dat afară, acum o săptămână, din funcţia de brigadier pentru vina de „introducere a sistemului imoral de grafice individuale". Toată direcţia noastră din Moscova se cutremură de *groază* de îndată ce-şi aduce aminte de aceste grafice. Şi doar s-ar părea că nu-i nimic *îngrozitor* în asta!...

Da! Pe unde trecem acum?...

Kuskovo! Trecem fără oprire prin Kuskovo! Cu un asemenea prilej, ar trebui să mai beau o dată, dar mai bine vă povestesc mai întâi,

şi pe urmă beau.

Aşadar. Acum o săptămâna mi s-a făcut vânt din funcţia de brigadier, iar cu cinci săptămâni mai înainte fusesem numit. În patru săptămâni, înţelegeţi şi voi, nu poţi face schimbări spectaculoase; de fapt, eu nici n-am făcut schimbări spectaculoase, iar dacă i s-a părut cuiva că le-am făcut, n-am fost, totuşi, dat afară din pricina unor schimbări spectaculoase.

Tărăşenia a început mai simplu. Înaintea mea, procesul nostru de producţie arăta în felul următor: de dimineaţă ne apucam de jucat sika[10] pe bani (voi ştiţi să jucaţi sika?). Aşa. Pe urmă ne ridicam, desfăşuram tamburele cu cabluri, iar cablul îl îngropam în pământ. Iar apoi se ştie ce urma: ne aşezam şi fiecare îşi omora cum se pricepea timpul liber, căci fiecare îşi are propriul vis şi propriul temperament. Unul bea vermut, altul, mai nepretenţios, apă de colonie „Prospeţime", iar altul cu pretenţii bea coniac în aeroportul internaţional Şeremetievo. Şi ne culcam.

Iar dimineaţa o luam de la capăt: mai întâi beam vermut. Apoi ne ridicam şi cablul de ieri îl scoteam de sub pământ şi îl aruncam, pentru că era ud de tot, fireşte. Iar pe urmă ce făceam? Pe urmă ne apucam de jucat sika, pe bani. Într-un sfârşit ne culcam, fără să terminăm jocul.

Dimineaţa devreme ne trezeam unul pe altul: „Leoba! Scoală să jucăm sika!" „Stasik, scoală să terminăm jocul de ieri!" Ne sculam, terminam sika de ieri. Iar apoi, cu noaptea în cap, fără să fi băut nici „Prospeţime", nici vermut, înşfăcam tamburul cu cablu şi începeam să-l desfăşurăm, pentru ca până a doua zi să se umezească şi să devină inutilizabil. Iar pe urmă fiecare îşi vedea de ale lui, pentru că fiecare îşi are propriile Idealuri. Şi tot aşa, de la început.

Devenind brigadier, am simplificat acest proces până la ultima limită imaginabilă. Acum iată cum procedam: o zi jucam sika, a doua zi beam vermut, a treia zi ne apucam iar de sika, a patra zi reveneam la vermut. Iar cel care se dădea intelectual dispărea cu totul la aeroportul Şeremetievo, unde îşi făcea veacul bând coniac. De tambur, fireşte, nici nu ne atingeam; de altfel, chiar dacă aş fi propus să-l atingem, toţi ar fi râs, precum zeii, mi-ar fi stâlcit faţa cu pumnii, după care şi-ar fi văzut de treburile lor: care de sika, pe bani, care de vermut, care de „Prospeţime".

Şi un timp totul a mers excelent. Noi le trimiteam o dată pe lună angajamentele socialiste, iar ei ne trimiteau lefurile de două ori pe lună. Noi, de-o pildă, scriem: în cinstea centenarului ce se apropie[11], ne angajăm să punem capăt accidentelor de muncă. Sau aşa: în cinstea

gloriosului centenar ne angajăm să facem în aşa fel, încât fiecare al şaselea să studieze la fără frecvenţă într-o instituţie de învăţământ superior... Dar care accidente şi care instituţii, dacă noi, jucând sika, nu mai vedem lumina zilei şi nu suntem decât cinci!

Ah libertate şi egalitate! Ah, frăţietate şi sinecură! Ah, dulceaţa lipsei gestionării! Ah, fericită perioadă din viaţa poporului meu – perioada de la deschiderea până la închiderea magazinelor!

Lăsând deoparte ruşinea şi grijile îndepărtate, noi trăiam o viaţă exclusiv spirituală. Eu le lărgeam orizontul de cunoaştere, atât cât îmi stătea în putere, iar lor le plăcea foarte mult când li-l lărgeam, mai ales când era vorba de Israel şi de arabi. Aici erau extraordinar de încântaţi: încântaţi de Israel, încântaţi de arabi şi mai cu seamă de înălţimile Golan. Iar Abba Eban[12] şi Moshe Dayan[13] era mereu pe buzele lor. Vin dimineaţa de la târfe, de pildă, şi unul îl întreabă de celălalt: „Ei, cum a fost? Ninka din camera 13 dayan eban[14]?". Iar celălalt îi răspunde cu un surâs satisfăcut: „Ce putea face, lepădătura? Sigur că dayan!".

Şi pe urmă (ascultaţi), pe urmă, când au aflat de ce a murit Puşkin, le-am dat să citească „Grădina cu privighetori", poemul lui Aleksandr Blok[15]. Acolo, în centrul poemului, dacă, desigur, lăsăm deoparte toţi aceşti umeri parfumaţi, ceţurile nestrăbătute de lumină şi turlele roze în odăjdii fumegoase, acolo, în centrul poemului, este un personaj liric dat afară din slujbă pentru beţie, preacurvie şi chiul. Le-am spus: „E o carte foarte oportună, o s-o citiţi cu mare folos pentru voi". Şi ce? Au citit-o. Dar, în pofida tuturor aşteptărilor, a avut o influenţă deprimantă asupra lor: din toate magazinele a dispărut deodată „Prospeţimea". Nu ştiu de ce, dar sika a fost dată uitării, vermutul a fost uitat, aeroportul internaţional Şeremetievo a fost uitat – şi a triumfat „Prospeţimea", toţi beau numai „Prospeţime".

O, lipsă de griji! O, păsări cereşti care nu adunaţi în hambare! O, crini de câmp. Înveşmântaţi mai frumos decât Solomon! Au băut toată „Prospeţimea" de la staţia Dolgoprudnaia până la aeroportul internaţional Şeremetievo!

Şi în momentul acesta i-am iluminat: păi tu, Venicika, eşti un nepriceput, eşti prost de dai în gropi; aminteşte-ţi că ai citit la nu ştiu care înţelept că Domnul Dumnezeu se îngrijeşte numai de soarta prinţilor, oferindu-le prinţilor posibilitatea de a se îngriji de soarta popoarelor. Şi doar tu eşti brigadier, deci eşti un „mic prinţ"[16]. Unde ţi-e grija pentru soarta popoarelor tale? Te-ai uitat oare în sufletele paraziţilor ăstora, în obscuritatea sufletelor paraziţilor ăstora? Dialectica inimilor acestor patru hăndrălăi – îţi e oare cunoscută? Dacă ţi-ar fi cunoscută, ai înţelege mai bine ce au în comun „Grădina cu privighetori" şi „Prospeţimea" şi de ce „Grădina cu privighetori" n-a putut să se împace nici cu sika, nici cu vermutul, în timp ce cu ele se

împăcau foarte bine Moshe Dayan şi Abba Eban!...

Şi atunci am introdus faimoasele mele „grafice individuale", pentru care mi-au şi făcut vânt până la urmă...

Novoghireevo – Reutovo

Să vă spun ce fel de grafice erau? E foarte simplu : pe hârtie velină, cu tuş negru, se desenează două axe – una orizontală, cealaltă verticală. Pe orizontală se trec succesiv toate zilele de lucru din luna încheiată, iar pe verticală cantitatea de grame băute calculată în alcool pur. Se avea în vedere, desigur, numai ce se bea în timpul producţiei şi înaintea începerii lucrului, întrucât ceea ce se bea seara este o mărime mai mult sau mai puţin constantă şi nu poate trezi interesul unui cercetător serios.

Aşadar, la sfârşitul lunii muncitorul vine la mine cu raportul: în ziua cutare am băut asta şi atât, în altă zi am băut atât şi asta. Iar eu, cu tuş negru şi pe hârtie velină, reprezint toate astea într-o diagramă frumoasă. Uitaţi-vă, admiraţi, de pildă, linia comsomolistului Viktor Totoşkin:

[image]

Iar asta este a lui Aleksei Blindiaev, membru al PCUS din 1936, un ghiuj bătrân şi ramolit:

[image]

Iar ăsta sunt eu, prea umilul servitor al domniilor voastre, ex-brigadierul montatorilor de la PTUS[17], autorul poemului *Moscova-Petuşki:*

[image]

Nişte linii interesante, nu-i aşa? Chiar şi pentru privirea cea mai superficială, sunt interesante. Unul are Himalaya, Tirolul, exploatările de la Baku şi chiar vârful zidului Kremlinului, pe care eu, de altminteri, nu l-am văzut niciodată.

Al doilea are briza de dinaintea zorilor care adie pe fluviul Kama, plescăitul calm şi mărgelele micilor tremurători ale felinarului. Al treilea are zbaterea unei inimi mândre, cântecul albatrosului[18] şi al nouălea val[19]. Şi toate astea numai dacă vedem doar forma exterioară a liniilor.

Iar unui ins iscoditor (mie, de pildă) aceste linii i-au bârfit tot ce se poate bârfi despre om şi despre inima omenească: toate calităţile lui, de la cele sexuale până la cele profesionale, toate complexele,

profesionale şi sexuale. Şi gradul său de echilibru, şi capacitatea de a trăda şi toate tainele subconştientului său, dacă aceste taine există.

Acum studiam sufletul fiecărui hăndrălău cu atenţie, minuţios şi îndeaproape. Dar nu le-am studiat prea multă vreme: într-o zi funestă, de pe masa mea de lucru au dispărut toate diagramele. Am constatat că boşorogul de Aleksei Blindiaev, membru al PCUS din 1936, a trimis în ziua aceea la direcţie noul nostru angajament socialist în care noi, cu prilejul centenarului ce se apropia, juram să fim în viaţă la fel ca în producţie, şi – din prostie sau de beat ce era – a pus în acelaşi plic şi graficele mele individuale.

De îndată ce am observat dispariţia, am băut şi m-am apucat cu mâinile de cap. Iar acolo, la direcţie, după ce au primit plicul, s-au apucat şi ei cu mâinile de cap, au băut ceva şi în aceeaşi zi, cu un „moskvici", au venit în dispozitivul sectorului nostru. Şi ce au descoperit, dând buzna în biroul nostru? N-au descoperit nimic, în afară de Leoha şi de Stasik; Leoha dormea ghemuit pe duşumea, iar Stasik bora. Într-un sfert de ceas s-a hotărât totul: steaua mea, care luminase timp de patru săptămâni, s-a prăbuşit. Răstignirea s-a săvârşit la exact treizeci de zile după înălţare. O singură lună de la Toulonul meu până la Elena mea[20]. Pe scurt, am fost degradat iar în locul meu a fost numit Aleksei Blindiaev, acest prostănac bătrân, membru al PCUS din anul 1936. Iar el, imediat după numire, s-a trezit pe duşumeaua lui şi le-a cerut o rublă – dar ei nu l-au dat. Stasik a încetat borâtul şi le-a cerut şi el o rublă, dar ei nici lui nu i-au dat. Au băut un pic de vin roşu, au urcat în „moskviciul" lor şi au făcut cale întoarsă.

Şi, iată, anunţ solemn: până la sfârşitul zilelor mele nu voi mai întreprinde nimic ca să repet trista experienţă a avansării. Rămân jos şi de jos scuip pe toată scara voastră socială. Da. Pe fiecare treaptă a scării câte un scuipat. Ca să urci pe ea trebuie să fii jidan fără frică şi prihană[21], trebuie să fii poponar forjat din oţel curat[22] din cap până-n picioare. Iar eu nu-s aşa.

Cum-necum, mi-au făcut vânt. Pe mine, prinţul-analist meditativ, care analizam cu dragoste sufletele oamenilor mei, m-au considerat de jos drept spărgător de grevă şi colaboraţionist, iar de sus drept un pierde-vară cu psihicul dezechilibrat. Cei de jos nu mă puteau suferi în ochi, iar cei de sus nu puteau să vorbească despre mine fără să râdă. „Cei de sus n-au putut, iar cei de jos n-au vrut."[23] Ce prevesteşte una ca asta, cunoscători ai adevăratei filosofii a istoriei? Absolut exact: la chenzina următoare mă vor beli conform legilor binelui şi frumosului, iar chenzina următoare este poimâine, ceea ce înseamnă că poimâine au să-mi frece rânza.

— *Ptiu!*

— Cine a spus „ptiu"? Voi, îngerilor, aţi spus „ptiu"?

— *Da, noi am spus ptiu. Venea, ce urât vorbeşti!*

— Păi judecaţi şi voi – cum să nu vorbeşti urât! Toată murdăria asta a vieţii m-a copleşit în asemenea hal, încât din ziua aceea nu m-am mai trezit. N-aş zice nici că şi mai înainte eram foarte treaz, dar, în tot cazul, măcar ţineam minte ce beau şi în ce succesiune, pe când acum nu-mi pot aminti nicidecum... La mine toate merg pe perioade, viaţa parcă mi-e împărţită în perioade: ba nu beau o săptămână întreagă şi după aceea beau patruzeci de zile, pe urmă iarăşi nu beau patru zile, după care beau din nou şase luni fără să mă opresc măcar o dată ca să-mi trag sufletul... Uite, şi acum...

— *Înţelegem, înţelegem totul. Ai fost jignit, şi inima ta minunată...*

— Da, da, în ziua aceea, inima mea minunată a luptat o întreagă jumătate de oră cu raţiunea. Ca în tragediile lui Pierre Corneille, poetul-laureat: datoria luptă cu dragostea. Numai că la mine era invers: dragostea lupta cu raţiunea şi cu datoria. Inima îmi spunea: „Ai fost jignit, ai fost făcut de căcat. Du-te, Venicika, şi te îmbată. Scoală-te şi du-te să te îmbeţi ca porcul". Aşa îmi vorbea inima mea minunată. Dar raţiunea? Ea mormăia şi se împotrivea: „N-ai să te scoli, Erofeev, n-ai să te duci nicăieri şi n-ai să bei niciun strop". Iar inima răspundea: „Bine, Venicika, bine. Nu trebuie să bei mult, nu trebuie să te îmbeţi ca porcul, bea şi tu patru sute de grame şi gata". „Niciun gram! se răstea raţiunea. Dacă fără asta nu se poate, du-te şi bea trei halbe de bere, iar gramele, Erofeev, uită-le". Însă inima gemea: „Măcar două sute de grame. Hai..."

Reutovo – Nikolskoe

hai, măcar o sută cincizeci..." Şi atunci raţiunea: „Bine, Venea, bine, bea o sută cincizeci, dar nu te duce nicăieri, stai acasă".

Şi ce credeţi? Că am băut o sută cincizeci şi am stat acasă? Haha! Începând cu ziua aceea, am băut câte o mie cinci sute pe zi ca să stau acasă şi totuşi n-am stat. Fiindcă în a şasea zi m-am înţepenit într-un asemenea hal, încât a dispărut graniţa dintre raţiune şi inimă, şi amândouă m-au îndemnat într-un glas: „Du-te, du-te la Petuşki! La Petuşki se află mântuirea ta şi bucuria ta, du-te".

„Petuşki este locul unde păsările nu tac nici ziua, nici noaptea, unde iasomia nu se scutură nici iarna, nici vara. Păcatul originar – poate că va fi existat – nu împovărează acolo pe nimeni. Acolo chiar şi cei care nu se trezesc cu săptămânile au privirea adâncă şi senină..."

„Acolo, în fiecare vineri, la unsprezece fix, pe peronul gării mă aşteaptă *fata asta* cu ochii de culoare albă, albă trecând în alburie, cea mai iubită dintre târfe, diavoliţa bălaie. Iar astăzi e vineri şi peste mai puţin de două ore va fi unsprezece fix, şi va fi ea, va fi peronul gării, şi privirea asta alburie, în care nu-i nici cinste, nici ruşine. Haideţi cu

mine – oho, ce o să vedeţi!...”

„De fapt, ce am lăsat în urmă în locul de unde am plecat? O pereche de obiele împuţite şi o pereche de pantaloni primiţi de la stat, un cleşte plat şi un raşpel, o chenzină şi nişte cheltuieli de regie – uite ce am lăsat! Şi ce mă aşteaptă înainte? Ce este în Petuşki, pe peron? Păi pe peron sunt nişte gene roşcate lăsate în jos, şi freamătul formelor, şi o cosiţă de la ceafă până la poponeaţă. Iar după peron – votcă cu sunătoare şi vin de Porto, beatitudine şi convulsii, entuziasme şi spasme, împărătească a cerurilor, ce mult mai e încă până la Petuşki!”

„Iar acolo, dincolo de Petuşki, unde se contopesc cerul şi pământul şi unde lupoaica urlă la stele – acolo e cu totul altceva, dar acelaşi lucru: acolo, într-un palat fumegos şi păduchios, necunoscut bălăioarei, se răsfaţă pruncul meu, cel mai dolofan şi mai sfios dintre toţi pruncii. El ştie litera «u» şi pentru asta vrea alune de la mine. Câţi dintre voi ştiaţi, la trei ani, litera «u»? Niciunul; voi nici acum n-o ştiţi bine însă el o ştie şi pentru asta nu aşteaptă, nicio răsplată, decât un pahar de alune.”

— Rugaţi-vă, îngerilor, pentru mine. Să-mi fie luminoasă calea, să nu mă poticnesc de-o piatră[24], să văd oraşul de care mi-a fost atâta dor. Şi până atunci – iertaţi-mă – aveţi grijă de valijoara mea, mă duc undeva pentru zece minute. Trebuie să beau votcă kubanskaia ca să nu mi se stingă elanul.

Şi, iată, m-am sculat iarăşi şi, străbătând jumătate de vagon, m-am dus în capăt.

Şi n-am mai băut ca la Karaciarovo, nu, acum am băut fără greaţă şi fără sandviş, din gâtul sticlei, dându-mi capul pe spate ca un pianist şi cu conştiinţa măreţiei a ceea ce de-abia începe şi este hărăzit să fie.

Nikolskoe – Saltîkovskaia

— N-o să te bucuri de aceste treisprezece înghiţituri, m-am gândit eu dând a treisprezecea duşcă.

— Doar ştii că a doua doză matinală, dacă o sorbi din gâtul sticlei, posomorăşte sufletul chiar dacă nu pentru mult timp, până la a treia doză băută cu paharul, însă-l posomorăşte totuşi. Tu să nu ştii asta?

— Fie. Fie-ţi luminoasă ziua de astăzi. Ziua de mâine fie-ţi şi mai luminoasă. Dar de ce se fâstâcesc îngerii de îndată ce aduci vorba despre bucuriile de pe peronul din Petuşki şi după aceea?

— Oare ce cred ei? Că n-o să mă aştepte nimeni acolo? Sau că trenul va deraia? Sau că la Kupavna mă vor da jos din tren controlorii? Sau că undeva, pe la kilometrul 105, am să adorm din

cauza băuturii şi, aşa adormit, au să mă strivească ca pe un băieţel? Sau au să mă înjunghie ca pe o fetiţă? De ce îngerii se fâstâcesc şi tac? Ziua mea de mâine e luminoasă. Da. Ziua noastră de mâine e mai luminoasă decât cea de ieri şi cea de astăzi. Dar cine garantează că ziua noastră de poimâine nu va fi mai rea decât cea de alaltăieri?

— Asta-i! Bine ai spus-o, Venicika. Ziua noastră de mâine şi aşa mai departe. Foarte corect şi inteligent ai spus-o, arareori vorbeşti atât de corect şi de inteligent.

— Şi îndeobşte nu ai prea mult creier. Dar tu parcă nu ştii asta? Împacă-te, Venicika, măcar cu ideea că sufletul ţi-e mai încăpător decât mintea. Şi în general la ce-ţi mai trebuie mintea, dacă ai ruşine şi gust pe deasupra? Ruşine şi gust – asta-i atât de mult, încât creierul devine cu totul de prisos.

— Dar când, Venicika, ţi-ai dat seama pentru prima dată că eşti prost?

— Păi uite când. Când am auzit în acelaşi timp, deodată, două reproşuri total opuse: că-s plicticos şi uşuratic. Pentru că un om, dacă-i deştept şi plicticos, nu mai decade până la uşurătate. Iar dacă-i uşuratic şi deştept, nu-şi mai permite să fie plicticos. Pe când eu, nătângul, am reuşit să le combin cumva.

— Şi să vă spun de ce? Pentru că am sufletul bolnav, dar nu mă dau de gol. Pentru că de când mă ştiu nu fac altceva decât că simulez sănătatea sufletească, şi asta clipă de clipă, cheltuindu-mi astfel toate (fără excepţie) forţele intelectuale şi fizice, şi de care vor mai fi fiind. Uite, de asta-s plicticos. Mi-s nesfârşit de străine lucrurile pe care le vorbiţi şi care vă preocupi zi de zi. Iar ceea ce mă preocupă, pe mine – despre asta n-am să suflu vreo vorbă nimănui şi niciodată. Poate, de teamă să nu-mi meargă vestea de tontălău, poate din altă pricină, dar nicio vorbă.

— Îmi aduc aminte că demult tare, când de faţă cu mine oamenii se certau din cauza unei prostii, eu ziceam: „Eh! Aveţi chef să discutaţi prostia asta!” – iar ceilalţi se mirau de mine şi spuneau: „Cum să fie prostie? Dacă şi asta-i prostie, atunci ce nu-i prostie?”, la care eu răspundeam: „Ah, nu ştiu, nu ştiu! Dar asta-i o prostie”.

— Nu susţin că acum ştiu adevărul sau că m-am apropiat foarte mult de el. Câtuşi de puţin. Dar am ajuns la distanţa de la care poate fi cercetat cel mai confortabil.

— Şi mă uit, şi văd, şi de aceea sunt mâhnit. Şi nu cred că vreunul dintre voi a mai purtat în el uruiala astă amară – din ce-i uruiala asta mi-e greu să spun şi, oricum, voi n-o să pricepeţi dar cel mai mult are în ea „tristeţe” şi „spaimă”. Hai să-i spunem aşa. Uite: în primul rând „tristeţe” şi „spaimă”, şi apoi muţenie. Şi în fiecare zi, de dimineaţă, „inima mea minunată” emană această infuzie şi se scaldă în ea până seara. Altora, ştiu, altora li se întâmplă atunci când le

moare cineva pe neaşteptate, dacă fiinţa de care au cel mai mult nevoie pe lume moare dintr-o dată. Însă mie mi se întâmplă veşnic – măcar asta pricepeţi-o!

— Cum să nu fiu plicticos şi să nu beau kulanskaia? Mi-am câştigat dreptul ăsta. Ştiu mai bine decât voi că „tristeţea universală" nu e o ficţiune pusă în circulaţie de vechii literaţi, pentru că o port în mine şi ştiu ce-i asta şi nu vreau s-o ascund. Trebuie să mă obişnuiesc să vorbesc cu curaj, să le spun oamenilor de la obraz care-mi sunt calităţile. Cine, dacă nu noi înşine să ştie cât suntem de buni?

— De pildă: aţi văzut *Tristeţea nemângâiată* a lui Kramskoi[25]? Fireşte că aţi văzut-o. Aşadar, dacă la prinţesa sau boieroaica aceea încremenită o pisică ar răsturna pe podea în clipa asta aşa ceva, să zicem o cupă din porţelan de Sèvres sau, să zicem, ar sfâşia în bucăţi un halat de o valoare inestimabilă, ce-ar face ea? S-ar zăpăci şi ar plesni din palme? Niciodată n-ar face aşa ceva, pentru că toate astea-s fleacuri pentru ea, fiindcă pentru o zi sau trei ea este „mai presus de toate halatele şi pisicile, de toate porţelanurile de Sèvres"!

Deci, cum e? E plicticoasă prinţesa asta? E imposibil de plicticoasă şi n-are cum să nu fie plicticoasă! E uşuratică? Uşuratică în ultimul hal!

— Aşa şi eu. Acum aţi priceput de ce sunt mai trist decât toţi chefliii ăştia? De ce sunt mai superficial decât toţi idioţii ăştia, dar şi mai întunecat decât orice rahat? De ce sunt şi prost, şi demon, şi palavragiu totodată?

— Foarte bine că aţi înţeles. Să bem pentru înţelegere rămăşiţa asta de kubanskaia, s-o bem de-a dreptul din gâtul sticlei şi s-o bem numaidecât.

— Uitaţi-vă cum se face asta!

Saltîkovskaia – Kucino

Rămăşiţele de kubanskaia încă mai fumegau foarte aproape de gâtlej şi de aceea, când mi s-a spus din ceruri: *„De ce ai băut tot, Venea? E prea mult..."* – eu, sufocându-mă, de-abia am izbutit să răspund:

— Pe tot pământul... Pe tot pământul, de la Moscova până hăt la Petuşki, nu există ceva care să fie prea mult pentru mine... Şi de ce v-aţi teme pentru mine, îngeri cereşti?...

— *Ne temem că iar...*

— Că iar o să vorbesc urât? O nu, nu, pur şi simplu n-am ştiut că sunteţi tot timpul cu mine, altfel nici mai înainte n-aş fi început. Din minut în minut sunt tot mai fericit... Şi dacă acum am să încep să vorbesc porcos, am s-o fac cumva fericit... Ca în versurile poeţilor germani: „Am să vă arăt curcubeul!" sau: „Duceţi-vă la perle!" şi

atât... Ce proşti sunteţi!...

— *Nu, nu suntem proşti, ne temem numai că iar n-ai să ajungi...*

— Unde să nu ajung!! Acolo, la Petuşki să nu ajung? La ea să nu ajung? La împărăteasa mea neruşinată cu ochii ca norii? Ce caraghioşi sunteţi...

— *Nu, nu suntem caraghioşi, ne temem că n-ai să ajungi* la el *şi are să rămână fără alune...*

— S-o credeţi voi, s-o credeţi voi! Atâta timp cât trăiesc... Asta s-o credeţi voi! Vinerea trecută, da, vinerea trecută *ea* nu m-a lăsat să plec la el... M-am moleşit, îngerilor, vinerea trecută m-am tot uitat la pântecele ei alb, rotund, precum cerul şi pământul. Dar azi am să ajung, numai să nu crăp, ucis de soartă.... Mai bine zis nu, astăzi nu ajung, astăzi am să rămân la ea, am să pasc de dimineaţă printre crini, dar mâine...

— *Bietul băiat...,* oftară îngerii.

— „Bietul băiat"!? De ce, adică, „bietul"? Dar ia spuneţi-mi, îngerilor, o să fiţi cu mine până la Petuşki? Da? N-o să zburaţi?

— *O, nu, chiar până la Petuşki nu putem. O să zburăm de îndată ce-o să zâmbeşti... Astăzi încă n-ai zâmbit niciodată... De îndată ce-o să zâmbeşti pentru prima oară, o să zburăm... Şi-o să fim liniştiţi în privinţa ta...*

— Şi acolo, pe peron, o să mă aşteptaţi, da?

— *Da, acolo o să te aşteptăm...*

Minunate făpturi sunt îngerii ăştia! Numai de ce „bietul băiat"? Nu e biet deloc. Un prunc care ştie litera „u" ca pe apă, un prunc careşi iubeşte tatăl ca pe sine însuşi are oare nevoie de compătimire?

Bine, să zicem că acum două vineri a fost bolnav şi toţi au fost îngrijoraţi acolo din pricina lui... Dar a început să se simtă mai bine de îndată ce m-a văzut!... Da, da... Doamne milostive, fă în aşa fel încât să nu i se întâmple nimic şi să nu i se întâmple niciodată nimic!...

Fă aşa. Doamne, încât, dacă ar cădea din cerdac sau de pe cuptor, să nu-şi rupă nicio mână, niciun picior. Dacă zăreşte un cuţit sau un brici, să nu se joace cu ele, găseşte-i alte jucării. Doamne. Dacă mama lui face focul în sobă – îi place foarte mult când mama lui face focul în sobă –, trage-l deoparte, dacă poţi. Mă doare să mă gândesc că s-ar putea frige... Şi dacă se îmbolnăveşte, să înceapă să se însănătoşească de îndată ce mă vede...

Da, da, când am venit data trecută mi s-a spus că doarme. Mi s-a spus că e bolnav şi are febră. Am băut votcă cu aromă de lămâie lângă pătuţul lui şi m-au lăsat singur cu el. Chiar că avea febră, până şi gropiţa din obrăjor îi era fierbinte şi era de-a mirării că un nimic ca acela poate avea fierbinţeală...

Am băut trei pahare de votcă cu aromă de lămâie până când s-a trezit şi s-a uitat la mine şi la cel de al patrulea pahar din mâna mea.

Atunci am discutat mult timp cu el, i-am spus:

— Tu... Ştii ceva, băiete? Să nu mori... Gândeşte-te şi singur (desenezi de-acum literele, deci poţi să gândeşti şi singur): e o mare prostie să mori ştiind numai litera „u" şi neştiind... Măcar îţi dai seama că-i o prostie?...

— *Îmi dau seama, tată...*

Şi cum a spus-o! Şi toate câte spun ei, îngerii ce trăiesc veşnic şi copiii muribunzi, toate astea sunt atât de importante, încât le scriu cu litere cursive şi groase, iar cuvintele noastre le scriu cu litere de rând, pentru că sunt mai mult sau mai puţin bazaconii. „*Îmi dau seama, tată!*"

— Ai să te faci bine, băiete, şi ai să dansezi din nou pe melodia „farandela purceluşilor" – îţi mai aduci aminte? Când aveai doi ani, o dansai. Melodia tatălui tău şi cuvintele tot ale lui: „Ni-ni-nişte dră-cu-şori drăguţi, hazlii îmi zgâriau, îmi muşcau burtica...", iar tu, sprijinindu-te cu o mână şi fluturând batista cu cealaltă, ţopăiai ca un prostuţ de-o şchioapă... „Din fe-bru-a-ri-e până-n august am scâncit şi-am gângurit, la sfâr-şi-tul lui august am dat ortul po-pii..." Îl iubeşti pe taică-tău, băiete?

— *Îl iubesc foarte mult...*

— Atunci să nu mori... Dacă n-ai să mori şi ai să te faci bine, ai să-mi dansezi iar ceva. Numai că farandela n-o s-o mai dansăm. Are nişte cuvinte care n-au niciun rost. „La sfâr-şi-tul lui au-gust am dat ortul popii..." Asta nu merge. Mult mai frumoasă-i asta: „Un-doi-încalţă-ţi-pantofii-nu-ţi-e-ruşine-să- dormi?"... Am nişte motive speciale să-mi placă mârşăvia asta.

Am dat gata cel de-al patrulea pahar şi m-am emoţionat:

— Când nu eşti cu mine, băiete, sunt tare singur... Înţelegi?... Ai dat fuga în pădure vara asta, da? Şi sigur că ţii minte cum sunt pinii acolo, nu?... Uite, şi eu sunt ca un pin... E lung-lung, singur-singur-singurel, şi eu la fel… Pinul e ca mine – se uită numai la cer şi nu vede, nici nu vrea să vadă ce are sub picioare. E atât de verde şi va fi veşnic verde, până se va prăbuşi... Uite şi eu, cât timp n-o să mă prăbuşesc, o să fiu veşnic verde...

— *Verde,* a repetat pruncul.

— Sau uite, de pildă, păpădia. Se tot clatină şi se scutură de puf în bătaia vântului, că te întristezi când te uiţi la ea... Uite şi eu: oare nu-mi scutur puful? Oare nu ţi-e scârbă să vezi cum zile întregi îmi tot scutur puful?...

— *Scârbă,* a repetat pruncul după mine şi a surâs fericit...

Iată, acum îmi amintesc cum a spus „*Scârbă*" şi surâd, tot fericit.

Şi văd: de departe îngerii îmi fac semn cu capul şi zboară de la mine, aşa cum au promis.

Totuşi, mai întâi trebuie să mă duc la ea. Mai întâi – la ea! S-o văd pe peron, cu cosiţa de la poponeaţă până la ceafă, să mă îmbujorez de emoţie, să iau foc, să mă îmbăt criţă şi să pasc, să pasc printre crini – exact atât cât să mă vlăguiesc de moarte!

Adu brăţări, salbe,
Mătase şi catifea, mărgăritare şi diamante,
Vreau să mă îmbrac regină,
Căci regele meu s-a întors!

Fata asta nu-i câtuşi de puţin fată! E o seducătoare – nu-i o fată, ci o baladă în la bemol major! Această femeie, această japiţă roşcată nu-i femeie, ci o vrajă! O să mă întrebaţi: dar de unde ai scos-o. Venicika, de unde a apărut căţeaua asta roşcovană? Şi oare în Petuşki poate exista ceva ca lumea?

Poate! vă răspund şi vorbesc atât de tare, încât zdrăngănesc şi Moscova, şi Petuşki. În Moscova – nu, în Moscova nu poate exista, dar în Petuşki – poate! Şi ce dacă-i „căţea”? în schimb, ce căţea armonioasă e! Şi dacă vă interesează, unde şi cum am găsit-o, dacă vă interesează – ascultaţi, neruşinaţilor, o să vă povestesc tot.

În Petuşki, aşa cum v-am mai spus, iasomia nu se scutură niciodată şi cântecul păsărilor nu se potoleşte. Uite, şi în ziua aceea, exact acum douăsprezece săptămâni, erau păsările şi era iasomie. Şi mai era ziua de naştere a nu ştiu cui. Şi mai era şi puzderie de tărie: poate zece, poate douăsprezece sticle sau chiar, poate, douăzeci şi cinci. Şi era tot ce-şi poate dori omul care a băut atâta tărie: adică absolut totul, de la bere la halba până la cea în sticle. Şi mai ce? o să mă întrebaţi. Ce mai era?

— Păi mai erau doi tipi şi trei gângănii care sugeau din pahare, una mai beată decât alta, şi un fum să-l tai cu cuţitul, şi trăncăneală. Altceva, parcă, nu mai era.

Iar eu diluam şi beam, diluam votca rossiiskaia cu bere jiguliovskoe şi mă uitam la cele „trei” şi intuiam ceva la ele. Nu pot spune ce anume intuiam şi de aceea diluam şi beam şi, pe măsură ce intuiam mai mult la ele acest „ceva”, diluam tot mai cu spor şi, din cauza asta, intuiam cu şi mai multă agerime.

Însă intuiţia reciprocă n-am simţit-o decât la una dintre femei, numai la una! O, gene roşcate, mai lungi decât firele de păr de pe capetele voastre! O, inocentă albeaţă a ochilor! O, albeaţa aceea care se învecina cu alburiul! O, vrăjitorie şi aripi de porumbiţă!...

— Deci, dumneata eşti Erofeev? Şi s-a aplecat puţin spre mine, şi-a strâns, apoi şi-a desfăcut genele...

— Sigur că da! Cine altul?

(O, armonioasa! Cum de şi-a dat seama?)

— Am citit o chestioară de-a dumitale. Şi ştii: niciodată nu m-aş fi gândit că pe cincizeci de pagini se pot îndruga atâtea verzi şi uscate. E mai presus de puterile omeneşti!

— Cum să fie mai presus? Măgulit, am turnat bere în votcă şi am băut-o. Dacă vrei, îndrug şi mai multe! Îndrug şi mai sus!

Uite, de la asta a început totul. Adică a început amnezia: trei ore de lapsus. Ce am băut? Ce am vorbit? În ce proporţie am diluat? Poate că n-ar fi existat acel lapsus, dacă n-aş fi diluat votca, însă, cum-necum, m-am dezmeticit peste vreo trei ore şi uite în ce postură m-am dezmeticit: stau la masă, diluez şi beau.

Şi în afară de noi doi nu mai era nimeni. Şi ea, alături, râde de mine ca un copil plin de har. M-am gândit: „E nemaipomenită! E o femeie căreia până astăzi sânii i-au fost ciupiţi doar de presimţiri. E o femeie căreia înainte de mine nimeni nu i-a pipăit nici măcar pulsul. O, mâncărime fericită în suflet şi peste tot!”.

Iar ea s-a apucat şi-a mai băut o sută de grame. A băut din picioare, dându-şi capul pe spate ca o pianista. Şi după ce a băut a expirat tot, tot ce avea sfânt în ea, a dat totul afară. Iar apoi s-a arcuit ca o lepădătură şi a început să facă nişte mişcări ondulatorii cu coapsele – şi toate astea cu atâta plasticitate, încât nu mă puteam uita la ea fără să mă cutremur...

Voi, neobrăzaţilor, o să mă întrebaţi, fireşte: „Şi cum a fost, Venicika? S-a ……?” Ei, ce să vă răspund? Fireşte că s-a ……..! Cum să nu se ……? Mi-a zis de-a dreptul: „Vreau să mă îmbrăţişezi autoritar cu mâna dreaptă!” Ha-ha! „Autoritar” şi „cu mâna dreaptă”?! Iar eu înţepenisem atât de tare, încât nu doar s-o îmbrăţişez autoritar nu eram în stare, ci voiam doar să-i ating trupul şi nu i-l nimeream, bâjbâiam mereu pe lângă trup...

N-ai decât! Joacă-ţi coapsele tari! m-am gândit eu, după ce am diluat şi am băut. Joacă, seducătoareo! Joacă, Cleopatro! Joacă, târfă planturoasă, care ai sleit de puteri inima poetului! Tot ce am, tot ce, *poate*, am – arunc astăzi totul pe altarul alb al Afroditei!

Aşa mă gândeam. Iar ea râdea. Iar ea s-a apropiat de masă şi a băut dintr-o suflare încă o sută cincizeci, căci era perfectă şi perfecţiunea nu are limite...

Jeleznodorojnaia – Ciornoe

A băut şi a aruncat de pe ea ceva de prisos. „Dacă mai aruncă ceva de pe ea, m-am gândit eu, dacă, după lucrul ăsta de prisos, îşi mai aruncă şi ce are pe dedesubt, se va cutremura pământul şi pietrele vor geme.”

Iar ea a spus: „Ei, Venicika, e bine la mine între ……?”. Iar

eu, strivit de dorinţă, aşteptam păcatul, sufocându-mă. I-am spus: „Trăiesc pe lume de exact treizeci de ani... Şi încă n-am văzut ca să fie atât de frumos la cineva între ……!”

Ce să mă fac acum? Să fiu insinuant-tandru? Să fiu fermecător-grosolan? La naiba, niciodată nu înţeleg bine cum şi în ce clipă trebuie să mă port cu o femeie cherchelită. Până atunci – oare să vă spun? – până atunci nu le cunoşteam bine nici pe cele cherchelite, nici pe cele treze. Mă năpusteam în urma lor cu gândul, dar, de îndată ce mă năpusteam inima mi se oprea înspăimântată. Planuri aveam, dar nu aveam intenţii. Iar când apăreau intenţiile, dispăreau planurile şi, deşi eu mă năpusteam cu inima în urma lor, cugetarea mi se oprea înspăimântată.

Eram contradictoriu. Pe de o parte, îmi plăcea că au o asemenea talie, iar noi n-avem nicio talie. Asta trezea în mine – cum să-i spun? – „încântarea”, poate? Mda, asta trezea în mine încântarea. Dar, pe de altă parte, ele l-au înjunghiat pe Marat cu briceagul, iar Marat era Incoruptibil, aşa că nu făcea să-l înjunghie. Asta îmi omora de-acum orice încântare. Pe de o parte, mie, ca şi lui Karl Marx, îmi plăcea slăbiciunea lor că-s nevoite să urineze aşezându-se pe vine, asta îmi plăcea, asta mă umplea – oare de ce mă umplea? Poate că de încântare? Da, asta mă umplea de încântare. Dar, pe de alta parte, ele şi în Ilici au tras[26] cu naganul! Asta iar omora încântarea: n-ai decât să te pui pe vine, dar de ce să tragi în Ilici cu naganul? Şi, după asta, ar fi fost ridicol să vorbesc despre încântare... Dar m-am luat cu vorba.

Aşadar, cum să fiu acum? Să fiu cumplit, sau să fiu seducător?

Ea însăşi, ea însăşi a făcut alegerea în locul meu, lăsându-se pe spate şi mângâindu-mă pe obraz cu glezna. În asta era un fel de încurajare şi un fel de joc, un fel de scatoalcă uşoară. Era şi un fel de bezea. Şi apoi – albeaţa aceea din ochi, o albeaţă tulbure, ca de căţea, mai albă decât delirul şi al şaptelea cer! Şi pântecele – precum cerul şi pământul. De cum l-am văzut, mai că am scâncit de emoţie, am început să fumeg şi să mă cutremur din tot trupul. Şi toate s-au învălmăşit: şi trandafirii, şi crinii, şi, în cârlionţii mărunţi, umedă şi tremurătoare – intrarea în Eden, şi amnezia, şi genele roşcate. O, sughiţurile acestor profunzimi! O, albeaţă neruşinată! O, desfrânată cu ochii precum norii! O, buric voluptuos!

Totul s-a învălmăşit numai ca să înceapă, ca în fiecare vineri să se repete şi să nu-mi iasă din inimă şi din cap. Şi ştiu: şi astăzi va fi la fel, aceeaşi mahmureală şi acelaşi asasinat...

O să-mi spuneţi: ce-i cu tine, Venicika, crezi că la ea eşti singurul asasin?

Nu mă priveşte! Iar pe voi – cu atât mai puţin! N-are decât să-mi fie necredincioasă. Bătrâneţea şi fidelitatea sapă riduri pe mutră, iar eu nu vreau, de pildă, să aibă mutra plină de riduri. N-are decât să-mi

fie necredincioasă, fireşte, nu chiar „n-are decât”, însă, totuşi, n-are decât. În schimb, e ţesută cu totul din încântare şi arome. Pe ea trebuie s-o inhalezi, nu s-o pipăi şi s-o plesneşti peste muie. O dată am încercat să număr toate sinuozităţile el tainice şi nu le-am putut număra – am ajuns până la douăzeci şi şapte şi moleşeala m-a înnebunit atât de tare, încât am băut zubrówka şi am renunţat la numărătoare.

Însă, desigur, mai frumoase îi sunt antebraţele. Mai ales când le mişcă şi râde cu încântare şi spune „Eh, Erofeev, bulangiu păcătos ce eşti!”. O, diavoliţa! Parcă poţi să nu inhalezi o tipă ca asta?

Fireşte, se întâmplă să fie şi veninoasă, dar toate astea-s fleacuri, era aşa în scopul autoapărării sau mai ştiu eu din ce pricină femeiască – la astea mă pricep prea puţin. În tot cazul, când m-am dumerit cu totul în privinţa ei, n-avea deloc venin, avea zmeură cu frişcă. Într-una din zilele de vineri, de pildă, când eram bine înţepenit cu zubrówka, i-am spus:

— Hai, hai să fim toată viaţa împreună. Am să te duc la Liubnia, am să te îmbrac în purpură şi în in răsucit, câştig un ban în plus cu cutiile de telefoane, iar tu ai să miroşi ceva, crini, să zicem, ai să miroşi. Hai să mergem!

Iar ea mi-a arătat în tăcere tifla. Moleşit i-am luat degetele îndoite, le-am dus la nas, le-am mirosit şi am izbucnit în plâns:

— Dar de ce?... De ce?

Mi-a arătat a doua tiflă. Şi de data asta i-am dus degetele la nas, mi-am mijit ochii şi am început din nou să plâng.

— Dar de ce, o implor, răspunde-mi, de ce?...

Şi atunci ea a izbucnit în plâns şi mi s-a atârnat de gât:

— Smintitule! Ştii şi singur de ce! Ştii şi singur de ce, bezmeticule!

Şi după aceea, aproape în fiecare vineri s-au repetat aceleaşi lucruri: şi lacrimile, şi ciuca. Dar astăzi, astăzi se va hotărî ceva, pentru că această vineri este a treisprezecea la număr. Şi mă apropii din ce în ce mai mult de Petuşki. Împărătească a Cerurilor!...

Ciornoe – Kupavna

M-am dus la capătul vagonului şi, teribil de emoţionat, fumam, fumam...

— Şi, după toate astea, spui că eşti singur şi neînţeles? Tu, care ai atâtea suflet şi *atâtea* la sufletul tău! Tu, care ai o asemenea fiinţă în Petuşki! Şi un *asemenea* băiat dincolo de Petuşki!... Eşti singur?

— Nu, nu mai sunt singur, de-acum sunt înţeles, sunt douăsprezece săptămâni de când sunt înţeles. Tot ce-a fost a trecut. Uite, îmi amintesc că-n ziua când am împlinit douăzeci de ani, atunci

eram imposibil de singur. Şi ziua de naştere a fost posomorâtă. A venit la mine Iuri Petrovici, a venit Nina Vasilievna, mi-au adus o sticlă de stolicinaia şi un borcan de sarmale din legume – şi atât de singur, atât de imposibil de singur mi s-a părut că sunt din pricina acelor sarmale, din pricina acelei stolicinaia, încât, deşi nu aveam chef să plâng, am plâns...

Dar când am împlinit treizeci, toamna trecută? Păi când am împlinit treizeci, ziua a fost posomorâtă, ca şi atunci când am împlinit douăzeci. A venit la mine Borea cu o poetă pe jumătate descreierată, au venit Vadea cu Lida, Ledik cu Volodea. Şi mi-au adus – ce mi-au adus? – două sticle de stolicinaia şi două borcane de tomate umplute. Şi o asemenea disperare, un asemenea chin au pus stăpânire pe mine din pricina acelor tomate, că mi-a venit să plâng, dar n-am mai putut.

Oare asta să însemne că în zece ani am devenit mai puţin singur? Nu, nu înseamnă. Atunci să însemne oare că în zece ani sufletul mi s-a abrutizat? Că inima mi s-a încrâncenat? Nici asta nu înseamnă. Mai curând invers; şi totuşi nu am plâns...

De ce? Poate ca aş reuşi să va răspund dacă aş găsi pentru asta vreo analogie în universul *sublimului.* Să zicem aşa: dacă un om liniştit bea şapte sute cincizeci de grame, devine impetuos şi bucuros. Dar dacă mai adaugă şapte sute? Va fi mai impetuos şi mai bucuros? Nu, iar va fi liniştit. Din exterior s-ar părea chiar că s-a trezit. Dar asta înseamnă oare că s-a trezit? Nicidecum: e beat ca porcul şi de aceea e liniştit.

La fel şi eu: în aceşti treizeci de ani nu am devenit mai puţin singur şi inima nu mi s-a abrutizat – ba chiar dimpotrivă. Însă din exterior, fireşte...

Da, acum nu-mi mai rămâne decât să trăiesc, să tot trăiesc! Şi viaţa nu-i deloc plicticoasa! Plicticoasă viaţa li s-a părut doar lui Nikolai Gogol[27] şi regelui Solomon. Dacă am trăit treizeci de ani, trebuie să încercăm să mai trăim încă treizeci, da, da. „Omul e muritor” – asta-i părerea mea. Dar dacă ne-am născut, nu mai avem ce face – trebuie să trăim puţin... „Viaţa e minunată” – asta-i părerea mea.

Păi, ştiţi voi câte taine sunt încă pe lume, ce multe lucruri sunt necercetate şi ce spaţiu este pentru cei atraşi de aceste taine? Bine, iată exemplul cel mai simplu. De ce, dacă ieri ai băut, să zicem, şapte sute cincizeci de grame, iar dimineaţa n-ai avut prilejul să te dregi – slujba şi toate celelalte – şi abia târziu după-amiaza, după ce te-ai istovit şase ore sau şapte, ai băut în cele din urmă ca să-ţi uşurezi sufletul (ei, cât ai băut? Să zicem că o sută cincizeci) – de ce sufletului tău îi e mai uşor? Greaţa care te-a însoţit de dimineaţă, după ce ai băut aceste o sută cincizeci de grame, este succedată de o greaţă de altă categorie, de o greaţă pudică, obrajii ţi se fac purpurii ca ai unei

târfe, iar sub ochi eşti atât de vânăt, de parcă în ajun nici nu ţi-ai fi băut cele şapte sute cincizeci de grame, ci parcă în ajun, în loc de asta, ai fost pocnit toată seara peste bot. De ce?

Vă spun eu de ce. Pentru că omul acela a devenit victima celor şase sau şapte ore de munca ale sale. Trebuie să ştii să-ţi alegi munca, munci proaste nu există. Profesii rele nu există, trebuie să respectăm fiecare vocaţie. Trezindu-te, trebuie să bei imediat ceva. Ba nu, mint. Nu „ceva", ci chiar ceea ce ai băut ieri, şi să bei cu pauze de patruzeci-patruzeci şi cinci de minute, astfel încât spre seară să fi băut cu două sute cinzeci de grame mai mult decât în ajun. Uite, atunci nu vei mai avea gheaţă şi vei fi atât de alb la faţă, de parcă timp de o jumătate de an n-ai fost pocnit peste bot.

Vedeţi câte enigme sunt în natură, fatale şi îmbucurătoare, câte pete albe sunt peste tot!

Iar tineretul ăsta neghiob, care vine în urma noastră, parcă nici n-ar observa misterele existenţei. Nu are destulă minte şi iniţiativă şi eu mă îndoiesc în general că ar avea ceva în creier. Ce poate fi, de pildă, mai plin de nobleţe decât să experimentezi pe tine însuţi? La anii lor, aş face aşa: joi seara aş bea pe nerăsuflate trei litre şi jumătate de carcalete[28], aş bea şi m-aş culca fără să mă dezbrac, numai cu un singur gând: am să mă trezesc vineri dimineaţa, sau n-am să mă trezesc?

Şi totuşi, vineri dimineaţa nu mă trezeam. Mă trezeam sâmbătă dimineaţa desculţ şi de-acum nu în Moscova, ci la marginea rambleului căii ferate, , în raionul Naro-Fominsk. Iar apoi – apoi, cu eforturi, îmi aminteam şi acumulam faptele şi, după ce le acumulam, le confruntam. Şi, confruntându-le, începeam din nou să le refac prin încordarea memoriei şi cu ajutorul unei analize atotpătrunzătoare. Apoi, de la contemplare, trecem la abstracţie: cu alte cuvinte, mă dregeam concentrat şi până la urmă aflam unde dispăruse ziua de vineri.

Aproape din copilărie, aproape din faşă, cuvântul meu preferat a fost „îndrăzneală" şi – Dumnezeu mi-i martor – ce îndrăzneală am avut! Dacă voi aţi îndrăzni aşa, v-ar lovi damblaua sau paralizia. Şi nici măcar asta: dacă voi aţi fi tot atât de îndrăzneţi, cum am fost eu la anii voştri, într-o bună dimineaţă nu v-aţi mai trezi. Iar eu mă trezeam, în fiecare dimineaţă aproape că mă trezeam şi iar începeam să îndrăznesc...

De-o pildă: la optsprezece ani sau cam pe-acolo, am băgat de seamă că de la prima doză până la a cincea inclusiv mă maturizez, adică mă maturizez irezistibil, dar, începând cu cea de-a şasea

şi până la a noua inclusiv, mă moleşesc. Până într-atâta mă moleşesc, că de la a zecea mi se închid ochii, la fel de irezistibil. Şi ce credeţi că îmi închipuiam în naivitatea mea? Îmi închipuiam: printr-un efort al voinţei, trebuie să mă silesc să-mi înving somnolenţa şi să beau doza a unsprezecea şi atunci, poate, va reîncepe recidiva maturizării. Dar ţi-ai găsit! Niciun fel de recidivă, am încercat.

Cu enigma asta m-am chinuit trei ani la rând, în fiecare zi m-am chinuit şi totuşi, după cea de-a zecea doză, aţipeam în fiecare zi.

Şi totul s-a limpezit atât de simplu! Am constatat ca, dacă ai băut-o pe a cincea, trebuie *să le bei imediat* şi pe a şasea, şi pe a şaptea, şi pe a opta, şi pe a noua, să le bei la repezeală – dar să le bei *ideal,* adică să le bei numai în imaginaţie. Cu alte cuvinte, dintr-un singur efort al voinţei, într-o singură repriză, trebuie să nu bei nici doza a şasea, nici pe-a şaptea, nici pe-a opta, nici pe-a noua.

Ci, lăsând o pauză, să treci direct la doza a zecea şi, aşa cum simfonia a noua a lui Antonin Dvorak, care-i de fapt a noua, este numită convenţional a cincea, tot aşa şi voi: doza a zecea numiţi-o convenţional a şasea şi puteţi să fiţi siguri că de-acum vă veţi maturiza fără piedica de la doza a şasea (a zecea) până la a douăzeci şi opta (a treizeci şi doua), adică vă veţi maturiza până la limita dincolo de care urmează nebunia şi porceala.

Nu, pe cuvânt de onoare, dispreţuiesc generaţia care vine în urma noastră. Îmi inspiră dezgust şi spaimă Maxim Gorki n-are să cânte cântece despre ei, nici n-are rost să ne gândim la asta. Nu spun că la anii lor târam după noi o grămadă întreagă de lucruri sfinte. Doamne fereşte! Lucruri sfinte n-aveam decât puţine, în schimb aveam atâtea lucruri de care nu *ne durea în cot.* Iar pe ăştia de toate îi doare în cot.

Iată cu ce-ar trebui să se ocupe: la anii lor beam cu pauze mari – beau, beau, încetez, beau, beau şi iar încetez. Nu am dreptul să judec dacă depresia matinală este mai animată atunci când devine deprindere cotidiană, adică dacă de la şaisprezece ani bei câte patru sute cincizeci de grame la ora şapte după amiază. Fireşte, dacă mi s-ar restitui anii şi aş începe viaţa de la început, eu aş încerca – dar ei! Ei!...

Şi parcă numai asta? Cât necunoscut ascund în sine alte sfere ale vieţii omeneşti! Ia imaginaţi-vă, de-o pildă: o zi bei de dimineaţa până seara numai votcă şi nimic altceva, iar a doua zi numai vinuri roşii. În prima zi, spre miezul nopţii, devii parcă obsedat. Spre miezul nopţii eşti atât de înflăcărat, încât peste tine pot sări fetele ca în noaptea de Sânziene. Şi-i clar că o să sară, dacă tu ai băut numai votcă albă de

dimineaţa până-n noapte.

Dar dacă de dimineaţă până noaptea ai băut numai vinuri roşii, alcoolizate... Păi fetele nici n-au să se apuce să sară peste în noaptea de Sânziene. Chiar dimpotrivă, se aşază o fată în noaptea de Sânziene, iar tu nici n-ai să fii în stare să sari peste ea, nici vorbă să mai faci şi altceva. Bineînţeles, cu condiţia să fi băut de dimineaţa până seara numai vin roşu!...

Da, da! Şi câte descoperiri palpitante nu promit experimentele în domenii strict specializate! De pildă, sughiţul. Un concetăţean de-al meu, prost, Solouhin, vă cheamă în pădure să culegeţi râşcove sărate. Ia scuipaţi în râşcovele lui sărate! Mai bine, haideţi să ne ocupăm de sughiţ, adică de studierea sughiţului de beţiv sub aspect matematic...

— Ba să avem iertare! mi se strigă din toate părţile. Oare*, în afară de asta*, nu mai este nimic pe lume, care ar putea să...

— Chiar aşa, nu mai e! strig eu în toate părţile. Nu mai este nimic în afară de asta! Nu-i nimic care ar putea să! Nu-s prost, înţeleg că mai sunt pe lume psihiatria, astronomia extragalactică, asta aşa-i!

Dar astea nu-s ale noastre, astea vi le-au băgat pe gât Petru cel Mare şi Dmitri Kibalcici[29], şi doar vocaţia, noastră nu-i deloc aici, e în cu totul altă parte! Chiar în direcţia în care am să vă conduc, dacă nu vă opuneţi! Veţi spune: „Vocaţia asta e infamă şi falsă". Iar eu am să vă spun, am să vă repet: „Nu există vocaţii false, trebuie să respectăm orice vocaţie".

Şi m-am săturat de voi, la urma urmei! Mai bine lăsaţi-le yankeilor astronomia extragalactică şi nemţilor psihiatria. Iar nişte porci, precum spaniolii, n-au decât să se ducă şi să se uite la corida lor, nemernicul de african n-are decât să-şi construiască Barajul de la Assuan, n-are decât să-l construiască, nemernicul, oricum are să-l dărâme vântul. Iar Italiei n-are decât să-i stea în gât al ei *bel canto,* n-are decât...

Iar noi, repet, ne vom ocupa de sughiţ.

Kilometrul 33 – Elektrougli

Pentru a începe să-l studiem este nevoie, fireşte, să-l provocam: sau *an sich* (termenul lui Immanuel Kant), adică să-l provocăm în noi înşine, sau să-l provocăm la altă persoană, dar în propriile noastre interese, deci *für sich.* Termenul lui Immanuel Kant. Cel mai bine e, desigur, şi *an sich,* şi *für sich,* şi anume uite cum: timp de două ore la rând beţi ceva tare, votcă starka, sau votcă cu sunătoare, sau vânătorească. Beţi cu pahare mari, la fiecare jumătate de oră câte un pahar, evitând pe cât posibil orice gustare. Dacă vreunuia îi e greu aşa, poate să-şi permită un minim de gustare, dar din cea mai nepretenţioasă: pâine nu prea proaspătă, scrumbie în sos picant,

scrumbie în sos simplu, scrumbie în sos de tomate.

Iar pe urmă luaţi o pauză de o oră. Nu mâncaţi şi nu beţi nimic, relaxaţi-vă muşchii şi nu vă încordaţi.

Şi vă veţi convinge singuri spre sfârşitul orei aceleia, *sughiţul* va începe. Când veţi sughiţa prima oară, vă va mira cât de brusc a început; apoi vă va mira iminenţa celui de-al doilea, celui de-al treilea sughiţat *et cetera.* Dar dacă nu eşti prost, renunţi repede să te mai miri şi te apuci de treabă: îţi notezi pe hârtie la ce intervale sughiţul binevoieşte să te viziteze – în secunde, desigur:

– opt – treisprezece – şapte – trei – optsprezece

Încearcă, desigur, să descoperi aici o periodicitate oarecare, măcar cea mai aproximativă, încearcă, dacă totuşi eşti prost, să deduci o formulă absurdă, pentru ca măcar să prevezi durata intervalului următor. N-ai decât. Viaţa oricum o să întoarcă pe dos construcţiile tale naive:

– şaptesprezece – trei – patru – şaptesprezece – unu – douăzeci – trei – patru – şapte – optsprezece —

Se zice că marii conducători ai proletariatului din întreaga lume, Karl Marx şi Friedrich Engels, au studiat în amănunţime schimbarea formaţiunilor sociale şi pe această bază au izbutit să prevadă *multe.* Dar aici şi ei ar fi fost neputincioşi să prevadă fie şi schimbările cele mai mici. Dintr-o toană, ai pătruns în sfera fatalului – potoleşte-te şi fii răbdător. Viaţa va face de ruşine şi matematica ta elementară, şi pe cea superioară:

– treisprezece – cincisprezece – patru – douăsprezece – patru – cinci – douăzeci şi opt —

Aşa-i că în succesiunea ridicărilor şi căderilor, a extazelor şi nenorocirilor fiecărui om nu există nici cea mai mică aluzie la regularitate? Nu tot aşa de haotic se succed în viaţa omenirii catastrofele ei? Legea e mai presus de noi. Sughiţul e mai presus de orice lege. Şi aşa cum v-a uimit bruscheţea începutului său, tot aşa vă va uimi sfârşitul, pe care, ca pe moarte, nu-l veţi putea prezice şi preîntâmpina:

— douăzeci şi două – paisprezece şi gata. Linişte.

Şi în această tăcere inima îţi spune: e imposibil de studiat, iar noi suntem neajutoraţi. Suntem lipsiţi cu totul de orice libertate de voinţă, suntem în puterea arbitrarului, care nu are nume şi de care, de asemenea, nu avem scăpare.

Noi suntem nişte făpturi tremurătoare, iar *ea* e atotputernică. Ea, adică mâna dreaptă a lui Dumnezeu, care-i ridicată deasupra noastră, a tuturor şi în faţa căreia nu vor să-şi plece capetele numai cretinii şi escrocii. *El* este de neconceput şi, prin urmare, există.

Aşadar, fiţi desăvârşiţi, cum desăvârşit este Tatăl vostru Ceresc.

Da, beţi cât mai mult, mâncaţi cât mai puţin. E cel mai bun remediu împotriva înfumurării şi a ateismului superficial. Ia uitaţi-vă la un ateu care sughiţă: e distrat şi negru la faţă, se chinuieşte şi e slut. Întoarceţi-i spatele, scuipaţi şi uitaţi-vă la mine când am să încep să sughiţ: crezând în predestinare şi negândindu-mă la niciun fel de împotrivire, cred că El este bun şi că de aceea şi eu sunt bun şi senin.

El e bun. El mă duce de la suferinţe la lumină. De la Moscova la Petuşki. Prin chinurile de la Gara Kursk, prin purificarea de la Kucino, prin furtunile de la Kupavna, mă duce spre lumină şi spre Petuşki. *Durch Leiden Licht!*[30]

M-am dus la capătul vagonului cuprins de o emoţie şi mai teribilă. Şi fumam, fumam întruna. Şi, deodată, o idee pregnantă m-a lovit în creieri.

Ce să mai beau ca să nu mi se stingă şi avântul ăsta? Ce să beau în numele Tău?

Nenorocire! Nu am nimic care să fie demn de tine! „Kubanskaia” e un mare rahat! Cât despre „rossiiskaia”, e ridicol să vorbesc de „rossiiskaia” în faţa Ta. Şi despre „roziul alcoolizat” de o rublă treizeci şi şapte! Doamne!

Ah, dacă astăzi ajung viu şi nevătămat la Petuşki, am să creez un *cocteil* care va putea fi băut fără ruşine în prezenţa lui Dumnezeu şi a oamenilor. În prezenţa oamenilor şi în numele Domnului. Am să-l numesc „Şuvoaiele Iordanului” sau „Steaua Bethlehemului”. Dacă la Petuşki am să uit, aduceţi-mi aminte, vă rog.

Nu râdeţi. Am o experienţă bogată în crearea cocteilurilor. De la Moscova şi până hăt la Petuşki aceste cocteiluri sunt băute până astăzi, fără să se ştie numele autorului, oamenii beau „Balsamul Canaanului”[31], beau „Lacrima comsomolistei” şi bine fac că beau. Nu putem aştepta pomeni de la natură. Şi, ca să le luăm de la ea, trebuie, desigur, să cunoaştem reţetele lor exacte; şi, dacă vreţi, am să vă dau aceste reţete. Ascultaţi.

În a bea votcă simplă chiar din gâtul sticlei nu-i nimic altceva decât tânjeală a sufletului şi deşertăciune. Să amesteci votca cu apa de colonie – în asta există un anumit capriciu, dar nu-i niciun fel de patos. Însă dacă bei un pahar de „Balsamul Canaanului” – în asta există şi capriciu, şi idee, şi patos şi, pe deasupra, mai este şi o aluzie metafizică.

Dintre toate componentele „Balsamului Canaanului”, pe care îl apreciem cel mai mult? Fireşte, apreciem denaturatul. Păi denaturatul, fiind doar *obiectul inspiraţiei* este el însuşi lipsit cu totul de această inspiraţie. Atunci, în acest caz, ce apreciem cel mai mult la denaturat? Desigur: nuda percepţie gustativă. Ca să estompăm această miasmă

este nevoie măcar de o fărâmă de mireasmă. Din această cauză în denaturat se toarnă, în proporţia 1:2:1, bere „catifelată”, cel mai bine „ostankinskoe” sau „senator”, şi şerlac filtrat.

N-am să vă aduc aminte cum se filtrează şerlacul, asta o ştie orice prunc. Curios lucru, nimeni nu ştie în Rusia de ce a murit Puşkin, dar cum se filtrează şerlacul ştie fiecare.

Pe scurt, notaţi-vă reţeta „Balsamului Canaanului”. Viaţa îi este dată omului o singură dată şi trebuie s-o trăiască în aşa fel, încât să nu greşească reţetele[32]:

Denaturat - 100 gr.
Bere catifelată -200 gr.
Şerlac filtrat -100 gr.

Aşadar, aveţi dinainte „Balsamul Canaanului” (în popor i se spune „vulpe brună”) – lichidul este într-adevăr brun-roşcat la culoare, cu tărie moderată şi aromat persistent. Nici măcar nu-i un aromat, ci un imn. Imnul tineretului democrat. Chiar aşa, pentru că în cel care a băut acest cocteil se maturizează vulgaritatea şi forţele oculte. Am observat asta de-atâtea ori!...

Şi pentru a preîntâmpina cât de cât maturizarea acestor forţe oculte, există două soluţii. În primul rând, să nu bei „Balsamul Canaanului” şi, în al doilea rând, să bei în locul lui cocteil „Spiritul Genevei”[33].

În el nu există niciun pic de nobleţe, dar are în schimb buchet. O să mă întrebaţi: în ce constă misterul acestui buchet? Am să vă răspund: nu ştiu în ce constă misterul acestui buchet. Atunci o să vă gândiţi şi o să mă întrebaţi: care-i dezlegarea? Păi dezlegarea e că parfumul „Liliacul alb”, parte componentă a „Spiritului Genevei”, nu trebuie înlocuit cu nimic, nici cu iasomie, nici cu chypre, nici cu lăcrămioară, „în lumea de componenţi nu avem echivalenţi”, cum spuneau vechii alchimişti, iar ei ştiau ce spun. Adică „Lăcrămioara argintie” nu-i „Liliacul alb”, nici măcar sub aspect moral, ca să nu mai vorbim despre buchete.

„Lăcrămioara”, de pildă, tulbură mintea, nelinişteşte conştiinţa, întăreşte spiritul de echitate. Iar „Liliacul alb”, dimpotrivă, calmează conştiinţa şi îl împacă pe om cu plăgile vieţii.

Mie mi s-a întâmplat aşa: am băut un flacon întreg de „Lăcrimioară argintie”, stau şi plâng. De ce plâng? Pentru că mi-am amintit-o pe mama, adică mi-am amintit-o şi nu pot să-mi uit mama. „Mamă”, zic. Şi plâng. Şi iar: „Mamă.” – zic şi plâng din nou. Altul mai prost ar fi tot stat aşa şi ar fi plâns. Dar eu? Am luat un flacon de „Liliac” şi l-am băut. Şi ce credeţi? Lacrimile mi s-au uscat, a pus stăpânire pe mine un râs idiot, iar pe mama am uitat-o, încât nu-i mai ştiam nici prenumele, nici numele după tată.

Şi ce ridicol mi se pare cel care, preparând „Spiritul Genevei”, adaugă „Lăcrimioară argintie” în loţiunea împotriva transpiraţiei picioarelor! Ascultaţi reţeta exactă:

„Liliac alb” - 50 gr.
Loţiune împotriva transpiraţiei picioarelor - 50 gr.
Bere jiguliovskoe - 200 gr.
Lac pe bază de alcool industrial - 150 gr.

Însă dacă omul nu vrea să calce degeaba universul, n-are decât să dea la porci şi „Balsamul Cancanului”, şi „Spiritul Genevei”. Mai bine să se aşeze la masă şi să-şi prepare „Lacrima comsomolistei”. Parfumat şi bizar e acest cocteil. De ce e parfumat – o să aflaţi mai târziu. Mai întâi am să vă explic de ce-i bizar.

Cel care bea votcă simplă îşi păstrează şi mintea limpede, şi memoria fermă sau, dimpotrivă, le pierde pe amândouă deodată. Însă în cazul „Lacrimii comsomolistei” e pur şi simplu caraghios: bei o sută de grame din „Lacrima” asta, memoria ţi-i fermă, însă mintea limpede parcă nici n-ai avut vreodată. Mai bei o sută de grame şi te miri singur: de unde te-ai procopsit cu atâta minte limpede? Şi unde ţi-a dispărut memoria cea fermă?...

Chiar şi reţeta însăşi a „Lacrimii” e înmiresmată. Iar din cauza cocteilului preparat, din cauza miresmei lui, poţi să-ţi pierzi pentru moment simţurile şi cunoştinţa. Eu, de pildă, mi le-am pierdut de mai multe ori.

Lavandă - 15 gr.
Verbină - 15 gr.
Apă de colonie „Apă de pădure” - 30 gr.
Ojă pentru unghii) - 2 gr.
Elixir pentru dinţi - 150 gr.
Limonada - 150 gr.

Amestecul preparat astfel trebuie agitat douăzeci de minute cu o rămurică de caprifoi. Ce-i drept, unii afirmă că în caz de nevoie caprifoiul poate fi înlocuit cu cuscută. E o eroare şi o crimă! Tăiaţi-mă în lung şi-n lat – dar n-o să mă puteţi sili să agit „Lacrima comsomolistei” cu cuscută, am să mă slujesc de caprifoi. Pur şi simplu, mă prăpădesc de râs când văd că, în prezenţa mea, „Lacrima comsomolistei” e agitată nu cu caprifoi, ci cu cuscută...

Dar destul despre „Lacrimă”. Acum vă ofer ultima şi cea mai bună reţetă. „Încununarea muncilor, mai presus de orice răsplată”[34], cum a spus poetul. Pe scurt, vă ofer cocteilul „Măruntaiele căţelei”, o

băutură care le eclipsează pe toate. Asta nici nu mai este băutură, e o muzică a sferelor. Care-i lucrul cel mai minunat în lume? Lupta pentru eliberarea omenirii. Dar şi mai minunat e acesta (notaţi):

Bere jiguliovskoe - 100 gr.
Şampon „Sadko, negustorul bogat” - 30 gr.
Spray pentru curăţarea părului
de mătreaţă - 30 gr.
Adeziv BF - 12 gr.
Lichid de frână - 35 gr.
Insecticid pentru distrugerea
insectelor mici - 20 gr.

În acest amestec se pun câteva frunze de tutun din care se fac ţigările de foi şi se lasă la macerat o săptămână, după care cocteilul se serveşte la masă...

Pentru că veni vorba, am primit scrisori în care cititorii care n-au ce face iată ce-mi recomandă: decoctul obţinut astfel trebuie trecut prin strecurătoare. Adică să-l pui în strecurătoare şi să te culci... Dracu’ mai ştie ce-i cu toate adăugirile şi amendamentele astea – provin din vestejirea imaginaţiei, dintr-un insuficient elan al gândirii; uite de unde apar asemenea amendamente...

Aşadar, cocteilul „Măruntaiele căţelei” e servit la masă. Beţi-l o dată cu apariţia primei stele, cu înghiţituri mari. După două pahare din cocteilul ăsta, omul devine atât de inspirat, încât te poţi apropia de el şi, timp de-o jumătate de oră, poţi să-l tot scuipi în bot de la un metru şi jumătate, iar el n-o să-ţi zică nimic.

Kilometrul 43 – Hrapunovo

Măcar aţi apucat să notaţi ceva? Deocamdată, ajungă-vă... Daria Petuşki – promit că la Petuşki am să vă împărtăşesc secretul „Şuvoaielor Iordanului”, dacă ajung viu; dacă Domnu-i îndurător.

Iar acum haideţi să ne gândim împreună: ce să beau în momentul ăsta? Ce combinaţie aş putea crea din păducheria care mi-a rămas în valijoară? „Sărutul tuşei Klava”? Cred că da. Din valijoara mea n-ai cum stoarce alte „Săruturi” decât „Întâiul sărut” şi „Sărutul tuşei Klava”. Să vă explic ce înseamnă „Sărutul”? Păi „Sărutul” înseamnă: orice vin roşu amestecat în proporţie de jumătate-jumătate cu orice fel de votcă. Să zicem: vin sec de struguri plus perţovka[35] sau kubanskaia – ăsta-i „Întâiul sărut”. Amestecul de trascău cu vin de Porto nr. 33 este „Sărutul dat cu sila” sau, mai simplu, „Sărutul fără iubire” sau, şi mai simplu, „Inessa Armand”[36].

Parcă puţine „Săruturi” sunt! Ca să nu vi se facă atâta greaţă de la toate „Săruturile” astea, trebuie să vă obişnuiţi cu ele din copilărie.

În valijoară am kubanskaia. Dar n-am vin sec de struguri. Prin urmare, şi „Întâiul sărut” e exclus pentru mine, nu pot decât visa la el. Însă în valijoară am un sfertac şi jumătate de rossiiskaia şi roziu alcoolizat de o rublă treizeci şi şapte. Iar combinaţia lor ne dă „Sărutul tuşei Klava”. Sunt de acord cu voi: nu-i arătos ca proprietăţi gustative, e greţos în gradul cel mai înalt, e mai bine să uzi ficusul cu el decât să-l bei din sticlă – de acord, dar ce să mă fac, dacă nu am vin sec, dacă n-am nici măcar un ficus? Sunt nevoit să beau „Sărutul tuşei Klava”...

M-am întors în vagon ca să fac un „Sărut” din rahaturile mele. O, de când n-am mai fost aici! De când am băut la Nikolskoe...

Dar, ca şi data trecută, cu zeci de ochi mari, gata de orice, ieşind din orbite, mă privea în ochi Patria mea, ieşind din orbite, gata de orice, mare. Atunci, după o sută cincizeci de grame de rossiiskaia, îmi plăceau ochii ăştia. Acum, după cinci sute de kubanskaia eram îndrăgostit de ochii ăştia, eram îndrăgostit ca un nebun. Aproape că m-am poticnit intrând în vagon, dar m-am dus până la bancheta mea absolut independent şi zâmbind uşor pentru orice eventualitate...

Am ajuns la bancheta mea şi am înlemnit. Unde-i sfertacul meu de rossiiskaia? Unde-i sfertacul pe care l-am înjumătăţit la Secera şi Ciocanul? De la Secera şi Ciocanul a stat lângă valijoară, în sticlă rămăseseră aproape o sută de grame – unde-o fi acum?

I-am învăluit cu privirea pe toţi – niciunul nu a clipit. Da, sunt într-adevăr îndrăgostit şi nebun. Când au plecat îngerii în zbor? Pe lângă Kucino? Totuşi, aveau grijă de valijoara mea atunci când eu lipseam – când au plecat îngerii în zbor? Pe lângă Kucino? Aşa. Înseamnă că votca mi s-a furat între Kucino şi kilometrul 43. În timp

ce vă împărtăşeam entuziasmul sentimentului meu, în timp ce vă iniţiam în secretele existenţei – cineva m-a lipsit de „Sărutul tuşei Klava”. În simplitatea mea sufletească, nu mi-am aruncat niciodată privirea în vagon – chiar că-i o comedie. Dar acum – „destul cu simplitatea”, cum a spus dramaturgul Ostrovski[37]. Şi *finita la comedia.* Nu orice simplitate e sfântă. Şi nu fiecare comedie e divină... Destul cu pescuitul peştilor în ape tulburi – e timpul să pescuiesc oameni!...

Dar pe cine şi cum să pescuiesc?...

Naiba mai ştie în ce gen am să ajung la Petuşki... De la Moscova n-au fost decât eseuri filosofice şi memorii, n-au fost decât poeme în proză, ca la Ivan Turgheniev... Acum începe romanul poliţist... M-am uitat în valijoară: oare toate-s la locul lor? Acolo toate erau la locul lor. Totuşi, unde-i suta aceea de grame? Şi pe care să-l pescuiesc?

M-am uitat spre dreapta: acolo şi acum mai stăteau cei doi, tontălăul şi deşteptul nevoie-mare. Tontălăul îmbrăcat în pufoaică s-a ameţit de mult şi doarme. Iar deşteptul cu palton de covercot stă în faţa tontălăului şi încearcă să-l trezească. Îl trezeşte cumva ca un parlagiu: îl apucă de un nasture, îl trage cât poate de aproape, ca şi cum ar încorda un arc, iar pe urmă îi dă drumul şi tontălăul cu pufoaică zboară la locul de mai înainte, înfigându-se în spătarul banchetei ca o săgeată boantă a lui Amor.

„Trans-cen-den-tal...” m-am gândit eu. De mult oare o ţine tot aşa? Nu, ăştia doi nu puteau să fure. Ce-i drept, unul dintre ei e îmbrăcat cu pufoaică, iar celălalt nu doarme – înseamnă că amândoi, în principiu, puteau să fure. Însă unul doarme, iar celălalt are pe el un palton de covercot – înseamnă că niciunul, nici celălalt nu putea să fure...

M-am uitat îndărăt – nu, nici acolo nu este nimic care m-ar putea pune pe gânduri: doi inşi, ce-i drept, te pun pe gânduri, dar pe cu totul alte gânduri. Tare ciudaţi sunt ăştia doi: el şi ea stau pe laturi diferite ale vagonului, la ferestre opuse şi se vede clar că nu se cunosc, însă, cu toate acestea, sunt bizar de asemănători: el are o jachetă, ea are tot o jachetă; el are pe cap o bască maro şi mustăţi – ea, la fel, are mustăţi şi bască maro...

M-am frecat la ochi şi m-am mai uitat o dată înapoi... Asemănarea e uluitoare şi amândoi se cercetează mereu din ochi, privindu-se cu interes şi mânie... E clar că nu puteau să fure.

Dar înainte? M-am uitat înainte.

Şi înainte era aceeaşi situaţie – ciudaţi nu erau decât doi, un bunic şi un nepot. Nepoţelul e cu două capete mai lungan decât bunicul şi e slab la minte din naştere. Bunicul e cu două capete mai scund, însă tot slab la minte. Se uită drept în ochii mei şi se ling pe buze...

„Suspect”, m-am gândit. De ce să se lingă pe buze? Doar toţi se

uită în ochii mei, însă nimeni nu se linge pe buze! Foarte suspect... Am început să-i privesc la fel de insistent cum mă priveau şi ei pe mine.

Da, nepoţelul e de-a dreptul cretin. Nici gâtul nu-l are ca toată lumea. Gâtul parcă nu-i e înfipt în tors, ci creşte parcă din el, ridicându-se spre ceafă odată cu claviculele. Şi răsuflă cumva ca un idiot: la început expiră şi pe urmă inspiră, în timp ce la toţi oameni e invers: mai întâi inspiră şi pe urmă expiră. Şi se uită, se tot uită la mine, căscând ochii şi mijindu-şi gura.

Iar bunicul – ăsta se uita şi mai încordat, se uită ca într-o ţeavă de puşcă. Şi cu nişte ochi atât de albaştri, atât de umflaţi, încât din ochii ăştia ca din doi înecaţi umezeala i se prelinge direct pe cizme. Şi arată de parcă ar fi primit pedeapsa capitală, pe ţeasta lui cheală parcă ar sălăşlui moartea. Şi toată fizionomia îi e plină de ciupituri de vărsat, ca şi cum ar fi fost împuşcat de aproape. Iar în mijlocul mutrei împuşcate, nasul umflat şi vânăt atârnă şi se clatină ca un spânzurat bătrân...

„Foaaarte suspect", mi-am zis eu încă o dată. Şi, săltându-mă un pic de la locul meu, le-am făcut semn cu degetul să vină la mine.

Amândoi au sărit de îndată în picioare şi s-au repezit spre mine, fără să înceteze să se lingă pe buze. „Şi asta-i suspect, m-am gândit eu, crea că au sărit ceva mai repede decât i-am chemat eu…"

Nepoţelul s-a aşezat cumva ciudat. Toţi ne punem pe şezut, dar el s-a aşezat cumva ciudat: într-o rână, pe şoldul stâng, parcă oferindu-mi mie un picior şi lui bunicu-său pe celălalt.

Cum te cheamă, tataie, şi unde te duci?

Hrapunovo – Esino

— Mă cheamă Mitrici. Iar nepoţelul meu e tot Mitrici. Mergem la Orehovo, în parc... Să ne dăm în carusel...

Iar nepoţelul a adăugat:

— I-i-i-i-i.

Era neobişnuit nepotul ăsta şi mi-e al dracului de ciudă că nu-l pot reda cum se cuvine. Nu vorbea, chiţăia. Şi nu vorbea cu gura, fiindcă gura îi era mereu încleştată şi începea de undeva din spate. De vorbit, vorbea cu nara stângă şi cu atâta efort, de parcă nara stângă o ridica cu nara dreapta: „I-i-i-i-i, ce repede mergem la Petuşki, ce loc minunat e Petuşki..." „I-i-i-i-i, ce beat e bunicul, ce bun e bunicul..."

— Aşa-a. În carusel, spui?

— În carusel.

— Poate că, totuşi, nu în carusel?

— În carusel, confirmă încă o dată Mitrici cu aceeaşi voce de osândit, iar apa continua să-i curgă din ochi...

— Dar ia spune-mi, Mitrici, ce ai făcut aici când eu eram la

capătul vagonului? În timp ce eu, la capătul vagonului, eram cufundat în propriile mele gânduri? În propriile mele gânduri despre propriul meu sentiment? Despre femeia iubită? Ai? Ia spune!...

Mitrici, fără să se clintească, începu parcă să tremure din tot corpul.

— Eu... N-n-nimic. N-am vrut decât să mănânc compot... Compot cu pâine albă...

— Compot cu pâine albă?

— Compot cu pâine albă.

— Excelent. Deci, aşa: eu stau la capătul vagonului şi-s cu totul cufundat în gândurile despre sentimentul ce mă încearcă. Iar voi, între timp. căutaţi sub bancheta mea: nu cumva am compot cu pâine albă?... Şi, negăsind compot...

Bunicul a fost primul care n-a rezistat şi a izbucnit în plâns. Imediat l-a urmat nepoţelul: buza lui de sus a dispărut undeva, iar cea de jos i s-a lăsat până la buric, precum pletele unui pianist... Plângeau amândoi...

— Vă înţeleg, da. Pot înţelege totul, dacă am chef să iert. Sufletul meu e precum burdihanul calului troian. Încap multe în el. Iert totul, dacă vreau să înţeleg. Şi înţeleg: voi nu vreţi decât compot şi pâine albă. Dar pe bancheta mea nu găsiţi niciuna, nici alta. Şi pur şi simplu s*unteţi nevoiţi* să beţi măcar ceea ce găsiţi în loc de ceea ce v-aţi fi dorit.

I-am dat gata cu dovezile mele, amândoi şi-au acoperit faţa, amândoi au început să se clatine pe banchetă, în tactul acuzaţiilor.

— Îmi aduceţi aminte de un bătrân din Petuşki. Şi el la fel – bea prin locuri străine, nu bea decât de furat: şterpeleşte, de-o pildă, un flacon de apă de colonie dintr-o farmacie şi se duce în WC-ul gării, unde bea în tihnă. Spunea că asta înseamnă să bei la bruderşaft, era convins la modul serios că asta îndeamnă să bei la bruderşaft, a şi murit persistând în eroarea asta... Deci, cum stăm? Şi voi v-aţi hotărât să beţi la bruderşaft?

Ei se clătinau şi plângeau, iar nepoţelul chiar începuse, de durere, să clipească din toate subsuorile sale...

— Bine, gata cu lacrimile. Eu, dacă vreau să înţeleg, cuprind totul. În loc de cap am o casă de toleranţă. Dacă vreţi, pot să mai fac cinste. Aţi băut câte 50 de grame, pot să vă mai torn câte 50 de grame...

În momentul acela cineva s-a apropiat de noi din spate şi a spus:

— Vreau să beau şi eu cu voi.

Ne-am uitat la el toţi o dată. Era cel cu mustaţa neagră, cu jachetă şi bască maro.

— I-i-i-i-i, începu să chiţăie tânărul Mitrici, ce nene, ce nene şmecher!...

Mustăciosul îl făcu să tacă cu o privire pe sub mustăţi.

— Nu-s deloc şmecher. Nu fur, ca unii. Nu fur de la necunoscuţi obiecte de primă necesitate. Am venit cu băutura mea – uite...

Şi puse lângă mine pe banchetă o sticlă de stolicinaia.

— Pe-a mea n-o s-o refuzaţi? mă întrebă.

M-am tras într-o parte ca să-i fac loc.

— Nu, mai pe urmă n-o s-o refuz, cred, dar deocamdată vreau să beau dintr-a mea. „Sărutul tuşei Klava”.

— Al tuşei Klava?

— Al tuşei Klava.

Ne-am turnat fiecare din băutura proprie. Bunicul şi nepotul mi-au întins vasele lor: se vede treaba că le aveau pregătite cu mult timp înainte de a-i fi chemat la mine. Bunicul a scos o sticlă goală de un sfert, am recunoscut-o de îndată. Iar nepoţelul – ăsta a scos coşcogeamite căuşul şi l-a scos de undeva de sub pubis şi diafragmă...

Le-am turnat cât le-am promis şi ei au zâmbit.

— La bruderşaft, băieţaşi?

— La bruderşaft.

Am băut cu toţii, dându-ne capetele pe spate ca pianiştii.

„Trenul nostru nu opreşte în staţia Esino. Opreşte în toate staţiile, exceptând Esino.”

Esino – Friazevo

Au început freamătul şi plescăitul din buze. Era ca şi cum un pianist, care a băut şi a tot băut, după care a încetat să bea şi, scăldat în plete, a început să cânte studiul *Freamătul pădurii* de Ferenc Liszt în do diez major.

Primul a început să vorbească cel cu mustăţi negre şi jachetă. Şi cine ştie de ce, mi se adresa numai mie:

— Am citit la Ivan Bunin[38] că oamenii roşcaţi, dacă beau, se înroşesc neapărat...

— Şi ce-i cu asta?

— Cum adică „ce-i cu asta”? Dar Kuprin[39] şi Maxim Gorki, ăştia în general nu se mai trezeau!...

— Excelent. Şi, mai departe?

— Cum adică „şi mai departe”? Ultimele cuvinte, de dinainte de moarte, ale lui Anton Cehov care au fost? Vă mai aduceţi aminte? A spus: „Ich sterbe”, adică: „Eu mor”. Iar pe urmă a adăugat: „Turnaţi-mi nişte şampanie”. Şi de-abia după aceea a murit.

— Chiar aşa?

— Iar Friedrich Schiller, ăsta nu numai să moară, dar nici să trăiască nu putea fără şampanie. Ştiţi cum scria? Îşi băga picioarele în cada cu apă rece ca gheaţa, îşi turna şampanie şi scria. Dădea de duşcă

un pocal – şi gata un act întreg dintr-o tragedie. Dădea de duşcă cinci pocale – şi gata toată tragedia în cinci acte.

— Aşa-aşa-aşa. Şi…

Arunca în mine ideile aşa cum un triumfător aruncă banii de aur şi eu de-abia apucam să-i culeg. „Şi…”

— Şi Nikolai Gogol.

— Ce-i cu Nikolai Gogol?

— Întotdeauna, când venea în vizită la familia Akasakov[40], ruga să i se pună pe masă un pocal deosebit, roz…

— Şi bea din pocalul roz?

— Da. Şi bea din pocalul roz.

— Dar ce bea?…

— Cine să-l mai ştie? Parcă ce poţi să bei dintr-un pocal roz? Fireşte că votcă…

Şi eu, şi cei doi Mitrici îl urmăream cu interes. Iar el, cel cu mustaţa neagră, râdea presimţind noi triumfuri.

— Dar Modest Musorgski[41]! Doamne-Dumnezeule, dar Modest Musorgski! Ştiţi cum a scris nemuritoarea sa operă *Hovanşcina?* E şi de râs, şi de plâns. Modest Musorgski zace în şanţ după o beţie, iar pe alături trece Nikolai Rimski-Korsakov[42], cu smoching şi baston de bambus. Se opreşte Nikolai Rimski-Korsakov, îl gâdilă pe Modest cu bastonul şi zice: „Ridică-te! Du-te şi te spală şi apucă-te de scris, ca să termini divina ta operă *Hovanşcina!”*.

Şi iată-i cum stau: Nikolai Rimski-Korsakov stă într-un jilţ, picior peste picior, cu cilindrul în mână. Iar în faţa lui, Modest Musorgski, galeş, nebărbierit, gârbovit pe laviţă, asudă şi scrie notele. De pe laviţă, Modest vrea să se dreagă: mare nevoie are el de note! Iar Nikolai Rimski-Korsakov, cel cu cilindrul în mână, nu-l lasă să se dreagă…

Dar de îndată ce uşa se închide în urma lui Rimski-Korsakov, Modest azvârle cât acolo nemuritoarea sa operă *Hovanşcina* şi – buf în şanţ! Apoi se scoală şi iar se cherchelește, şi iar – buf! Iar, printre altele, social-democraţii…

— A citit mult la viaţa lui, diavolul! îl întrerupse bătrânul Mitrici plin de încântare, iar cel tânăr, din pricina atenţiei excesive, a absorbit în sine tot părul şi s-a făcut brumăriu…

— Da, da! Îmi place foarte mult să citesc! În lume sunt atâtea cărţi minunate! continuă insul cu jachetă. Eu, de pildă, beau o lună, mai beau una şi apoi mă apuc şi citesc o cărţulie, şi ce bună mi se pare cărţulia asta, şi atât de rău îmi par mie însumi, încât mă indispun de tot, arunc cartea şi încep să beau, beau o lună, beau încă una şi pe urmă…

— Stai puţin, îl întrerupsei eu, stai puţin. Ce era cu social-democraţii?

— Care social-democraţi? Parcă numai social-democraţii? Toţi oamenii de valoare ai Rusiei, toţi oamenii de care avea nevoie – toţi beau ca porcii. Iar cei de prisos, neghiobii, nu, nu beau. În vizită la familia Larin, Evgheni Oneghin[43] n-a băut decât vin de coacăze, ba încă l-a mai apucat şi diareea. Iar contemporanii cinstiţi ai lui Oneghin, „între Lafitte şi Cliqot" (remarcaţi: „între Lafitte şi Cliqot!"), dădeau naştere între timp ştiinţei rebele şi decembrismului... Iar când ei, în sfârşit, l-au trezit pe Herzen...

— Ba bine că nu! Parcă poţi să-l trezeşti pe Herzen al vostru! mârâi deodată cineva din partea dreaptă. Am tresărit cu toţii şi am întors capetele spre dreapta. Mârâise amoraşul cu palton de covercot.

— Herzen ăsta al vostru trebuia să coboare la Hrapunovo, dar încă mai merge, câinele!...

Cine a vrut să râdă a râs. „Da' lasă-l în pace, drace, decembrist împuţit!" „Urechile, freacă-i urechile!" „E tot una dacă merge la Hrapunovo sau la Petuşki, i-a venit omului chef să meargă la Petuşki şi tu îl goneşti la Hrapunovo!" Toţi se chercheleau pe neobservate şi cu bucurie, pe neobservate şi urât. Şi eu o dată cu ei... M-am răsucit spre jacheta cu mustaţă neagră:

— Bine, să zicem că l-au trezit pe Aleksandr Herzen, dar ce legătură au cu asta democraţii şi *Hovanşcina?*

— Uite că au! Cu asta a început principalul – a început să curgă trascăul în loc de Cliqot! Au apărut intelectualii nearistocraţi, au început tărăboiul şi hovanşcina!... Toţi ăştia, alde Uspenski sau Pomialovski nu puteau să scrie niciun rând fără pahar! Am citit, ştiu! Beau cu disperare! Toţi oamenii oneşti ai Rusiei! Şi de ce beau? De disperare beau! Beau pentru că erau oneşti! Din cauză nu că nu puteau să uşureze soarta poporului! Poporul se sufoca în sărăcie şi ignoranţă, ia citiţi-l pe Dmitri Pisarev! Chiar aşa scrie: „Poporul nu-şi poate permite carne de vită. Iar votca e mai ieftină decât carnea de vită şi de aceea bea mujicul rus, din cauza sărăciei sale bea. Nu-şi poate permite o carte, pentru că la piaţă nu există nici Gogol, nici Belinski[44], există numai votcă, şi de monopol, şi de toate felurile, şi la pahar, şi pentru acasă! De aceea bea, din pricina ignoranţei sale bea!"

Şi cum să nu te apuce disperarea, cum să nu scrii despre mujic, cum să nu-l salvezi, cum să nu te apuci de băut de disperare! Social-democratul bea şi scrie, şi bea cum scrie. Iar mujicul nu citeşte şi bea, bea fără să citească. Atunci Uspenski se ridică şi se spânzură, iar Pomialovski se culcă sub o bancă în crâşmă şi îşi dă duhul, iar Garşin se ridică şi, beat criţă, se aruncă peste balustradă...

Mustăciosul se ridicase şi-şi luase basca de pe cap. Gesticula ca un turbat – băutura îl biciuia şi îl lovea în ţeastă, totul îl pocnea şi iar îl pocnea... Decembristul cu palton de covercot se lăsase şi el păgubaş de Herzen al său, se aşezase mai aproape de noi şi îşi aţintise asupra

oratorului ochii tulburi şi jilavi.

— Uitaţi-vă şi voi ce iese! Bezna ignoranţei se înteţeşte iar pauperizarea creşte la modul *absolut*! L-aţi citit pe Marx? *Absolut*! Cu alte cuvinte, se bea din ce în ce mai mult! Proporţional, se amplifică disperarea social-democratului acum nu mai e vorba de Lafitte, de Cliqot, care până la urmă, totuşi, au izbutit să-l trezească pe Herzen! Iar acum toată Rusia gânditoare, părându-i rău de mujic, bea fără să se mai dezmeticească! Poţi să tragi toate clopotele prin toată Londra[45] – în Rusia nimeni n-are să-şi salte capul, toţi sunt borâţi şi tuturor le e greu!...

Şi tot aşa până-n vremurile noastre! Până-n vremurile noastre! Cercul ăsta, cercul ăsta vicios al existenţei mă strânge de gât! Şi de îndată ce citesc o cărţulie bună – nu-mi pot da seama nicidecum care din ce pricină bea: cei de jos uitându-se în sus, sau cei de sus, uitându-se în jos. Şi nu mai pot, şi arunc cartea cât acolo. Beau o lună, beau două şi după aceea...

— Stop! îl întrerupse decembristul. Dar nu se poate să nu bei? Să te stăpâneşti şi să nu bei? Uite, consilierul secret Goethe, de pildă, *nu a băut deloc.*

— Nu a băut? Deloc? Mustăciosul chiar s-a săltat puţin şi şi-a pus basca. Asta nu se poate!

— Ba uite că se poate! A izbutit omul să se stăpânească şi *n-a băut niciun gram...*

— Vă referiţi la Johann von Goethe?

— Da. Mă refer la Johann von Goethe, care n-a băut niciun gram.

— Ciudat... Dar dacă l-ar fi cinstit Friedrich Schiller?... Cu o cupă de şampanie?...

— Oricum n-ar fi băut. S-ar fi abţinut şi nu ar fi băut. Ar fi spus: Nu beau niciun gram.

Mustăciosul se pleoşti şi deveni melancolic. În ochii publicului se ruina întregul lui sistem, un sistem atât de bine articulat ţesut din interpretări înflăcărate şi strălucite. „Ajută-l, Erofeev, mi-am şoptit singur, ajută-l pe om. Trânteşte vreo alegorie sau..."

— Deci, spuneţi ca consilierul secret Goethe n-a băut niciun gram? M-am întors cu faţa spre decembrist. Dar de ce n-a băut, ştiţi? Ce-l făcea să nu bea? Toate minţile oneste beau, iar el nu bea? De ce? Uite, acum mergem la Petuşki şi, cine ştie de ce, opriri sunt peste tot, dar nu şi la Esino. De ce ăştia n-ar opri şi la Esino? Şi uite ca nu opresc. Au mânat înainte fără oprire. Şi toate-s din cauză că la Esino nu au pasageri, toţi urcă sau la Hrapunovo, sau la Friazevo. Da. Merg pe jos până la Hrapunovo sau până la Friazevo şi acolo urcă în tren. Pentru ca oricum trenul va trece prin Esino fără să oprească. Uite, aşa a procedat şi prostul bătrân de Johann von Goethe. Credeţi că nu avea

chef să bea? Fireşte că avea chef, însă, ca să nu dea el însuşi ortul popii, a fost nevoit să pună toate personajele sale să bea în *locul lui.* Luaţi-l măcar pe *Faust* – care nu bea acolo? Toţi beau. Faust bea şi întinereşte. Siebel bea şi se dă la Faust, Mefistofel nu face altceva decât să bea, îi cinsteşte pe studenţi şi le cântă „Puricele". O să mă întrebaţi: ce nevoie avea de asta consilierul secret Goethe? Aşa că o să vă răspund: dar de ce l-a silit pe Werther să-şi tragă un glonţ în frunte? Pentru că – avem mărturii – era el *însuşi* gata-gata să se sinucidă, însă, ca să scape de ispită, l-a obligat pe Werther să facă asta în locul lui. Pricepeţi? A rămas în viaţă, dar *parcă* s-a sinucis. Şi a fost cât se poate de satisfăcut. Asta-i chiar mai rău decât sinuciderea adevărată. În asta-i mai multă laşitate şi egoism, şi josnicie creativă.

Păi consilierul dumneavoastră secret a băut la fel cum s-a sinucis. Mefistotel bea, iar el, câinele bătrân, se simte bine. Faust toarnă – şi el, ghiujul bătrân, e beat mort. Cu mine a lucrat la linie unul, nenea Kolea, care era la fel: nu bea, se teme fiindcă de îndată ce bea şi-o ia razna, o ţine tot aşa o săptămână, o lună... Dar pe noi – mai că nu ne silea de-a dreptul. Ne toarnă în pahare, icneşte la noi, e în culmea fericirii, nemernicul, umblă ca zănaticul...

Uite aşa făcea şi lăudatul dumneavoastră Johann von Goethe! Schiller îi aduce, iar el refuză – ba bine că nu! A fost un alcoolic, un beţivan ordinar a fost consilierul dumneavoastră secret, Johann von Goethe! Şi în ce hal îi tremurau mâinile!

— Asta chiar că-i grozav...

Mă priveau cu încântare şi decembristul, şi mustăciosul. Sistemul bine articulat fusese refăcut şi o dată cu el revenise şi veselia. Cu un gest larg, decembristul a scos din paltonul de covercot o sticlă de perţovka şi a pus-o la picioarele mustăciosului. Mustăciosul a scos stolicinaia lui. Toţi îşi frecau mâinile – ciudat de exaltaţi. Mie mi-au turnat mai mult decât celorlalţi. I-au turnat şi bătrânului Mitrici. Tânărului Mitrici i-au dat un pahar – şi el l-a strâns bucuros la sfârcul drept cu coapsa stângă, în timp ce i-au ţâşnit lacrimile din amândouă nările...

— Aşadar în sănătatea consilierului secret Johann von Goethe?

Friazevo – kilometrul 61

— Da, în sănătatea consilierului secret Johann von Goethe.

De îndată ce am băut, am simţit că mă îmbăt peste măsură şi că celorlalţi li se întâmplă la fel...

— A... Permiteţi-mi să vă pun o întrebare neînsemnată, spuse mustăciosul printre dinţi şi prin sandvişul dintre mustăţi. Iar mi se adresa numai mie. Permiteţi-mi să vă întreb: de ce aveţi atâta tristeţe în ochi?... Se poate să fiţi trist, având asemenea erudiţie! S-ar putea

crede că de dimineaţă n-aţi băut nimic!

Chiar m-am supărat: „Cum adică, nimic? Şi oare asta-i tristeţe? E vorba, pur şi simplu, de tulburarea ochilor... Doar am accelerat un pic...”

— Nu, tulburarea asta-i de la tristeţe. Sunteţi ca Goethe! Prin toată înfăţişarea dumneavoastră contraziceţi una dintre lemele mele, o lemă întrucâtva speculativă, dar răsărită totuşi din experienţă! Sunteţi ca Goethe, contraziceţi totul…

— Prin ce o contrazic? Prin tulbureala mea?

— Chiar aşa! Prin tulbureala dumneavoastră! Ascultaţi în ce constă lema mea sacră: când bem seara, iar dimineaţa nu bem, cum suntem seara şi cum devenim dimineaţa? Eu, bunăoară, dacă beau, sunt al dracului de vesel, sunt mobil şi frenetic, nu-mi găsesc locul, da. Dar dimineaţa? Dimineaţa nu sunt doar *lipsit de veselie,* nu doar *imobil,* nu. La trezie sunt exact cu atât mai posomorât, cu cât mai vesel ca de obicei fusesem în ajun. Dacă în ajun am fost obsedat de eros, dezgustul meu matinal se află într-o egalitate perfectă cu visările din ajun. Ce vreau să zic? Păi uitaţi-vă:

[image]

Şi mustăciosul reprezenta pe hârtie aiureala asta. Şi ne explică: linia orizontală este linia treziei obişnuite, linia cotidiană. Punctul cel mai de sus al curbei este momentul adormirii, cel mai de jos – al trezirii din beţie...

— Vedeţi! E curat principiul oglinzii! Proasta, proasta de natură nu se îngrijeşte de nimic cu mai multă râvnă decât de echilibru! Nu ştiu dacă grija asta-i morală, dar este *strict geometrică*! Uitaţi-vă: curba asta nu ne reprezintă doar tonusul vital, nu! Ea reprezintă totul. Seara, temeritate, chiar dacă avem motive să ne temem, temeritate şi subestimarea tuturor valorilor. Dimineaţa – supraaprecierea tuturor valorilor, o supraapreciere care se transformă într-o spaimă absolut neîntemeiată.

Dacă din ajun, natura, din beţie, ne-a „remis”, dimineaţa ne „frustrează” tot pe atât, cu exactitate matematică. Dacă de cu seară ai avut chemare spre ideal – poftim, după beţie îi va lua locul chemarea spre antiideal, iar dacă idealul rămâne, provoacă antichemarea. Iată în două cuvinte care-i lema mea sacră.

Ea este universală şi aplicabilă la oricine, iar la dumneavoastră totul nu-i ca la oameni, totu-i ca la Goethe!

Am râs: „De ce, totuşi, e lemă, dacă-i universală?...”

Decembristul a râs şi el: „Dacă-i universală. Atunci de ce-i lemă?...”

— Chiar de aceea-i lemă! Pentru că nu ia în consideraţie femeia. Pe om în formă pură lema îl acceptă, însă pe femeie n-o acceptă!

Odată cu apariţia femeii se strică orice principiu al oglinzii. Dacă femeia n-ar fi femeie, lema n-ar fi lemă. Lema este universală atâta timp cât nu apare femeia. Apare femeia – lema dispare. Mai ales dacă femeia-i rea, iar lema-i bună...

Începură să vorbească toţi deodată: „Dar, la o adică, ce-i lema?" „Şi ce înseamnă o femeie rea?" „Femei rele nu există, există numai leme proaste…"

— Eu, de pildă, spuse decembristul, am treizeci de femei şi una-i mai bună decât alta, cu toate că n-am mustaţă. Iar dumneavoastră, să zicem, aveţi mustaţă şi o femeie bună. Totuşi, eu consider: e mai bine să ai treizeci de femei rele decât una, chiar dacă asta-i cea mai bună...

— Ce caută mustăţile aici? Discuţia-i despre femei, nu despre mustăţi!

— Şi despre mustăţi. Dacă n-ar fi mustăţile, n-ar exista nici discuţia.

— Dracu' mai ştie ce spuneţi!... Totuşi, eu cred că una bună face cât toate ale dumitale. Dar dumneavoastră cum vedeţi lucrurile? mă întrebă mustăciosul, răsucindu-se iar către mine. Din punct de vedere ştiinţific, cum vedeţi lucrurile?

Am spus:

— Din punct de vedere ştiinţific, desigur, face. La Petuşki, de exemplu, în schimbul a treizeci de sticloanţe goale ţi se dă una plină de votcă cu sunătoare şi, dacă, să zicem, aduci…

„Cum! Treizeci pentru una! De ce atât de multe?" Vacarmul reîncepu.

— Păi astfel cine vi le schimbă? Treizeci ori doisprezece face 3,60. Iar votca cu sunătoare face 2,62. Asta o ştiu şi copiii. De ce a murit Puşkin – nu ştiu, dar asta o ştiu. Şi totuşi nu te-alegi cu niciun rest. 3,60, desigur, e bine e mai bine decât 2,62, însă tot nu te-alegi cu rest, pentru că în spatele vitrinei stă o femeie bună, iar o femeie bună trebuie respectată...

— Şi prin ce-i bună femeia aceea din spatele vitrinei?

— Păi e bună prin faptul că una rea nu ţi-ar primi deloc sticloanţele. Iar o femeie bună îţi ia sticloanţele rele şi-ţi dă în schimb una bună. Şi de aceea trebuie respectată... Pentru ce, în general, există femeia pe lume?

Toţi au tăcut cu un aer semnificativ. Fiecare se gândea la ale lui, sau toţi gândeau acelaşi lucru – asta n-o ştiu.

— Există ca s-o respectăm. Ce spunea Maxim Gorki pe insula Capri? „Măsura oricărei civilizaţii e atitudinea faţă de femeie". Aşa şi eu: mă duc la magazinul din Petuşki, am cu mine treizeci de sticloanţe goale. Zic: „Gazdă dragă! Vreau nişte votcă cu sunătoare, fii bună..." Şi doar ştiu că-i las aproape o rublă: 3,60 minus 2,62. Mă doare inima. Iar ea se uită la mine: să-i dau nemernicului restul, sau să nu i-l dau?

Iar eu mă uit la ea: îmi dă nemernica restul, sau nu mi-l dă? Mai precis, nu, în clipa asta nu mă uit la ea. Mă uit prin ea şi în depărtare. Şi ce se arată în faţa privirii mele stupide? Insula Capri se arată. Cresc agave şi tamarini, iar sub ei şade Maxim Gorki şi, de sub pantalonii albi, i se văd picioarele păroase. Şi mă ameninţă cu degetul: „Nu lua restul! Nu lua restul!”. Eu îi fac cu ochiul: cică, n-o să avem ce înfuleca, „bine, am să beau, dar ce-am să înfulec?”

Iar el: „Nu-i nimic, Venicika, ai să rabzi. Iar dacă vrei să înfuleci, atunci nu bea”. Şi plec fără niciun rest. Mă enervez, fireşte, mă gândesc: „Măsura! Civilizaţiei! Eh, Maxim Gorki, eh, tu. Maxim Gorki, din prostie sau din beţie ai trântit una ca asta în Capri? Ţi-e bine – acolo ai să înfuleci agavele tale, dar eu ce să îmbuc?...”

Publicul râdea. Iar nepoţelul chiţăia: „I-i-i-i, ce mai agave, ce frumoasă insulă Capri...”

— Dar femeia rea? întreabă decembristul. Oare uneori n-ai nevoie şi de o femeie rea?

— Fireşte, fireşte, avem nevoie de ea, îi răspund. Un om bun are uneori nevoie chiar de-a dreptul de o femele rea. Uite eu, de pildă, cu douăsprezece săptămâni în urmă: eram în sicriu, zăceam de patru ani în sicriu, aşa că încetasem şi să mai put. Iar ei i se spune: „Uite-l, e în sicriu. Şi învie-l, dacă poţi.” Iar ea s-a apropiat de sicriu – dacă aţi fi văzut cum s-a apropiat!

— La ce bun! zise decembristul. „Merge cum scrie. Şi scrie ca Leova. Iar Leova, săracu’, scrie ca dracu”[46].

— Chiar aşa! S-a apropiat de sicriu şi a spus: „Talita kumi”. Asta înseamnă, în traducere din jidănească veche: „Ţie îţi zic, scoală-te şi umblă”. Şi ce credeţi? M-am sculat şi am început să umblu. Şi uite că de trei luni umblu cu mintea tulbure...

— Tulbureala e de la tristeţe, repetă mustăciosul cu bască, iar tristeţea-i de la femeie.

— Tulbureala-i vine din cauză că a accelerat, îl întrerupse decembristul.

— Ce legătură are „a accelerat” cu asta? Şi de ce „a accelerat”? Pentru că, să zicem, omul e trist şi călătoreşte spre o femeie. Şi nu se poate să fii în drum spre o femeie şi să nu bei! Ar însemna că femeia-i rea! Şi chiar dacă-i rea, tot trebuie să bei! Dimpotrivă, cu cât femeia-i mai rea, cu atât mai tare trebuie să accelerezi!...

— Pe cuvânt de onoare! strigă decembristul. Ce bine-i că suntem cu toţii atât de evoluaţi! La noi e de-a dreptul ca la Turgheniev: toţi stau şi vorbesc despre dragoste... Hai să vă povestesc şi eu ceva – despre o dragoste excepţională şi despre faptul că uneori avem nevoie de femei rele. Hai să facem ca la Turgheniev! Fiecare să povestească ceva...

„Hai!” „Hai, ca la Turgheniev!” Până şi bătrânul Mitrici a spus:

„Hai!”

Kilometrul 61 – kilometrul 65

Primul a început să povestească decembristul.

— Am avut un prieten, n-am să-l uit niciodată. Întotdeauna fusese obsedat, dar o dată parcă intrase diavolul în el. A înnebunit – şi ştiţi după cine? După Olga Erdeli, celebra harpistă sovietică. Poate că şi Vera Dulova e o harpistă celebră. Dar el a înnebunit anume după Olga Erdeli. Şi n-o văzuse niciodată în viaţă, doar ascultase la radio cum zdrăngăne la harpă şi – ca să vezi, s-a smintit... S-a smintit şi zace. Nu munceşte, nu învaţă, nu fumează, nu bea, nu se scoală din pat, nu-i plac fetele şi nu se apleacă pe fereastra... Dă-i-o pe Olga Erdeli şi gata. Am să mă delectez, cică, cu Olga Erdeli şi de-abia atunci am să învii: am să mă scol din pat, am să muncesc şi am să învăţ, am să beau şi am să fumez şi am să mă aplec pe fereastră. Noi îi spunem:

— Dar de ce o vrei numai pe Erdeli? Ia-o măcar pe Vera Dulova. Vera Dulova interpretează excelent!

Iar el: „Sta-v-ar în gât Vera Dulova a voastră! Vedea-o-aş în mormânt pe Vera Dulova a voastră! Eu lângă Vera Dulova a voastră nu m-aş pune alături nici ca să mă cac!”

Bine, vedem ca tipul fierbe amarnic. Peste vreo două zile iar ne ducem la el.

— Ei, cum e, tot la Olga Erdeli visezi? Ţi-am găsit leacul: vrei să ţi-o aducem mâine pe Vera Dulova?

— Sigur că da zice, dacă vreţi s-o sugrum pe Vera Dulova a voastră cu o strună de la harpă, atunci n-aveţi decât s-o aduceţi. Am s-o sugrum.

Ce-i de făcut? Amicul e pe moarte, trebuie să-l salvăm. M-am dus la Olga Erdeli, am vrut să-i explic cum stă treaba, dar nu m-am putut hotărî. Am vrut să mă duc chiar şi la Vera Dulova – nu, îmi zic, o s-o calce-n picioare ca pe-o floare de nu-mă-uita. Merg eu prin Moscova seara şi mă simt trist: ele stau acolo şi cântă la harpă, iar din amicul meu au rămas ruine şi scrum.

Şi, deodată, mă întâlnesc cu o femeiuşcă, nu foarte bătrână, dar beată de tot: „O r-r-ublă, zice, dă-mi o r-rublă!”. Şi-n clipa aceea m-a fulgerat un gând. I-am dat o rublă şi i-am explicat totul: ea, fofoloanca asta, s-a dovedit mai de înţeles ca Erdeli, iar eu, ca să fie şi mai convingătoare, am silit-o să ia o balalaică...

Şi iată că am tras-o după mine la prietenul meu. Am intrat: el zace şi lâncezeşte. Mai întâi i-am aruncat balalaica, chiar din prag. Iar apoi i-am azvârlit-o în faţă pe Olga asta, am aruncat cu Olga în el... „Uite-o, e Erdeli! Dacă nu crezi, întreabă!”.

Şi a doua zi mă uit şi văd: s-a deschis fereastra, el s-a aplecat

peste pervaz şi şi-a aprins încetişor o ţigară. Apoi, încetişor, a început să muncească, să înveţe, să bea... Şi a ajuns om ca toţi oamenii. Uite-aşa!...

— Păi unde-i aici dragostea, şi unde-i Turgheniev! l-am luat noi la întrebări, aproape nelăsându-l să sfârşească. Să ne povesteşti despre dragoste! L-ai citit pe Turgheniev? Dacă l-ai citit, povesteşte! Povesteşte-ne despre prima iubire, despre Zinocika, despre voal şi despre cum ai fost pocnit cu cravaşa peste bot[47] – cam despre toate astea povesteşte-ne...

— Desigur, am adăugat eu, la Ivan Turgheniev toate astea sunt puţin altfel, la el toţi se strâng împrejurul şemineului, au cilindru pe cap şi ţin jaboul în mâna întinsă... Bine, noi şi fără şemineu avem cu ce să ne încălzim... Iar jaboul – la ce ne trebuie nouă jabou! Noi şi fără jabou suntem beţi-criţă...

— Fireşte, fireşte!

— Dacă iubeşti ca la Turgheniev, însemnă să fii în stare să jertfeşti totul de dragul făpturii alese! Să fii în stare să faci ceea ce e imposibil de făcut dacă nu iubeşti ca la Turgheniev! Tu (trecusem la „tu" pe neobservate), de pildă. Tu, de pildă, eşti decembrist. Ai putea să-i muşti un deget prietenului de care ai povestit? De dragul femeii iubite?

— De ce să-i muşc degetul? Ce legătură are degetul cu asta? gemu decembristul.

— Nu, nu, ascultă. Ai putea, noaptea, să intri pe furiş în biroul comitetului de partid, să-ţi dai jos pantalonii şi să bei o călimară întreagă de cerneală, iar apoi să pui călimara la loc, să-ţi tragi pantalonii şi să te întorci încetişor acasă? De dragul femeii iubite? Ai putea?

— Dumnezeule! Nu n-aş putea.

— Păi asta-i...

„Ba eu aş putea!", rosti deodată bunicul Mitrici. A fost ceva atât de neaşteptat, încât toţi am început să ne frăsuim şi să ne frecăm palmele. „Aş putea povesti şi eu oarece…"

— Tu? Să povesteşti? Păi tu, pesemne, nici nu l-ai citit pe Ivan Turgheniev!...

— N-are a face că nu l-am citit... În schimb, nepoţelul meu a citit tot...

— Bine! Bine! Nepoţelul o să ne povestească mai târziu! Nepoţelului o să-i dăm cuvântul mai târziu! Hai dă-i drumul, povesteşte-ne despre dragoste!...

„Îmi imaginez, m-am gândit eu, ce prostii are să spună! Ce prostii de neînchipuit!" Şi deodată mi-am amintit lauda mea în ziua când mi-am cunoscut regina: „Îndrug şi mai multe! Îndrug şi mai gogonate!". Fie, n-are decât să povestească acest Mitrici plângăcios.

Trebuie să respectăm, repet, străfundurile sufletului altuia. Trebuie să ne uităm în ele, chiar dacă acolo nu-i nimic, chiar dacă acolo nu-s decât aiureli e tot una: uită-te şi respectă, uită-te şi nu scuipa.

Bunicul a început să povestească:

Kilometrul 65 – Pavlovo-Posad

— Am avut un preşedinte... Lohengrin îl chema, era tare aspru... Şi era plin de buboaie... Şi în fiecare seară se plimba cu barca cu motor. Urcă în barcă şi pluteşte pe pârâu... Pluteşte şi stoarce buboaiele din el...

Din ochii povestitorului se prelingea umezeala; era emoţionat:

— Şi după ce se plimbă cu barca... Vine la sediu se culcă pe duşumea... În vremea asta-i bine să nu te apropii de el – tace şi iar tace... Şi dacă-i spui o vorbă contra, se întoarce cu faţa spre un ungher şi plânge... Stă în picioare şi plânge, se pişă pe duşumea ca un copil...

Bunicul tăcu brusc. Buzele i se strâmbară, nasul lui vânăt se făcu roşu şi se stinse. Plângea! Plângea ca o femeie, apucându-se cu mâinile de cap, iar umerii i se clătinau ca nişte valuri...

— Şi asta-i tot, Mitrici?

Vagonul se cutremură de râs. Toţi râdeau, urât şi cu bucurie. Iar nepoţelul chiar tremura din tot trupul, de sus în jos, pentru ca de la stânga la dreapta să nu-şi împroaşte glezna cu băutură. Mustăciosul se supără.

— Păi unde-i Turgheniev? Doar ne-am înţeles: ca la Ivan Turgheniev! Pe când aici naiba mai ştie ce-i! Un tip plin tot de buboaie! Care pe deasupra se mai şi „pişă”!

— Pesemne că a povestit un film! trânti cineva dintr-o parte. Filmul *Preşedintele.*

— Pe dracu’, care film!...

Însă eu stăteam la locul meu şi-l înţelegeam pe bătrânul Mitrici, îi înţelegeam lacrimile; pur şi simplu, lui îi era milă de toţi şi de toate: îi era milă de preşedinte pentru că i se dăduse o poreclă atât de ruşinoasă, şi de peretele pe care-l uda, şi de barcă, şi de buboaie – de toate îi era milă. Prima iubire sau ultima milă – care-i diferenţa. Murind pe cruce, Dumnezeu ne-a lăsat mila, iar persiflarea nu ne-a lăsat-o. Mila şi iubirea pentru lume sunt tot una. Iubirea pentru fiecare boţ de carne, pentru fiecare pântece. Şi mila pentru fructul fiecărui pântece.

— Hai, tataie, i-am spus eu, hai să te cinstesc, o meriţi! Ai povestit frumos despre iubire!... Haideţi să bem cu toţii! În cinstea aristocratului din Oriol, Ivan Turgheniev, cetăţean al minunatei

Franţe!

— Hai! În cinstea aristocratului din Oriol!...

Au început iarăşi acelaşi gâlgâit şi acelaşi zdrăngănit, apoi acelaşi freamăt şi aceleaşi plesnituri din buze. Studiul în do diez minor, creaţia lui Ferenc Liszt, interpretat la „bis”...

Nimeni nu a remarcat imediat că la intrarea în „compartimentul” nostru (să-i spunem compartiment) a apărut silueta femeii cu bască, jachetă şi mustăţi negre. Era beată de tot, din cap până-n picioare, şi basca îl alunecase aiurea.

— Şi eu vreau Turgheniev, şi eu vreau să beau, rosti ea din toate măruntaiele.

Deruta nu se prelungi mai mult de două clipe.

— Poftita vine mâncând, spuse cu sarcasm decembristul. Toţi izbucniră în râs.

— Nu-i nimic de râs, zise bunicul, e o femeie ca toate femeile, bună, molatică...

— Femeile astea aşa de bune, spuse mustăciosul posomorât şi îşi luă basca de pe cap, femeile astea aşa de bune trebuie expediate în Crimeea, ca să le mănânce acolo lupii şi urşii...

— Dar de ce, de ce! am protestat eu şi am început să mă agit Lăsaţi-o să stea cu noi! Să ne povestească ceva! „L-aţi citit pe Turgheniev, l-aţi citit pe Maxim Gorki şi tot degeaba!...” M-am dat mai încolo, i-am făcut loc şi i-am turnat o jumătate de pahar de „tuşa Klava”.

Femeia a băut şi, în loc de mulţumire, şi-a săltat basca de pe cap: „Uitaţi-vă aici, vedeţi?” şi ne-a arătat tuturor cicatricea pe care o avea deasupra urechii. Iar apoi tăcu solemn şi îmi întinse din nou paharul: „Tinere, mai toarnă-mi o dungă, altfel leşin”.

I-am mai turnat o jumătate de pahar.

Pavlovo-Posad – Nazarievo

A băut şi această porţie, tot cumva maşinal. Şi, după ce a băut, şi-a deschis larg gura şi ne-a arătat tuturor: „Vedeţi că îmi lipsesc patru dinţi?” „Dar unde-s dinţii ăştia?” „Păi cine să ştie unde-s? Sunt femeie cu carte şi uite că umblu fără dinţi. El mi i-a dezbătut din cauza lui Puşkin. Şi uite că aud – aveţi aici o discuţie literară: hai, îmi zic, să mă aşez lângă ei, am să beau şi totodată am să le povestesc cum mie, din cauza lui Puşkin, mi s-a spart capul şi mi-au fost rupţi patru dinţi din faţă...”

Şi a început să povestească şi monstruos era stilul povestirii ei...

— Totul a început de la Puşkin. Ne-a fost trimis un organizator de comsomol, Evtiuşkin, care ciupea fetele şi recita versuri. Şi o dată mă înşfacă de pulpe şi mă întreabă: „Privirea-mi fermecată te-a

vrăjit?” Eu zic: „Mda, să zicem, m-a vrăjit...” El mă apucă iar de pulpe: „în suflet îţi răsună vocea mea[48]” Zicând acestea, m-a luat în braţe şi m-a dus undeva. Iar după ce m-a scos de acolo – umblam zăpăcită zile în şir şi tot repetam: „Puşkin Evtiuşkin m-a vrăjit – răsună”. „Răsună – m-a vrăjit Evtiuşkin Puşkin.” Pe urmă iar: „Puşkin Evtiuşkin...”

— Treci la subiect, la dinţii din faţă, o întrerupse mustăciosul.

Acuşi, acuşi vine şi rândul dinţilor! O să aveţi şi dinţii!... Ce urmează?... Da, din ziua aceea totul a mers tare bine, o jumătate de an l-am mâniat cu el pe Domnul în fânărie, totul mergea strună! Pe urmă însă Puşkin ăsta a stricat totul!... Căci am procedat ca Jeanne D’Arc. Şi aia, în loc să pască vacile şi să secere în lan – a încălecat şi s-a repezit la Orléans, ca să caute aventuri pe bucile ei. Uite-aşa şi eu – de cum mă îmbăt un pic, mă iau îndată de el: „Şi copilaşii cine o să-i crească în locul tău? Puşkin?”. Iar el îşi arată colţii: „Care copilaşi? Copilaşi nu avem! Şi ce legătură are asta cu Puşkin!”. Iar eu îi răspund: „Când au să apară copilaşii, o să fie prea târziu să-ţi aduci aminte de Puşkin!”.

Şi aşa de fiecare dată, de cum mă îmbătăm un pic.

„Cine-o să-i crească, zic, pe copilaşi în locul tău?... Crezi că Puşkin?...” Iar el turbează de tot: „Pleacă, Daria, ţipă la mine, pleacă! Nu mai face sufletul omului să scapere scântei!”. În momentele acelea îl uram, îl uram atât de tare, încât mi se învârtea capul dinaintea ochilor. Iar pe urmă era totuşi bine, îl iubeam din nou, îl iubeam atât de tare încât noaptea mă trezeam din cauza asta...

Şi uite că o dată m-am îmbătat lemn. Dau fuga la el şi urlu: „Crezi că Puşkin are să-ţi crească copilaşii? A? Puşkin”. De cum a auzit de Puşkin, el s-a făcut negru la faţă şi a început să tremure: „Bea, îmbată-te, dar de Puşkin să nu te atingi! De copilaşi să nu te atingi! Bea tot, bea-mi sângele, dar pe Domnul-Dumnezeul tău nu-l ispiti!”. Pe atunci eram în concediu medical, comoţie cerebrală şi ocluzie intestinală, iar în sud era toamnă şi uite ce i-am strigat: „Pleacă de la mine, criminalule, pleacă de tot de la mine! O să mă descurc fără tine. O să curvăsăresc o lună şi o să mă arunc înaintea trenului! Iar apoi o să mă duc la mănăstire şi o să mă călugăresc! Ai să vii la mine să-mi ceri iertare, iar eu am să-ţi zgârii botul cu propria ta tiflă! Pleacă!”, Iar pe urmă urlu: „Măcar sufletul mi-l iubeşti? Sufletul mi-l iubeşti?”. Iar el se cutremură tot şi se face negru: „Cu inima, zbiară, cu inima îţi iubesc sufletul, dar cu sufletul – nu, nu ţi-l iubesc!”.

Şi cumva sălbatic, ca la operă, a râs, m-a înşfăcat, mi-a spart ţeasta şi a plecat în Vladimir-pe-Kliazma. De ce a plecat? La cine a plecat? Nedumerirea mi-o împărtăşea toată Europa. Iar bunica mea, surdomută, îmi zice de pe cuptor: „Vezi cât de departe ai ajuns, Daşenka, în căutarea propriului eu!”.

Da! Şi peste o lună s-a întors. Eu eram beată mangă şi, de cum l-am văzut, m-am prăbuşit pe masă, am izbucnit în râs şi am început să

dau picioare: „Aha! am strigat Te-ai cărat în Vladimir-pe-Kliazma! Dar copilaşii cine o să-i...” Iar el, fără să zică nici pis, s-a apropiat de mine, mi-a spart patru dinţi din faţă şi a plecat în Rostov-pe-Don, cu o foaie de drum de la comsomol...

— Sunt gata să leşin, dragule. Mai toarnă-mi un pic...

Toţi muream de râs. Ne dăduse gata mai ales bunica aceea surdomută.

— Şi unde-i acum Evtiuşkin al tău?

— Cine să-l ştie? Sau în Siberia, sau în Asia Mijlocie. Dacă a ajuns la Rostov şi-i încă viu, înseamnă că-i undeva prin Asia Mijlocie. Iar dacă la Rostov nu a ajuns şi a murit, înseamnă că-i în Siberia.

— Bine zici, am susţinut-o eu. În Asia Mijlocie nu mori, în Asia Mijlocie se poate trăi. Eu n-am fost acolo, dar prietenul meu Tihonov a fost. Zice: mergi, mergi şi vezi un chişlac[49], unde se face focul cu tizic şi nu-i nimic de băut, însă mâncare-i multă: acîni[50], saxaul... Aşa s-a hrănit aproape o jumătate de an: cu acîni şi saxaul. Şi a fost bine – a venit puhav, cu ochii bulbucaţi...

— Dar în Siberia?

— Păi în Siberia – nu, în Siberia nu poţi trăi. De altminteri, nimeni nu trăieşte în Siberia, numai negrii trăiesc. Alimente nu li se duc, n-au ce să bea, ca să nu mai vorbim despre de-ale gurii. Numai o dată pe an li se aduc de la Jitomir ştergare brodate – şi negrii se spânzură cu ele...

— Care negri? tresări decembristul, care aproape aţipise. Ce negri să fie în Siberia! Negrii trăiesc în State, nu în Siberia. Să presupunem că în Siberia aţi fost. Dar în State aţi fost?

— Am fost în State! Şi n-am văzut acolo niciun fel de negri!

— Niciun fel de negri? În State?

— Da! În State! Nici picior de negru!...

Toţi se tâmpiseră în asemenea hal şi era atâta ceaţă în fiecare cap, încât nu mai rămânea loc pentru nici un pic de nedumerire. Pe femeia cu destin complex, cu cicatrice şi fără dinţi, o uitară imediat toţi o dată. Şi ea parcă uitase de sine, şi ceilalţi uitaseră de sine; numai tânărul Mitrici, ca să se dea isteţ în prezenţa doamnei, scuipa mereu un fel de urină de-a curmezişul cefei...

— Deci, aţi fost în State, bolborosi mustăciosul. E foarte şi foarte extraordinar! Negri nu sunt acolo şi nici n-au fost, cu asta sunt de acord... Vă cred ca pe un frate... Dar spuneţi-mi, nici libertatea n-a fost şi nici nu este?... Libertatea rămâne în continuare o fantomă pe acest continent al tristeţii? Spuneţi-mi...

— Da, răspunsei eu, libertatea continuă să rămână o fantomă pe acest continent al tristeţii şi toţi s-au obişnuit atât de bine cu asta, încât aproape că nu-şi dau seama. La ei – am umblat mult şi m-am uitat cu atenţie – la ei în nicio grimasă, în niciun gest, în nicio replică

nu există nici cea mai mică jenă, cu care noi suntem atât de obişnuiţi. Într-un minut, pe fiecare mutră se zugrăveşte atâta demnitate, că nouă ne-ar ajunge tuturor pentru întregul nostru şeptenal măreţ. „De unde li s-o fi trăgând asta?", m-am întrebat eu şi am cotit de pe Manhattan pe 5th Avenue şi mi-am răspuns singur: „De la scârboasa mulţumire de sine, de la nimic altceva". Dar de unde se iscă mulţumirea de sine? Am încremenit pe Avenue ca să dezleg enigma „În lumea ficţiunilor propagandistice şi a subterfugiilor publicitare, de unde atâta mulţumire de sine?". Mergeam prin Harlem şi strângeam din umeri: „De unde? Sunt jucăriile ideologilor monopolurilor, sunt marionetele regilor tunurilor – de unde au atâta poftă de mâncare? Înfuleca de câte cinci ori pe zi, foarte consistent şi cu aceeaşi demnitate infinită – dar parcă un om bun poate avea poftă de mâncare, mai ales în State!..."

— Da, da, da, zise bătrânul Mitrici dând din cap, ei acolo, mănâncă, iar noi aproape că nu mai mâncăm nimic... Tot orezul l-am exportat în China, tot zahărul îl exportăm în Cuba... Dar noi ce-o să mai mâncăm?

— Nu-i nimic, tataie, nu-i nimic!... Tu ţi-ai mâncat mălaiul, e păcat să vorbeşti. Dacă ajungi în State, ţine minte lucrul cel mai important: nu-ţi uita patria şi bunătatea ei n-o uita. Maxim Gorki n-a scris doar despre femei, a scris şi despre Patrie. Îţi aminteşti ce a scris?...

— Cum să nu... Îmi amintesc... spuse el şi toată băutura i se revărsa din ochi. Îmi amintesc: „Eu şi bunica ne afundam tot mai adânc în pădure..."

— Păi asta-i despre Patrie, Mitrici? se supără, moţăind, mustăciosul. Asta-i despre bunica, nu-i câtuşi de puţin despre patrie!...

Şi Mitrici începu să plângă din nou...

Nazarievo – Drezna

Şi mustăciosul spuse:

— Dumneavoastră aţi văzut multe, aţi călătorit mult. Spuneţi-mi: rusul unde este preţuit mai mult, de partea asta, sau de cealaltă parte a Pirineilor?

— Nu ştiu cum e în partea cealaltă. Dar în partea asta nu-i preţuit deloc. Eu, de pildă, am fost în Italia şi acolo rusului nu i se acordă nicio atenţie. Italienii stau degeaba, doar cântă şi desenează. Unul, să zicem, stă în picioare şi cântă. Iar alături altul stă jos şi-l desenează pe cel care cântă. Iar un al treilea, mai de departe, cântă despre cel care desenează... Şi-aşa tristeţe te-apucă văzând toate astea! însă ei nu înţeleg tristeţea noastră...

— Parcă italienii sunt în stare să priceapă ceva! mă susţinu

mustăciosul.

— Chiar aşa. Când am fost la Veneţia, în ziua sfântului Marcu, mi-a venit chef să văd nişte curse de canotaj. Şi-aşa m-am întristat văzând cursele acelea! Inima îmi lăcrima, dar buzele îmi rămâneau mute. Iar italienii nu pricep, râd, mă arată cu degetul: „Ia uitaţi-vă, Erofeev iar mişună de parcă i-ar fi pus-o careva!". Cum să mi-o fi pus careva? Pur şi simplu, buzele-mi rămân mute...

De fapt, în Italia n-aveam nevoie de nimic. Nu voiam să văd decât trei lucruri: Vezuviul, Herculanele şi Pompeiul. Dar mi-au spus că Vezuviul nu mai există de mult şi m-au trimis la Herculane. Iar la Herculane mi-au spus: „Ce nevoie ai tu, prostule, de Herculane? Ia du-te mai bine la Pompei!" Ajung la Pompei şi ei îmi zic: „Ţi s-a pus pata pe Pompei! Ia du-te la Herculane!..."

Am dat a lehamite din mână şi m-am cărat spre Franţa. Merg, merg, mă apropii de-acum de linia Maginot şi de-odată mi-am adus anunţe: hai, zic, să mă întorc şi să stau un pic la Luigi Longo, închiriez de la el un pat, citesc o carte, ca să nu umblu fără rost. Fireşte, ar fi fost mai bine să închiriez un pat de la Palmiro Togliatti, însă a murit de curând... Dar cu ce-i mai rău Luigi Longo?...

Totuşi, nu am făcut cale întoarsă. Am pornit prin Tirol înspre Sorbona. Ajung la Sorbona şi zic: vreau să învăţ ca să iau bacalaureatul. Iar ăia mă întreabă: „Dacă vrei să înveţi pentru bacalaureat, trebuie să ai ceva specific ca fenomen. Şi ce ai tu specific ca fenomen?". Ei, ce să le răspund? Le zic: „Păi ce-mi poate fi mie specific ca fenomen? Eu sunt orfan". „Din Siberia?", mă întreabă. Zic: „Din Siberia". „Bine, dacă eşti din Siberia, în cazul ăsta măcar psihicului tău trebuie să-i fie specific ceva. Ce-i e specific psihicului tău?" Eu m-am gândit: totuşi, aici nu-i Hrapunovo, e Sorbona, trebuie să spun ceva inteligent. M-am gândit şi am spus: „Mie, ca fenomen, mi-e specific logosul care se dezvoltă spontan". Însă, în timp ce eu mă gândeam la ceva inteligent, rectorul Sorbonei s-a furişat încetişor în spatele meu şi m-a trosnit amarnic peste ceafă: „Eşti un prost, zice, nu eşti niciun fel de logos!" „Afară, strigă, afară, Erofeev, din Sorbona noastră!" Atunci am regretat pentru prima dată că nu am rămas să locuiesc în apartamentul tovarăşului Luigi Longo...

Ce-mi mai rămânea de făcut, decât să mă duc la Paris? Ajung. Merg spre Notre Dame, merg şi mă mir: de jur împrejur sunt numai bordeluri. Se înalţă doar Turnul Eiffel, iar în vârful lui stă generalul de Gaulle, mănâncă întruna castane şi se uită cu binoclul spre toate cele patru părţi ale lumii. Dar ce rost are să te uiţi, dacă în toate părţile nu-s decât bordeluri?

Pe bulevarde, să zicem, n-ai acolo nicio posibilitate să te plimbi. Toţi forfotesc – de la bordel la clinică şi de la clinică iar la bordel. Şi de jur împrejur, atâta blenoragie, încât ţi-e şi greu să răsufli. O dată

am băut ceva şi am pornit pe Câmpiile Elizee – de jur împrejur era atâta blenoragie, încât picioarele mi se mişcau cu greu. Văd doi inşi cunoscuţi, el şi ea, amândoi înfulecă lacomi castane şi amândoi sunt bătrâni. Unde i-am văzut? În ziare? Nu-mi aduc aminte. Pe scurt, i-am recunoscut: erau Louis Aragon şi Elsa Triolet. „Interesant, îmi dădu ghes un gând, oare de unde vin şi unde se duc: de la clinică la bordel sau de la bordel la clinică?". Şi mi-am retezat-o singur: „Să-ţi fie ruşine. Eşti la Paris, nu la Hrapunovo. Mai bine pune-le întrebări sociale, întrebările sociale cele mai chinuitoare…"

Îl ajung din urmă pe Louis Aragon şi-i vorbesc, îmi deschid inima, îi spun că mi-am pierdut toate speranţele, că nu mă îndoiesc de nimic, că mor din cauza contradicţiilor lăuntrice şi multe altele – iar el doar s-a uitat la mine, a dus mâna la cozoroc ca un veteran bătrân, a luat-o de braţ pe Elsa lui şi şi-a văzut de drum. Iar îi ajung din urmă şi acum nu mă mai adresez lui Louis, ci Elsei Triolet: îi spun că mor din pricina lipsei impresiilor, că mă copleşesc îndoielile chiar atunci când încetez să mai disper, în timp ce în momentele de disperare nu ştiam ce-s îndoielile... – iar ea, ca o târfă bătrână m-a mângâiat pe obraz, l-a luat de braţ pe Aragon al ei şi şi-a văzut de drum...

Pe urmă, fireşte, am aflat din presă că erau alţi oameni, am aflat că erau Jean-Paul Sartre şi Simone de Beauvoir, dar ce importanţă mai are acum pentru mine? M-am dus la Notre Dame şi am închiriat acolo o mansardă. Mansardă, mezanin, atenansă, antresol, pod – pe toate le încurc şi nu văd nicio diferenţă. Pe scurt, am închiriat lucrul pe care poţi sta culcat, poţi scrie şi fuma pipă. Am fumat douăsprezece pipe şi am trimis la Revue de Paris eseul meu cu titlul franţuzesc „Şic şi strălucire immer elegant". Eseul era dedicat problemelor iubirii.

Ştiţi şi voi ce greu e să scrii în Franţa despre iubire. Pentru că tot ce este legat de iubire s-a scris demult în Franţa. Acolo se ştie totul despre iubire, iar la noi nu se ştie nimic despre iubire. Arată-i unuia de-al nostru cu studii medii, arată-i un şancru tare şi întreabă-l: „Ce fel de şancru-i ăsta, tare sau moale?" – şi el o să-ţi răspundă neapărat: „Moale, fireşte". Iar dacă-i arăţi unul moale, se zăpăceşte de tot. Însă acolo – nu. Poate că acolo nu ştiu cât costă „sunătoarea", însă, dacă şancrul e moale, pentru fiecare o să fie moale şi nimeni n-o să spună că-i tare...

Pe scurt *Revue de Paris* mi-a returnat eseul sub pretextul că-i scris ruseşte, că franţuzesc nu-i decât titlul. Credeţi că am disperat? Am fumat la antresol încă treisprezece pipe[51] şi am creat un nou eseu, dedicat şt el tot iubirii. De data asta era scris franţuzeşte de la început până la sfârşit şi rusesc era numai titlul: „Târfozitatea ca cel mai înalt şi ultim stadiu al curvăsăriei". Şi l-am expediat la *Revue de Paris.*

— Şi iar vi l-au trimis înapoi? întrebă mustăciosul în semn de simpatie pentru povestitor şi vorbind parcă prin somn...

— Sigur că mi l-au trimis. Au recunoscut că limba este extraordinară, dar că ideea de bază este falsă. La condiţiile Rusiei, mi-au spus, toate astea, poate sunt aplicabile, dar la cele din Franţa – nu; târfozitatea, mi-au zis, la noi încă nu-i gradul cel mai înalt şi nu-i nici pe departe ultimul; la voi, la ruşi, curvăsăria voastră, atingând limita târfozităţii, va fi suprimată forţat şi înlocuită cu onanismul printr-un program obligatoriu; pe când la noi, la francezi, deşi în viitor nu-i exclusă pătrunderea organică a câtorva elemente ale onanismului rusesc, cu un program mai arbitrar, în sodomia noastră naţională, în care – prin incest – se transformă târfozitatea noastră, această pătrundere se va produce totuşi pe făgaşul curvăsăriei noastre tradiţionale şi cu desăvârşire permanent!...

Pe scurt, mi au frecat creierii. Atunci am scuipat, mi-am ars manuscrisele o dată cu mansarda şi antresolul şi, prin Werden, am tăiat-o spre La Manche. Cântam, mă gândeam şi păşeam către Albion. Păşeam şi mă gândeam: „De ce, totuşi, nu am rămas să stau în apartamentul lui Luigi Longo?!”. Păşeam şi cântam: „Regina Britaniei e grav bolnavă, zilele şi nopţile îi sunt numărate…” Iar la periferia Londrei...

— Daţi-mi voie, mă întrerupse mustăciosul, mă uimeşte avântul dumneavoastră, nu, vă cred ca pe un frate, dar mă uimeşte uşurinţa cu care aţi depăşit toate frontierele de stat...

— Ce poate fi uimitor în asta? Şi care frontiere? De frontieră ai nevoie ca să nu confunzi naţiunile. La noi, de pildă, stă proţăpit grănicerul şi ştie sigur că frontiera asta nu-i o ficţiune şi nicio emblemă, pentru că de o parte a frontierei oamenii vorbesc ruseşte şi beau mai mult, iar de partea cealaltă beau mai puţin şi vorbesc neruseşte...

Dar acolo? Ce fel de frontiere pot fi acolo, dacă toţi oamenii beau la fel şi vorbesc neruseşte. Acolo, poate, ar fi bucuroşi să pună undeva un grănicer, dar pur şi simplu n-au unde să-l pună. Şi uite că grănicerii umblă fără nicio treabă, tânjesc şi-ţi cer foc... Aşa că acolo în privinţa asta e libertate totală... Vrei, de pildă, să te opreşti în Eboli. poftim, opreşte-te în Eboli. Vrei să mergi la Canossa, nu te opreşte nimeni, du-te la Canossa. Vrei să treci Rubiconul, trece-l...

Aşa că nu-i nimic de-a mirării... La ora douăsprezece zero-zero după Greenwich i-am şi fost prezentat directorului Muzeului Britanic, avea un nume de familie prostesc, ceva cam ca sir Kombi Korm[52]. „Ce doriţi de la noi?", m-a întrebat directorul Muzeului Britanic. „Vreau să mă angajez la dumneavoastră. Mai precis, să mă angajaţi, asta vreau..."

„Cu nădragii ăştia să vă angajez?", a spus directorul Muzeului Britanic. „Păi ce au nădragii?", l-am întrebat eu cu ciudă ascunsă. Iar el, parcă fără să mă audă, s-a aşezat în faţa mea în patru labe şi s-a apucat să-mi adulmece ciorapii. După ce mi i-a adulmecat, s-a ridicat, s-a strâmbat, a scuipat şi m-a întrebat: „Cu ciorapii ăştia să vă angajez?".

Păi ce au ciorapii mei? l-am luat eu la rost fără să-mi mai ascund ciuda. Ce-i cu ciorapii? Ciorapii pe care îi purtam în patrie puţeau într-adevăr, da. Însă înainte de plecare îi schimbasem, pentru că la om totul trebuie să fie minunat – şi sufletul, şi gândurile, şi...[53]

Însă el nu a vrut să asculte. S-a dus în Camera Lorzilor şi acolo a spus: „Lorzilor! Am la uşă un nemernic. Vine din Rusia înzăpezită dar parcă n-ar fi foarte beat. Ce să fac cu el, cu necăjitul ăsta? Să angajez momâia asta? Sau să nu-i dau sperietorii niciun angajament?". Iar lorzii se uită la mine prin monocluri şi zic: „Păi încearcă, William! Încearcă să-l expui, ca să-l vadă lumea! Labagiul ăsta prăfos se potriveşte cu orice interior!". În momentul ăsta a luat cuvântul regina Britaniei. A ridicat mâna şi a strigat...

Controlorii! Controlorii! se auzi prin tot vagonul. Strigătul răsună şi explodă: Controlorii!

Povestirea mea se curmă în momentul cel mai interesant. Dar nu numai povestirea se curmă: şi moţăiala beţivă a mustăciosului, şi

somnul decembristului – totul se curmă la jumătatea drumului. Bătrânul Mitrici se dezmetici cu lacrimi în ochi, iar tânărul îi orbi pe toţi cu un căscat şuierător, care trecea în râs şi defecare. Numai femeia cu destin complex, acoperindu-şi cu basca dinţii sparţi, dormea precum fata-morgana...

La drept vorbind, pe linia secundară către Petuşki, nimeni nu se teme de controlori, pentru că toţi sunt fără bilete. Dacă vreun renegat, din beţie, îşi cumpără bilet, îi e jenă, desigur, atunci când vin controlorii: când ajung la el şi-i cer biletul, el nu se uită la nimeni, nici la controlor, nici la public, de parcă îi vine să se lase înghiţit de pământ. Iar controlorul se uită la biletul lui cu atâta scârbă, iar la el însuşi se uită distrugător, ca la un netrebnic. Iar publicul se uită la „blatist" cu ochii mari frumoşi parcă spunând: Ţi-ai lăsat ochii în pământ, lăbarule! Ţi s-a făcut ruşine, râtan de jidan! Iar în ochii controlorului se uită cu şi mai multă hotărâre: uite, aşa suntem noi, poţi tu să ne judeci? Vino la noi, Semionîci, noi n-o să te jignim...

Înainte ca Semionîci să fi devenit controlor-şef, totul arăta altfel. În zilele acelea călătorii fără bilet ca hinduşii, erau mânaţi în rezervaţii şi li se dădea peste cap cu Efron şi Brockhaus[54], iar apoi erau amendaţi şi vărsaţi din vagoane. În acele zile, încercând să scape de controlor, de-a lungul trenului fugeau turme cuprinse de panică, luându-i înainte chiar şi pe cei care aveau bilet. O dată, sub privirile mele, doi băieţandri, cedând panicii generale, au fugit împreună cu turma şi au tost striviţi mortal – au rămas să zacă pe culoar, strângând biletele în mâinile învineţite...

Controlorul-şef Semionîci a schimbat totul; a abolit toate amenzile şi rezervaţiile. Proceda mai simplu: lua de la cei fără bilet câte un gram pe kilometru. În toată Rusia şoferimea ia de la autostopişti câte o copeică de kilometru iar Semionîci lua cu o dată şi jumătate mai ieftin; câte un gram de kilometru. Dacă, de pildă, mergi de la Ciuhlinka la Usad, pe distanţa de nouăzeci de kilometri, îi torni lui Semionîci nouăzeci de grame şi călătoreşti mai departe absolut liniştit, tolănindu-te pe banchetă ca un negustor...

Deci, noua rânduială stabilită de Semionîci întărea legătura controlorului cu masele largi, ieftinea această legătură, o simplifica şi o umaniza... Şi în fiorul general pe care îl provoacă strigătul „Controlorii!" nu-i niciun pic de spaimă, în fiorul ăsta nu-i decât anticipare...

Semionîci intră în vagon zâmbind libidinos. De-abia se mai ţinea pe picioare. De regulă, ajungea numai până la Orehovo-Zuevo şi, la Orehovo-Zuevo, sărea jos şi se ducea în biroul său, după ce turnase în el atât de mult, încât îi venea să borască...

Iar circuli, Mitrici? Iar la Orehovo? Să te dai în carusel? O sută optzeci pentru amândoi. Tu eşti, mustăciosule? Saltîkovskaia –

Orehovo-Zuevo? Şaptezeci şi două de grame. Treziţi-o pe târfa asta şi întrebaţi-o cât trebuie să dea. Iar tu, covercotule, unde şi de unde? Secera şi Ciocanul Pokrov? O sută cinci, fiţi amabil. Blatişti sunt din ce în ce mai puţini. Cândva asta provoca „mânie şi indignare", iar acum provoacă „mândrie legitimă"... Dar tu, Venea?

Şi Semionîci mă învălui feroce, din cap până-n picioare, cu duhoarea băuturii:

— Da' tu, Venea? Ca întotdeauna: Moscova – Petuşki?...

Kilometrul 85 – Orehovo-Zuevo

— Ca întotdeauna. Şi de-acum pe vecie: Moscova Petuşki...

— Şi crezi, Şeherezada, că şi de data asta ai să scapi de mine?... Da?...

Aici trebuie să fac o mică digresiune şi, în timp ce Semionîci îşi bea doza contravenţională ce i se cuvine, am să vă explic repejor de ce-mi spune „Şeherezada" şi ce înseamnă „ai să scapi".

Sunt de-acum trei ani de când m-am ciocnit pentru prima dată cu Semionîci. Pe atunci de-abia intra în schimb. A venit la mine şi m-a întrebat: „Moscova – Petuşki? O sută douăzeci şi cinci". Şi când eu n-am înţeles despre ce-i vorba, el mi-a explicat despre ce-i vorba. Şi când i-am spus că n-am niciun gram la mine el mi-a zis drept răspuns: „Şi atunci ce-i de făcut? Să-ţi stâlcesc botul dacă n-ai la tine niciun gram?". I-am răspuns că nu trebuie să mă stâlcească şi i-am bâiguit ceva din domeniul dreptului roman. Asta l-a interesat teribil şi m-a rugat să-i povestesc mai amănunţit despre tot ce-i antic şi roman. Am început să-i povestesc şi am ajuns până la scandaloasa istorie cu Lucreţia şi Tarquinius[55], dar el a trebuit să coboare la Orehovo-Zuevo şi n-a reuşit să afle ce s-a întâmplat, totuşi, cu Lucreţia: şi-a făcut mendrele haimanaua de Tarquinius, sau nu şi le-a făcut?...

Iar Semionîci, între noi fie vorba, e un muieratic şi un utopist cum rar sunt pe lume, istoria lumii îl atrăgea numai sub aspectul alcovului. Şi când, peste o săptămână, în raionul Friazevo iar au dat buzna controlorii, Semionîci nu mi-a mai spus: „Moscova-Petuşki? O sută douăzeci şi cinci". Nu, s-a repezit la mine ca să afle continuarea: „Ei, cum a fost? I-a pus-o până la urmă Lucreţiei?".

I-am povestit ce a urmat după aceea. Şi de la istoria romană am trecut la cea creştină şi am ajuns până la istoria cu Hipatia[56]. I-am spus: „Şi aşa, după cum i-a învăţat patriarhul Chiril, călugării din Alexandria, apucaţi de fanatism, au smuls veşmintele de pe frumoasa Hipatia şi..." – însă în clipa aceea trenul nostru, de parcă ar fi prins rădăcini în pământ, s-a oprit în Orehovo-Zuevo, iar Semionîci a sărit pe peron, cu interesul trezit pentru totdeauna...

Şi aşa a continuat trei ani, săptămână de săptămână. Pe linia „Moscova – Petuşki" eram singurul blatist care nu-i dăduse lui

Semionîci nici măcar un gram şi cu toate acestea rămânea în viaţă şi ne bătut. Dar orice istorie are un sfârşit, iar istoria universală – la fel…

Săptămâna trecută ajunsesem la Indira Ghandi, Moshe Dayan şi Dubcek. Mai departe nu se mai putea merge.

Şi iată – Semionîci şi-a băut contravenţionala, a plescăit şi s-a uitat la mine precum şarpele-boa şi sultanul Şahriar:

— Moscova – Petuşki? O sută douăzeci şi cinci.

— Semionîci, i-am răspuns eu aproape cu implorare. Semionîci! Ai băut mult astăzi?

— Destul, mi-a răspuns Semionîci nu fără mulţumire de sine. Era beat clampă.

— Înseamnă că ai imaginaţie? Înseamnă că eşti în stare să te avânţi cu mine în viitor? Înseamnă că te poţi deplasa împreună cu mine din universul trecutului întunecat în veacul de aur, care „acuşi-acuşi va să vină”?...

— Pot Venea, pot! Astăzi pot orice!...

— De la cel de al Treilea Reich, de la cea de-a patra vertebră, de la cea de-a cincea republică şi de la congresul al şaptesprezecelea – poţi păşi, împreună cu mine, în lumea celui de-al cincilea regat, râvnit de toţi iudeii, până la cel de-al şaptelea cer şi a doua venire?...

— Pot! murmură Semionîci. Spune, Şeherezada!

— Atunci, ascultă! Va fi o zi, „cea mai aleasă dintre zile”. În ziua aceea Simeon cel sleit de puteri va spune, în sfârşit: „Azi îl slobozeşti pe robul Tău, stăpâne...” Iar arhanghelul Gavriil va spune: „Născătoare de Dumnezeu, bucură-te, binecuvântată între femei”. Şi doctorul Faust va rosti: „Uite clipa! Lungeşte-te şi opreşte-te!” Şi toţi cei care au numele înscrise în cartea vieţii vor începe să cânte: „Isaiia, dănţuieşte!” Şi Diogene îşi va stinge felinarul. Şi va fi bunătate şi frumuseţe şi totul va fi bine, şi toţi vor fi buni şi, în afară de bunătate şi frumuseţe, nimic nu va mai fi şi se vor împreuna în sărut...

— Se vor împreuna în sărut?... se bâţâi Semionîci, care-şi pierduse răbdarea.

— Şi se vor împreuna în sărut călăul şi jertfa; şi răutatea, şi cugetul, şi socoteala vor părăsi inimile, iar femeia...

— Femeia! fremătă Semionîci. Ce-i? Ce-i cu femeia?!

— Şi femeia Orientului îşi va arunca de pe ea feregeaua! Îşi va arunca definitiv de pe ea feregeaua împilata femeie a Orientului! Şi se va culca...

— Se va culca?!

— Da! Şi se va culca lupul alături de miel, şi nicio lacrimă nu se va vărsa, iar cavalerii îşi vor alege domnişoarele, care cui îi place...

— O-o-o! gemu Semionîci. Şi ea curând?... Curând va fi? Şi deodată, ca o gitană, îşi frânse mâinile şi apoi agitat, încurcându-se în

haine, începu să se dezbrace de veston, de pantalonii de uniformă, de tot, până la intimitatea cea mai dedesubt...

Eu, oricât eram de beat, m-am uitat la el cu uimire. Iar publicul, toţi cei treji aproape că săreau de la locurile lor şi în zeci de ochi era scris un uriaş „oho!”. El, publicul ăsta, înţelesese totul pe dos...

Şi trebuie să vă fac observaţia că, deşi homosexualitatea este lichidată definitiv în ţara noastră, nu-i lichidată chiar în întregime. Mai bine zis, în întregime, dar nu de tot. Şi chiar e mai corect aşa: în întregime şi de tot, dar nu definitiv. Căci ce are acum publicul în cap? Numai homosexualitate. Bine, mai are în cap Israelul, înălţimile Golan, îl mai are pe Moshe Dayan. Şi dacă-l alungi pe Moshe Dayan de pe înălţimile Golan, iar pe arabi şi pe iudei îi împaci? Ce mai rămâne atunci în mintea oamenilor? Homosexualitate curată şi atâta tot.

Să zicem că se uită la televizor: generalul de Gaulle şi Georges Pompidou se întâlnesc la o recepţie diplomatică. Natural, amândoi îşi zâmbesc şi îşi strâng mâinile. Iar în public: „Oho!? zic. Oho, generale de Gaulle!”. Sau: „Oho! Oho, măi Georges Pompidou!”.

Uite-aşa se uitau acum şi la noi. În ochii rotunzi ai fiecăruia era scris acest „oho!”.

— Semionîci! Semionîci! L-am înşfăcat şi l-am tras spre capătul vagonului. Se uită lumea la noi!... Dezmeticeşte-te! Să plecăm de aici. Semionîci, să plecăm!...

Era monstruos de greu. Era moleşit şi instabil. De-abia l-am tăbârcit la capătul vagonului şi l-am proţăpit în dreptul uşii...

Venea! Spune-mi... Femeia Orientului... Dacă-şi scoate de pe ea feregeaua?... Rămâne ceva pe ea?... Are ceva sub feregea?...

N-am apucat să-i răspund. Ca şi cum ar fi prins rădăcini, trenul s-a oprit în staţia Orehovo-Zuevo şi uşa s-a deschis automat...

Orehovo-Zuevo

Intrigat a o mie una oară, mai mult mort decât viu, descheiat la pantaloni, controlorul-şef Semionîci a fost ejectat pe peron şi trântit cu capul de balustradă. Vreo două sau trei clipe a mai rezistat în picioare, ca un fir gânditor de trestie, iar apoi s-a prăbuşit sub picioarele publicului ce cobora din tren, după care toate amenzile pentru călătoria fără bilet au ţâşnit din pântecele lui, lăbărţându-se pe peron...

Toate astea le-am văzut absolut clar şi pot depune mărturie în faţa lumii. Însă toate celelalte – nu le-am mai văzut, nu pot depune nicio mărturie. Cu marginea conştiinţei, cu marginea cea mai mică a conştiinţei, am înregistrat că avalanşa publicului ce cobora la Orehovo s-a încurcat în mine şi mă absorbea, vrând să mă acumuleze în sine ca pe o salivă parşivă şi să mă scuipe pe peronul din Orehovo. Dar

scuipatul nu izbutea, fiindcă publicul care urca în vagon îi închidea gura celui care cobora. Mă zbăteam ca un coi în căldare.

Şi dacă *acolo* Dumnezeu m-ar întreba: „Venea, oare chiar nu mai ţii minte nimic? Oare chiar te-ai cufundat de îndată în somnul cu care au început nenorocirile tale?...", eu am să-i spun: „Nu, Doamne, nu de îndată..." – cu marginea conştiinţei, cu aceeaşi margine, am înregistrat că până la urmă am reuşit să birui forţele naturii şi să răzbat în spaţiul vagonului, unde m-am trântit pe bancheta cuiva, prima de lângă uşă...

Şi când m-am trântit, Doamne, m-am lăsat îndată în voia torentului viguros de visări şi de somnolenţă leneşă. O, nu! Iar mint! Iar mint în faţa chipului Tău, Doamne! Nu eu mint, memoria mea slăbită e cea care minte! Nu m-am lăsat imediat în voia torentului, am pipăit în buzunar sticla neîncepută de kubanskaia şi am înghiţit din ea de cinci sau şase ori, şi abia după aceea, dând drumul vâslelor să atârne, m-am lăsat în voia torentului viguros de visări şi somnolenţă leneşă...

„Unde-s scornelile voastre despre veacul de aur, repetam eu, totu-i minciună şi deprimare. Dar eu, acum două săptămâni, i-am văzut prototipul şi peste o jumătate de oră îmi va sclipi în ochi răsfrângerea lui – a treisprezecea oară. Acolo cântecul păsărilor nu încetează nici noaptea, nici ziua, acolo nici iarna, nici vara nu se scutură iasomia – şi ce-i acolo, în iasomie? Cine-i acolo, înveşmântat în purpură şi în in răsucit, cine şi-a plecat genele şi miroase crinii?..."

Şi eu zâmbesc ca un idiot şi dau deoparte tufele de iasomie...

Orehovo-Zuevo – Krutoe

... iar din tufele de iasomie iese, umflat de somn, Tihonov şi îşi mijeşte ochii din cauza mea şi a soarelui.

— Ce faci aici, Tihonov?

— Prelucrez tezele. Totu-i de mult gata pentru discurs, cu excepţia tezelor. Însă acum sunt gata şi tezele...

— Deci, după părerea ta, situaţia e iminentă?

— Cine s-o mai ştie! De îndată ce beau un pic mi se pare că-i iminentă, dar de cum îmi trece ameţeala – nu, îmi zic, încă nu-i iminentă, e încă prea devreme să punem mâna pe arme...

— Ia şi bea nişte votcă cu sunătoare, Vadea... Tihonov bău nişte votcă cu sunătoare, plescăi din buze şi se întristă.

— Ei, cum e? A devenit iminentă situaţia?

— Stai un pic, acuşi devine...

— Şi când ţinem discursul? Mâine?

— Cine s-o mai ştie! De cum beau un pic, mi se pare că azi trebuie să ţinem discursul, căci nici ieri n-ar fi fost prematur să-l ţinem. Dar cum începe să-mi treacă ameţeala – nu, mă gândesc, şi ieri

era prematur, nici poimâine n-o să fie târziu.

— Mai bea, Vadimcik, mai bea nişte sunătoare...

Vadimcik bău din nou şi se întristă.

— Ei, ce zici? Crezi că-i timpul?...

— E timpul... Să nu uiţi parola. Şi spune-le tuturor să n-o uite: mâine dimineaţă între satul Tartino şi satul Eliseikovo, lângă ferma de vite, la nouă zero-zero după Greenwich...

— La nouă zero-zero după Greenwich...

— La revedere, tovarăşe. Încearcă să aţipeşti noaptea asta.

— O să încerc să aţipesc, la revedere, tovarăşe...

Aici trebuie să fac o menţiune, trebuie să spun în faţa lumii întregi: de la bun început am fost împotriva acestei aventuri sterpe ca un smochin (excelent spus: „stearpă ca un smochin"). De la bun început am spus că revoluţia ajunge la un rezultat necesar dacă se săvârşeşte în inimi, nu la răspântii. Însă, dacă au început fără mine, nu puteam să nu fiu de partea celor care o începuseră, în tot cazul, puteam să previn o prea mare încrâncenare a inimilor şi să temperez vărsarea de sânge...

Şi spre ora nouă după Greenwich, pe iarba de lângă ferma de vite, stăteam tolăniţi şi aşteptam. Fiecărui nou venit îi spuneam: „Stai jos, lângă noi, tovarăşe, adevărul nu-i în picioare" – şi fiecare rămânea în picioare, zdrăngănindu-şi arma şi repetând o propoziţie convenţională din Antonio Salieri: „Dar adevăr nu-i nici mai sus"[57]. Zburdalnică şi ambiguă era parola asta, dar nouă nu ne ardea de ea: se apropia nouă zero – zero după Greenwich...

Cu ce a început totul? Totul a început cu faptul că Tihonov a bătut în cuie pe poarta sovietului sătesc din Eliseikovo cele paisprezece teze ale sale Mai exact, nu le-a bătut în cuie pe poarta, ci le-a scris pe gard cu creta şi mai degrabă acestea erau cuvinte decât teze, cuvinte precise, lapidare şi nu teze, şi nu erau decât două, nu paisprezece – însă, oricum, aşa a început totul.

În două coloane, cu stindarde, am pornit, o coloană spre Eliseikovo, cealaltă spre Tartino. Şi am mărşăluit fără piedici până la asfinţit: morţi n-au fost nici de-o parte, nici de cealaltă, nici răniţi n-au fost, n-a fost decât un prizonier, fostul preşedinte al sovietului sătesc din Larionovo, dat afară din slujbă la bătrâneţe pentru beţie şi debilitate mintală congenitală. Eliseikovo era cucerit, Cerkasovo zăcea la picioarele noastre, Neugodovo şi Pekşa ne implorau să le cruţăm. Toate centrele vitale ale judeţului Petuşki – de la magazinul din Polomî până la depozitul cooperativei de consum din Andreevskoe – au fost ocupate de forţele insurgenţilor...

Iar după asfinţitul soarelui, satul Cerkasovo a fost proclamat capitală, tot acolo a fost dus prizonierul şi tot acolo am improvizat congresul învingătorilor. Toţi cei care luau cuvântul erau beţi criţă şi

toţi bleotocăreau aceleaşi lucruri: Maximilian Robespierre, Oliver Cromwell, Sonia Perovskaia[58], Vera Zasulici[59], detaşamentele de pedeapsă din Petuşki, războiul cu Norvegia şi iar Sonia Perovskaia şi Vera Zasulici...

Dintr-un loc se striga: „Dar unde-i Norvegia asta?". „Păi cine ştie pe unde-o mai fi! se răspundea din alt loc. La dracu-n praznic, unde-a-nţărcat mutu' iapa!" „Oriunde-ar fi, potoleam eu gălăgia, fără intervenţie nu putem face nimic. Pentru ca economia să fie refăcută, trebuie mai întâi distrusă, iar pentru asta e nevoie de un război civil sau măcar de un război oarecare, e nevoie de cel puţin douăsprezece fronturi..." „E nevoie de polonezii albgardişti!", strigă Tihonov, care se îmbătase. „Eşti idiot! îl întrerupsei eu. Mereu trânteşti câte-o prostie! Tu, Vadim, eşti un teoretician strălucit, tezele tale ni le-am bătut în cuie pe inimi, dar când e vorba de fapte nu eşti decât un căcat. La ce-ţi trebuie, prostule, polonezii albgardişti?..."„Păi nu te contrazic! cedă Tihonov. Parcă am mai multă nevoie de ei decât voi! Dacă-i Norvegia, Norvegia să fie..."

Din grabă sau din frenezie toţi uitaserăm că Norvegia asta e de vreo douăzeci de ani în NATO şi Vadim Ţ-ski dădu fuga la poşta din Larionovo cu un teanc de cărţi poştale şi scrisori. O scrisoare îi era adresată regelui Norvegiei, Olaf, cu declaraţia de război şi confirmare de primire. Altă scrisoare, care, mai precis, nici nu era scrisoare, ci doar o foaie albă de hârtie, i-a fost expediată generalului Franco: să vadă în asta, tontul bătrân, un deget ameninţător, să se facă alb la faţă ca foia aceea de hârtie, caudillo bătrân şi de rahat!... Premierului Imperiului Britanic, Harold Wilson, i-am cerut doar o nimica toată: ia-ţi, premierule, canoniera tâmpită din Golful Akaba şi mai departe fă cum te taie capul... Şi, în sfârşit, a patra scrisoarea i-am trimis-o lui Wladyslaw Gomulka[60], căruia îi scriam tu, Wladyslaw Gomulka, ai dreptul deplin şi inalienabil la coridorul polonez, însă uite că Josef Cyrankiewicz[61] nu are niciun drept asupra coridorului polonez...

Şi am trimis patru cărţi poştale: lui Abba Eban, lui Moshe Dayan, generalului Suharto[62] şi lui Alexander Dubcek. Toate cele patru cărţi poştale erau foarte frumoase, cu viniete şi ghinde. Pasămite, să se bucure băieţii şi poate că au să ne recunoască pe noi, buzaţii, drept subiecţi ai dreptului internaţional.

Nimeni nu a dormit în noaptea aceea. Pe toţi i-a apucat entuziasmul, toţi se uitau la cer, aşteptau bombele norvegiene, deschiderea magazinelor şi intervenţia şi îşi imaginau ce bucuros va fi Wladyslaw Gomulka şi cum îşi va smulge părul din cap Josef Cyrankiewicz...

Nu dormea nici prizonierul, fostul preşedinte al sovietului sătesc Anatoli Ivanovici, urla din şura lui ca un dulău apucat de urât:

— Băieţi! Înseamnă că mâine dimineaţă nimeni n-are să-mi

aducă de băut?

— Oho, uite de vrea! Măcar spune mulţumesc că o să-ţi dăm de mâncare conform Convenţiei de la Geneva!

— Dar ce-i asta?...

— O să afli ce-i asta! Adică, picioarele o să ţi le mai târăşti, Ivanici, dar pentru curve n-o să te mai ţină cureaua!

Krutoe – Voinovo

Iar dimineaţă, încă înaintea deschiderii magazinelor, a avut loc o plenară. A fost o plenară lărgită şi a avut loc avut loc în luna octombrie. Însă întrucât toate plenarele noastre au fost lărgite şi au avut loc în luna octombrie, noi, ca să nu le încurcăm, ne-am decis să le numerotăm: plenara I, plenara a II-a, plenara a III-a şi plenara a IV-a...

Plenara întâi a fost dedicată în întregime alegerii preşedintelui, adică alegerii mele ca preşedinte. Asta ne-a luat un minut şi jumătate sau două, nu mai mult. Iar tot timpul rămas a fost consumat de dezbaterile pe o temă pur abstractă: cine va deschide magazinul mai repede, tuşa Maşa din Andreevskoe sau tuşa Şura din Polomî?

Iar eu, stând la prezidiul meu, ascultam discuţiile acelea şi mă gândeam aşa: dezbaterile sunt absolut necesare, dar mult mai necesare sunt decretele. Oare de ce uităm că fiecare revoluţie trebuie să se încununeze cu ceea ce se cheamă „decrete”? De pildă, un decret ca ăsta: s-o obligăm pe tuşa Şura din Polomî să deschidă magazinul la şase dimineaţa. S-ar părea că nu-i nimic mai simplu ca noi, investiţi cu puterea, să ne apucăm şi s-o obligăm pe tuşa Şura să-şi deschidă magazinul la şase dimineaţa şi nu la nouă treizeci. Cum de nu mi-a venit mai devreme în minte?...

Sau, de pildă, un decret cu privire la pământ: să dăm poporului tot pământul judeţului, cu toate bunurile funciare şi cu tot inventarul mobil, cu toate băuturile alcoolice şi fără răscumpărare? Sau să facem aşa: să dăm acul ceasului cu două ore înainte sau cu una şi jumătate înapoi, n-are importanţă cum, numai să-l mişcăm. Pe urmă, să impunem din nou scrierea cuvântului „ciort”[63] cu „eo”, iar o literă s-o eliminăm definitiv din alfabet, numai să ne gândim care anume să fie[64]. Şi, în sfârşit, s-o obligăm pe tuşa Maşa din Andreevskoe să deschidă magazinul la cinci treizeci, nu la nouă...

Gândurile mi se învălmăşeau, mi se învălmăşeau atât de tare, încât mi s-a urât, l-am chemat pe coridoare pe Tihonov, am băut amândoi votcă cu chimen şi i-am spus:

— Ascultă, cancelare!

— Ce-i?

— Păi nu-i nimic. Eşti un cancelar de căcat, asta-i.

— Găseşte-ţi altul se supără Tihonov.

— Nu de asta-i vorba, Vadea. Ci uite despre ce-i vorba: dacă eşti un cancelar bun, aşază-te la masă şi scrie decrete. Mai bea un pic şi apucă-te de scris, Am auzit că nu te-ai abţinut, l-ai ciupit de pulpă pe Anatol Ivanîci? Ce-i asta – inaugurezi teroarea?

— Păi aşa... Un pic...

— Şi ce fel de teroare inaugurezi? Albgardistă?

— Albgardistă.

— N-are rost, Vadea. De altfel, bine, acum n-avem timp de asta. Mai întâi trebuie să scrii un decret, măcar unul, chiar dacă ar fi unul infam... Hârtie, cerneală ai? Apucă-te de scris. Pe urmă bem şi alcătuim declaraţia drepturilor. Şi-abia după aceea ajungem la teroare. După care bem şi – învăţaţi, învăţaţi, învăţaţi...[65]

Tihonov scrise două cuvinte, bău şi oftă.

— Da-a-a... Am dat-o în bară cu teroarea asta... Însă într-o treabă ca a noastră e imposibil să nu greşeşti pentru că ceea ce facem noi e nemaiauzit de nou şi putem zice că precedente n-au existat...[66] Ce-i drept, au existat precedente, dar...

— Păi alea au fost precedente? O nimica toată! Mofturi! Un zbor de bondar, amuzamente de ştrengari adulţi, nu precedente! Ce zici, calendarul îl schimbăm[67], sau îl lăsăm aşa cum e?

— Mai bine să-l lăsăm. Cum se spune, nu te-atinge de rahat şi n-o să pută...

— Bine zici. Eşti un teoretician strălucit, Vadea, şi asta-i bine. Cred că ar fi cazul să închid plenara. Tuşa Şura din Polomî a şi deschis magazinul. Cică ar avea rossiiskaia.

— Închide-o, fireşte. Oricum mâine dimineaţă o să avem plenara a doua. Să mergem la Polomî.

Într-adevăr, tuşa Şura din Polomî avea rossiiskaia. În legătură cu asta şi, de asemenea, în aşteptarea expediţiilor de pedeapsă de la centru am hotărât să mutăm temporar capitala de la Cerkasovo la Polomî cu douăsprezece verste mai în interiorul republicii.

Şi acolo, a doua zi dimineaţa, a fost deschisă cea de-a doua plenară, dedicată în întregime demisiei mele din funcţia de preşedinte.

— Părăsesc fotoliul de preşedinte, am spus eu în discursul meu, scuip pe fotoliul de preşedinte. Consider că postul de preşedinte trebuie ocupat de un om căruia nu-i poţi drege mutra la trei zile după o beţie. Şi oare avem asemenea oameni printre noi?

— N-avem din ăştia! mi-au răspuns delegaţii în cor.

— Mutra mea, de pildă, nu poate fi dreasă la trei zile după o beţie?

O secundă sau două s-au uitat iscoditor la faţa mea, iar apoi mi-au răspuns în cor:

— Poate!

— Aşa deci, am continuat eu, o să ne descurcăm fără preşedinte. Uite cum e mai bine să facem: mergem cu toţii în lunci să facem punci, iar pe Borea îl încuiem cu lacătul. Întrucât e un om cu înalte calităţi morale, să stea aici şi să formeze cabinetul...

Discursul meu a fost întrerupt de ovaţii şi plenara a fost închisă; prin luncile din împrejurimi începu să pâlpâie o lumină albastră. Numai eu nu împărtăşeam însufleţirea generală şi încrederea în succes, ci umblam printre focuri cu un singur gând îngrijorat: de ce în lume nimeni n-are nici cea mai mică treabă cu noi? De ce atâta tăcere în lume? Judeţul e cuprins de flăcări şi lumea tace fiindcă-şi ţine răsuflarea – să zicem. Dar de ce nu ne întinde nimeni mâna nici din est, nici din vest? Unde se uită regele Olaf? De ce din sud nu ne presează unităţile regulate?...

L-am tras încetişor deoparte pe cancelarul care duhnea a punci.

— Vadea, ţie îţi place revoluţia noastră?

— Da, răspunse Vadea, e febrilă, dar e minunată.

— Aşa... Dar despre Norvegia, Vadea, despre Norvegia nu se aude nimic?

— Deocamdată, nimic... Dar ce nevoie ai tu de Norvegia?

— Cum ce nevoie am de Norvegia?! Suntem în stare de război cu ea sau nu suntem? Că totul iese tare prosteşte. Noi luptăm cu ea, iar ea nu vrea să lupte cu noi... Dacă mâine nu încep să ne bombardeze, mă instalez iar în fotoliul de preşedinte şi atunci ai să vezi ce-o să fie!...

— Instalează-te, îmi răspunse Vadea, cine nu te lasă, Erofeicik? Dacă vrei, instalează-te...

Voinovo – Usad

Nici dimineaţa n-a căzut asupra noastră vreo bombă. Şi atunci, deschizând plenara a treia, am spus:

Senatori! Văd că în lume nimeni nu vrea să ne împrietenim, nici să ne certăm. Toţi ne-au întors spatele şi şi-au oprit răsuflarea. Şi, întrucât detaşamentele de pedeapsă din Petuşki vor sosi mâine spre seară, iar tuşa Şura va termina rossiiskaia mâine dimineaţă, iau în mâinile mele puterea totală; adică, proştilor care nu înţeleg le explic: introduc restricţii de circulaţie. Mai mult decât atât, împuternicirile preşedintelui le declar extraordinare şi în acelaşi timp devin preşedinte. Adică persoana aflată *mai presus de lege* şi *proroci*...

Nimeni nu se împotrivi. Numai premierul Borea S., auzind cuvântul „proroci”, tresări, se uită ciudat la mine şi toate părţile lui de sus vădeau dorinţa sălbatică a răzbunării...

Peste două ore îşi dădu sufletul în braţele ministrului apărării. A

murit de jale şi din cauza exageratei sale înclinaţii către generalizări. Alte cauze parcă n-au fost şi de făcut autopsia nu i-am făcut-o, pentru că de autopsie ne era scârbă. Iar spre seara aceleiaşi zile toate telexurile din întreaga lume au recepţionat comunicatul: „Moartea a survenit din cauze naturale”. Nu se spunea moartea cui, dar lumea îşi dădea seama.

Cea de-a patra plenară a fost funebră.

Am luat cuvântul şi am spus: „Delegaţi! Dacă vreodată voi avea copii, le voi pune pe perete portretul procuratorului Iudeii, Pilat din Pont, pentru ca pruncii să crească în curăţenie. Procuratorul stă în picioare şi se spală pe mâini – iată cum va fi portretul. La fel şi eu: mă ridic şi mă spăl pe mâini. M-am alăturat vouă numai din beţie şi în pofida oricărei evidenţe. V-am spus că trebuie să revoluţionăm inima, că trebuie să ridicăm sufletele până la însuşirea categoriilor morale eterne – iar restul, tot ce aţi pus voi la cale aici, nu-i decât deşertăciune şi lâncezeală a spiritului, netrebnicie şi frecangeală...

Şi gândiţi-vă şi singuri la ce ne putem aştepta! În piaţa comună n-o să ne primească nimeni. Navele celei de-a şaptea flote americane n-au să treacă pe aici, nici măcar n-au să vrea...”

În momentul acesta au început să-mi strige din mulţime:

— Nu dispera, Venea! Nu mai trage vântoase! Au să ne dea bombardiere! B-62 au să ne dea!

— Ba bine că au să ne dea B-62! Puneţi-vă pofta-n cui! Zău că-mi vine să râd auzindu-vă, senatori!

— Au să ne dea „Fantome”!

— Ha-ha! Care a spus „Fantome”? Încă un cuvânt despre „Fantome” şi plesnesc de râs...

Aici, de la locul lui, Tihonov spuse.

— Poate că „Fantome” n-au să ne dea, dar devalorizarea francului precis au să ne-o dea...

— Eşti prost, Tihonov, după cum văd! Nu zic nu, eşti un teoretician valoros dar când trânteşti câte una!... De fapt, nu despre asta-i vorba. De ce întregul raion Petuşki e cuprins de flăcări, însă nimeni, nimeni nu bagă asta de seamă, nici măcar în raionul Petuşki? Pe scurt, eu strâng din umeri şi părăsesc postul de preşedinte. Eu, precum Pilat din Pont. mă spăl pe mâini şi beau în faţa voastră ultimele picături de rossiiskaia. Da, calc în picioare împuternicirile mele şi plec. La Petuşki.

Vă puteţi imagina ce furtună s-a stârnit printre delegaţi, mai ales când am băut ultimele picături!...

Iar când m-am ridicat să plec, când am plecat – ce vorbe mi-au zburat din urmă! Puteţi şi voi să vi le imaginaţi, eu n-am să vi le reproduc...

În inima mea nu era nicio urmă de căinţă. Mergeam printre

pajişti şi tufe de sulfină, printre hăţişuri de cacadâri şi cirezi de vaci, în câmpie îmi făceau plecăciuni grânele şi îmi zâmbeau albăstrelele. Dar, repet, n-aveam în inimă niciun strop de căinţă... Soarele asfinţea, iar eu mergeam întruna.

„Împărăteasă a Cerurilor, ce mult mai e până la Petuşki!" mi-am spus eu. „Merg, merg şi nu dau de Petuşki. De-acum e întuneric peste tot – de ce n-am ajuns la Petuşki?"

„Unde-o fi Petuşki?", am întrebat eu, apropiindu-mă de veranda iluminată a cuiva. De unde a apărut veranda asta? Poate că nu-i deloc verandă, ci-i o terasă, un mezanin sau o atenansă? Căci nu mă pricep deloc la aşa ceva, mereu le încurc.

Am bătut şi am întrebat: „Unde-i Petuşki? Mai e mult până la Petuşki?". Şi ca răspuns, toţi cei de pe verandă au izbucnit în râs şi nu mi-au spus nimic. Mu m-am supărat şi am bătut din nou – nechezatul de pe verandă s-a stârnit iarăşi. Ciudat! Ca şi cum asta n-ar fi fost de-ajuns, cineva necheza în spatele meu.

M-am uitat peste umăr: pasagerii trenului „Moscova – Petuşki" şedeau la locurile lor şi zâmbeau murdar. Aşa deci? Înseamnă că încă mai merg cu trenul?

„Nu-i nimic, Erofeev, nu-i nimic. N-au decât să râdă toţi, nu le acorda atenţie. Cum a spus Saadi, fii drept şi simplu precum chiparosul şi fii, ca palmierul, darnic. Nu înţeleg ce caută aici palmierul, dar n-are a face, fii oricum ca palmierul. Ţi-a mai rămas kubanskaia în buzunar? Ţi-a rămas. Bine, du-te la capătul vagonului şi bea. Bea, ca să nu-ţi mai fie atâta greaţă".

M am dus spre capătul vagonului, strâns din toate părţile de un cerc de surâsuri prosteşti. De pe fundul sufletului meu se ridica neliniştea şi nu puteam înţelege ce fel de nelinişte e, de unde a apărut şi de ce-i aşa de nedesluşită...

— Ne apropiem de Usad, da? Mulţimea se înghesuia la uşă, aşteptând să coboare, lor le-am adresat întrebarea. Ajungem la Usad?

— Decât să pui, din beţie, întrebări prosteşti mai bine-ai sta acasă, îmi răspunse un bătrân, şi ţi-ai face lecţiile. Cred că nu ţi-ai învăţat lecţiile pentru mâine, mama are să te certe.

Iar pe urmă a adăugat:

— Nu şi-a şters caşul de la gură, dar a învăţat să judece!...

Ce-o fi cu moşul, s-o fi tâmpit? Care mamă? Care lecţii? Care caş?... Ba nu, nu moşul s-a tâmpit, eu m-am tâmpit. Pentru că alt moşulică, cu faţa albă-albă, s-a oprit lângă mine, mi s-a uitat de jos în sus în ochi şi mi-a spus:

— La drept vorbind, unde vrei să te duci? Vremea măritişului ţi-a trecut, la cimitir e prea devreme să te duci. Unde vrei să mergi, draga pribeagă?...

„Dragă pribeagă!!!?"

Am tresărit şi m-am mutat în celălalt capăt al vagonului. Ceva nu-i bine în lume. E ceva putred în tot regatul şi toţi au creierii pe-o parte. Pentru orice eventualitate, m-am pipăit peste tot: după toate astea, ce fel de „dragă pribeagă” mai sunt şi eu? De unde şi până unde? Şi la ce bun? Se poate, fireşte, să glumeşti, dar nu într-un fel atât de neghiob!

Eu sunt în toate minţile, iar ei nu sunt – sau poate dimpotrivă: ei sunt în toate minţile, iar eu nu sunt? De pe fundul sufletului, neliniştea se tot ridica şi se ridica. Şi atunci când am ajuns în staţie şi uşa s-a deschis, n-am rezistat şi am mai întrebat o dată, l-am întrebat pe unul dintre cei care coborau:

— E staţia Usad, nu?

Iar el (cu totul pe neaşteptate) a luat poziţia de drepţi în faţa mea şi a zbierat: „Nu, să trăiţi!” – după care mi-a strâns mâna, s-a aplecat şi mi-a spus la ureche: „N-o să uit niciodată cât de bun aţi fost cu mine, tovarăşe locotenent-major!”...

Şi a coborât din tren, ştergându-şi o lacrimă cu mâneca.

Usad – kilometrul 105

Am rămas la capătul vagonului, într-o singurătate deplină şi într-o nedumerire deplină. Nici măcar nu era întru totul nedumerire, era aceeaşi nelinişte ce trecea în amărăciune. La urma urmei, ducă-se dracului, fie „dragă pribeagă”, fie „locotenent-major” – dar *de ce* dincolo de fereastră e întuneric? Spuneţi-mi, vă rog. De ce dincolo de fereastră e beznă, dacă trenul a plecat dimineaţa şi a parcurs exact o sută de kilometri?... De ce?

Mi-am lipit capul de ferestruică – o, ce întunecime! Şi ce-i acolo, în întunecimea asta – ploaie sau ninsoare? Sau pur şi simplu mă uit în întunecime printre lacrimi? Doamne.

— A! Tu eşti! spuse cineva din spatele meu cu voce plăcută şi atât de bucuroasă şi răutăcioasă în acelaşi timp, încât eu nici nu m-am întors. Am înţeles de îndată *cine*-i în spatele meu. „Acuşi are să mă ispitească, râtanul parşiv! Şi-a găsit momentul să mă ispitească!”

— Deci tu eşti, Erofeev?

— Fireşte că-s eu. Cine altul să fie?

— Ţi-e greu, Erofeev?

— Cred şi eu că mi-e greu. Numai că asta nu te priveşte pe tine. Vezi-ţi de drum, nu te-ai luat de omul potrivit[68].

Vorbeam tot aşa, cu capul proptit de ferestruica din capătul culoarului şi fără să mă întorc spre el.

— Dacă ţi-e greu, continuă satana, înfrânează-ţi avântul. Înfrânează-ţi avântul spiritual şi-ţi va fi mai uşor.

— Pentru nimic în lume n-am să mi-l înfrânez.

— Atunci eşti prost.

— Asta mi-o spune un prost.

— Bine, bine... N-are voie omul să spună o vorbă... Uite ce-i: mai bine ia şi sari din tren în timpul mersului. Poate că n-ai să-ţi rupi gâtul...

Mai întâi m-am gândit şi pe urmă i-am răspuns:

— Nu-u, nu sar, mi-e frică. Negreşit mi-aş rupe gâtul...

Şi satana a plecat făcut de ruşine.

Iar eu – ce-mi mai rămâne de făcut? – am supt şase înghiţituri din gâtul sticlei şi iar mi-am proptit capul de ferestruică. Întunecimea tot plutea dincolo de geam şi mă tot neliniştea. Şi-mi trezea un gând negru. Îmi încordam creierii ca să şlefuiesc acest gând, dar nu puteam nicidecum să-l şlefuiesc, aşa că gândul se prelingea precum berea vărsată pe masă. „Nu-mi place bezna asta de dincolo de fereastră, nu-mi place deloc."

Dar cele şase înghiţituri de kubanskaia se apropiau de-acum de inimă, pe furiş, una câte una, se apropiau de inimă şi inima intra în luptă corp la corp cu raţiunea...

„Şi de ce nu-ţi place bezna asta? Bezna-i beznă şi n-ai ce să-i faci. Beznei îi ia locul lumina, iar luminii îi ia locul bezna – asta-i părerea mea. Şi chiar dacă nu-ţi place, ea nu încetează să fie beznă pentru că nu-ţi place ţie. Deci, rămâne o ieşire: să accepţi bezna asta. Noi, proştii, nu putem pune stăpânire pe legile veşnice ale existenţei. Astupându-ne nara stângă, nu ne putem sufla mucii decât pe nara dreaptă. Nu-i aşa? Atunci n-are rost să pretinzi ca dincolo de fereastră să fie lumină, dacă-i întuneric..."

„Asta-i aşa... Dar am plecat dimineaţa... La opt şi şaisprezece, de la Gara Kursk…"

„Mare lucru că ai plecat dimineaţa!... Acum slavă Domnului, zilele-s scurte, n-apuci să te dumireşti şi – pleosc! Iar s-a făcut întuneric... Şi doar până la Petuşki e ta-a-re mult de mers! De la Moscova la Petuşki e ta-a-re mult de mers!..."

„Care «ta-a-re»! Ce-i tot dai cu «ta-a-re» şi iar cu «ta-a-re»! De la Moscova la Petuşki e de mers exact două ore şi cincisprezece minute. Vinerea trecută, de pildă…"

„Ce nevoie ai tu de vinerea trecută? N-are importanţă ce-a fost vinerea trecută! Vinerea trecută şi trenul a circulat aproape fără să oprească. Şi în general mai înainte trenurile mergeau mai repede. Iar acum, dracu' ştie de ce stă pe loc. Te-apucă şi greaţa uneori: stă şi iar stă. Şi tot aşa la fiecare stâlp... În afară de Esino..."

M-am uitat pe fereastră şi iar m-am posomorât.

„Da-a... Ciudat, totuşi... Am plecat la opt dimineaţa... Şi încă mai mergem..."

Aici însă a explodat inima: „Dar ceilalţi? Ceilalţi sunt mai răi

decât tine? Ceilalţi merg şi nu întreabă de ce merg atât de mult şi de ce-i aşa de întuneric. Merg liniştiţi şi se uită pe geam... De ce tu trebuie să mergi mai repede decât ei? Îmi vine să râd ascultându-te. Venea, îmi vine să râd şi mi-e scârbă... Grăbit mai eşti! Dacă ai băut, Venea, fii mai modest, nu-ţi închipui că eşti mai deştept şi mai bun decât ceilalţi!..."

Toate astea m-au calmat cu totul. M-am dus din nou în vagon şi m-am aşezat pe banchetă, încercând să nu mă uit pe fereastră. Tot publicul din vagon, vreo cinci sau vreo şase oameni, dormeau cu capetele în piept, precum copiii de ţâţă… Era să aţipesc şi eu...

Şi deodată am sărit ca ars: „Doamne milostive! Păi la unsprezece dimineaţa ea trebuia să mă aştepte. La unsprezece dimineaţa o să mă aştepte, iar afară-i încă întuneric... Înseamnă că va trebui s-o aştept până în zori. Căci nu ştiu unde stă. Am nimerit la ea acasă de douăsprezece ori tot prin dosul unor case şi beat-mort... Ce rău îmi pare că a treisprezecea oară merg spre ea treaz cu desăvârşire. Din pricina asta va trebui să aştept până când se va face ziuă în sfârşit! Până când se vor arăta zorii celei de-a treisprezecea vineri!

De altfel, stop! Când am plecat din Moscova, zorii vinerii mele se arătaseră. Înseamnă că azi e vineri! De ce-i aşa de întuneric dincolo de fereastră?..."

„Iar! Iar o ţii morţiş cu întunericul tău! Ţi s-a pus pata pe întunericul ăsta!"

„Păi vinerea trecută…"

„Iar mă iei cu vinerea trecură! Văd, Venea, că eşti cu totul în trecut. Văd că nu vrei deloc să te gândeşti la viitor!..."

„Nu, nu, ascultă... Vinerea trecută, la unsprezece dimineaţa fix, stătea pe peron, cu cosiţa de la ceafă până la poponeaţă... Şi era lumină de-a binelea, asta o ţin bine minte, şi cosiţa o ţin bine minte…"

„Mare lucru «cosiţa»! Pricepe odată, prostule, îţi repet: ziua se micşorează, pentru că-i toamnă. Vinerea trecută la unsprezece dimineaţa, nu te contrazic, era lumină. Iar vinerea asta, la unsprezece, poate să fie întuneric de-a binelea, de să-ţi bagi degetul în ochi. Ştii cum se micşorează ziua acum? Ştii? Văd că nu ştii nimic, numai te lauzi că ştii tot!... Şi-ai mai zis: «cosiţa»! Păi cosiţa, poate, creşte: poate că de vinerea trecută a ajuns mai jos de poponeaţă... Însă ziua de toamnă, dimpotrivă, nu-i mai mare decât o sulă bleagă!

Totuşi, ce aiurit eşti, Venea!"

M-am plesnit, nu foarte tare, peste obraz, am mai supt trei înghiţituri şi mi-au dat lacrimile. De pe fundul sufletului, în locul neliniştii, s-a ridicat dragostea. M-am pleoştit de tot: „I-ai promis purpură şi crini şi-i duci trei sute de grame de bomboane Albăstrele. Şi uite: peste douăzeci de minute vei ajunge la Petuşki şi, pe peronul

inundat de soare, te vei fâstâci şi vei întinde Albăstrelele astea. Şi toţi cei din jur vor spune: «De treisprezece ori la rând nu vedem decât Albăstrele. Dar niciodată n-am văzut nici crini, nici purpură.». Iar ea o să izbucnească în râs şi-o să spună: «…….»”.

În momentul acesta am aţipit de tot. Mi-am lăsat capul pe umeri şi nu mai voiam să mi-l ridic până la Petuşki. Iarăşi m-am lăsat în voia torentului...

Kilometrul 105 – Pokrov

Dar am fost împiedicat să mă las în voia torentului. De îndată ce am aţipit, cineva m-a lovit cu coada pe spinare. Am tresărit şi am întors capul: în faţa mea stătea unul fără picioare, fără coadă şi fără cap.

— Cine eşti? îl întrebai eu cuprins de mirare.

— Ghiceşte! spuse el şi izbucni în râs. Într-un râs canibal...

— Asta-i bună! M-oi apuca de ghicit!...

Supărat, i-am întors spatele, ca să picotesc din nou. Însă deodată, din elan, cineva m-a pocnit cu capul în spinare. M-am întors din nou: dinaintea mea era acelaşi cineva fără picioare, fără coadă şi fără cap.

— De ce mă loveşti? îl întrebai.

— Ghiceşte de ce!... răspunse celălalt cu acelaşi râs canibal.

De data asta m-am hotărât să ghicesc „Altfel, dacă-i întorci spatele, nu-i mare lucru te trosnească pe spinare cu picioarele…”

Mi-am lăsat ochii în pământ şi am început să mă gândesc. El a aşteptat să mă gândesc şi, în aşteptare, mi-a plimbat coşcogea pumnul chiar pe lângă nări. Parcă îi ştergea mucii prostului de mine...

Totuşi, primul a început tot el să vorbească:

— Mergi la Petuşki? În oraşul unde nici vara, nici iarna nu se scutură şi aşa mai departe?

— Da. Unde nici vara, nici iarna nu se scutură şi aşa mai departe.

— Unde parşiva ta se tăvăleşte în iasomie şi in şi păsărele zburătăcesc deasupra ei şi o sărută unde au chef?

— Da. Unde au chef.

El râse din nou şi mă pocni la lingurică.

— Atunci, ascultă. În faţa ta e sfinxul. Şi n-o să te lase să intri în oraşul ăsta.

— De ce să nu mă lase? De ce să nu mă laşi? Ce să fie acolo, în Petuşki? Molimă? Acolo cineva a pus şaua pe fiică-sa? Şi tu...

— Acolo-i mai rău decât fiica şi molima. Ştiu mai bine decât tine ce-i acolo. Dar ţi-am spus că nu te las şi asta înseamnă că nu te las. Mai bine zis, te las doar cu condiţia să-mi dezlegi cinci ghicitori.

„La ce-i trebuie nemernicului ghicitorile?”, m-am gândit în sinea

mea. Dar cu voce tare am spus:

— Hai, nu mă mai fierbe, zi-mi ghicitorile. Ia-ţi de-aici pumnul, nu mă pocni la lingurică şi spune-mi ghicitorile.

„La ce i-or fi trebuind nătângului ghicitorile?”, m-am gândit încă o dată. Dar el o şi începuse pe prima:

„Celebrul muncitor fruntaş Aleksei Stahanov[69] se ducea de două ori cu treaba mică şi o dată la două zile cu treaba mare. Iar la beţie se ducea de patru ori pe zi cu treaba mică, iar cu treaba mare nu se ducea niciodată. Socoteşte de câte ori pe an fruntaşul Aleksei Stahanov ieşea cu treaba mică şi de câte ori cu treaba mare dacă se ştie că era beat trei sute douăsprezece zile pe an.”

În sinea mea m-am gândit: „La cine face aluzie, porcul? La WC nu se duce niciodată? Bea, fără să se trezească? La cine face aluzie, canalia?...”

M-am supărat şi am spus:

— E o ghicitoare proastă, sfinxule. E o ghicitoare cu context de purceluş. N-am să-ţi dezleg ghicitoarea asta proastă.

— Ah, n-ai s-o dezlegi! Bine, bine! Te fac eu să cânţi! Ascult-o pe a doua:

„Când navele celei de-a şaptea flote americane au acostat în gara Petuşki, fete membre de partid nu erau acolo, dar dacă le considerăm pe comsomoliste membre de partid atunci fiecare a treia dintre ele era blondă. După plecarea celei de-a şaptea flote americane s-au descoperit următoarele: fiecare a treia comsomolistă era violată, fiecare a patra violată era comsomolistă, fiecare a cincea comsomolistă violată era blondă, fiecare a noua blondă violată era comsomolistă. Dacă în Petuşki sunt de toate 428 de fete, află câte brunete membre de partid au rămas neatinse.”

„La cine, la cine face acum aluzie, câinele? De ce brunetele sunt toate nevătămate, iar blondele sunt violate până la una? Ce vrea să spună cu asta, parazitul?”

— N-am să-ţi dezleg ghicitoarea asta, sfinxule. Iartă-mă, dar n-am s-o dezleg. E o ghicitoare foarte urâtă. Mai bine spune-mi-o pe a treia.

— Ha-ha! Dezleag-o pe a treia:

„Aşa cum se ştie, în Petuşki nu există punctele A. Cu atât mai mult, nu există punctele C. Nu există decât punctele B. Aşadar: Papanin[70], dorind să-l salveze pe Vodopianov, a plecat din punctul B1 către punctul B2. În aceeaşi clipă, Vodopianov, dorind să-l salveze pe Papanin, a plecat din punctul B2 spre punctul B1. Nu se ştie de ce, amândoi s-au pomenit în punctul B3, aflat faţă de punctul B1 la distanta de 12 scuipături ale lui Vodopianov şi faţă de punctul B2 la distanţa de 12 scuipături ale lui Papanin. Dacă ştim că Papanin scuipa la trei metri şaptezeci şi doi de centimetri, iar Vodopianov nu ştia

deloc să scuipe, a plecat oare Papanin să-l salveze pe Vodopianov?”

„Dumnezeule! Şi-o fi ieşit din minţi sfinxul ăsta parşiv? Ce îndrugă. De ce în Petuşki nu-i nici A, nici C şi este doar B? La cine, măgarul, face aluzie?...”

Ha-ha! strigă, frecându-şi palmele, sfinxul. Nici pe asta n-o s-o dezlegi?! Nici pe asta? Te-ai blocat, stârpitură înaltă ce eşti? Te-ai blocat? Atunci, na-ţi-o şi pe-a patra:

„Lordul Chamberlain, premierul Imperiului Britanic, ieşind din restaurantul staţiei Petuşki, a alunecat pe borâtura cuiva şi în cădere a răsturnat masa de alături. Înainte de cădere, pe masă erau: două prăjituri de câte 35 de copeici, două porţii de beauf Stroganov de câte 73 de copeici fiecare, două porţii de uger de câte 39 de copeici. Şi două carafe cu Xérès de câte 800 de grame fiecare. Toate hârburile au rămas întregi. Însă mâncărurile n-au mai fost bune de nimic, iar cu Xérèsul s-a întâmplat aşa: o carafă nu s-a spart, dar din ea a curs tot vinul, până la ultima picătură; ce-a de-a doua carafă s-a făcut ţăndări, dar din ea nu a curs nicio picătură. Dacă ştim că preţul unei carafe goale e de şase ori mai mare decât preţul unei porţii de uger, iar preţul Xérèsului îl ştie fiecare copil – află ce notă de plată i-a fost prezentată lordului Chamberlain, premierul Imperiului Britanic, la restaurantul Gării Kursk”.

— Cum adică al „Gării Kursk”?

— Chiar aşa: al „Gării Kursk”!

— Păi unde a alunecat, unde? Doar a alunecat la Petuşki! Doar lordul Chamberlain a alunecat la restaurantul din Petuşki!

— Iar nota de plată a achitat-o la Gara Kursk. Cât a fost totalul de pe notă?

„Dumnezeule! De unde apar sfincşii ăştia? Fără picioare, fără cap, fără coadă, ba pe deasupra mai îndrugă şi atâtea nerozii! Şi cu o asemenea mutră de bandit!... La cine face aluzie, lepădătura?...”

— Asta nu-i ghicitoare, sfinxule. Asta-i bătaie de joc.

— Nu, nu-i bătaie de joc. E ghicitoare. Dacă nu-ţi place, atunci...

— Atunci spune-o pe ultima, hai!

— Ghiceşte-o pe ultima. Numai ascultă-mă cu atenţie:

— „Uite că merge Minin[71] şi din direcţia cealaltă vine Pojarski[72]. «Arăţi ciudat astăzi, Minin, zice Pojarski, de parcă ai băut mult astăzi.» «Şi tu eşti ciudat, Pojarski, mergi şi dormi mergând.» «Spune-mi cinstit, Minin, cât ai băut azi?» «Îţi spun îndată: mai întâi 150 de grame de rossiiskaia, pe urmă 580 de grame de kubanskaia, 150 de stolicinaia, 125 de perţovka şi 700 de grame de carcalete. Dar tu?» «Şi eu tot atât, Minin.»

«Aşadar, unde te duci acum, Pojarski?» «Cum unde? La Petuşki, desigur. Dar tu, Minin?» «Păi şi eu tot la Petuşki. Iar tu, cneazule, mergi în cu totul altă direcţie!» «Ba nu, tu mergi în altă direcţie,

Minin.» Pe scurt, s-au convins unul pe altul că trebuie să facă amândoi cale-întoarsă. Pojarski a pornit în direcţia în care mergea Minin, iar Minin în direcţia în care mergea Pojarski. Şi amândoi au nimerit la Gara Kursk.

Aşa. Iar acum spune-mi: dacă n-ar fi schimbat amândoi direcţia şi ar fi mers înainte, unde ar fi nimerit? Unde ar fi ajuns Pojarski? Spune!"

— La Petuşki? şoptii eu, plin de speranţă.

— Ba bine că nu! Ha-ha! Pojarski ar fi ajuns la Gara Kursk! Uite unde ar fi nimerit!

Şi sfinxul a izbucnit în râs şi s-a ridicat pe ambele picioare.

— Dar Minin? Unde ar fi ajuns Minin dacă şi-ar fi văzut de drum şi nu ar fi ascultat sfaturile lui Pojarski? Unde ar fi nimerit Minin?

— Poate că la Petuşki? spusei eu, fără să mai am mari speranţe şi aproape plângând. La Petuşki, da?

— Dar la Gara Kursk nu vrei? Ha-ha! Şi sfinxul, de parcă i-ar fi fost prea cald, de parcă ar fi asudat de-acum din cauza triumfului şi bucuriei răutăcioase, îşi făcu vânt cu coada. Şi Minin o să ajungă la Gara Kursk!... Deci, care din ei o să nimerească la Petuşki, ha-ha? Păi la Petuşki, ha ha, nimeni nu ajunge îndeobşte!...

Ce mai râdea ticălosul! Niciodată în viaţa mea nu mai auzisem un asemenea râs de hingher! Şi dacă numai ar fi râs! Însă, râzând mereu, mă apucă de nas cu două articulaţii şi mă târî undeva...

— Unde? Unde mă târăşti, sfinxule? Unde mă târăşti?

— O să vezi tu unde! Ha-ha! O să vezi!...

Pokrov – kilometrul 113

M-a tras la capătul culoarului, m-a răsucit cu mutra spre fereastră şi s-a topit în văzduh... Ce nevoie avea să facă asta?

M-am uitat pe fereastră. Într-adevăr, întunericul de mai înainte nu mai era dincolo de geam. Pe sticla aburită cineva scrisese cu degetul: „..." – şi în dârele acelea transparente am zărit luminile unui oraş, multe lumini şi, rămânând în urmă, tabla cu denumirea staţiei „Pokrov".

„Pokrov! Un oraş din raionul Petuşki! Trei opriri şi pe urmă Petuşki! Eşti pe drumul cel bun, Venedikt Erofeev." Şi neliniştea mea, care până atunci se tot ridica de pe fundul sufletului, se lăsă deodată la fundul sufletului şi se potoli acolo...

Trei sau patru clipe, zăcu acolo potolită. Iar apoi – apoi nu că începu să se ridice de pe fundul sufletului, nu, sări de pe fundul sufletului: un gând, un gând monstruos se năpusti în mine, încât chiar genunchii începuseră să-mi tremure.

Uite, acum am plecat din staţia Pokrov. Am văzut că scrie

„Pokrov”, am văzut luminile strălucitoare. Toate-s bune – şi „Pokrov”, şi luminile strălucitoare. Dar de ce erau pe partea dreaptă în direcţia de mers a trenului? Sunt de acord: raţiunea mea-i într-o anumită eclipsă, însă nu-s copil ştiu că, dacă staţia Pokrov era la dreapta, înseamnă că merg de la Petuşki la Moscova şi nu de la Moscova la Petuşki!... O, sfinx parşiv!

Am amuţit şi am început să mă agit prin tot vagonul, mai ales că nu era în el niciun suflet de om. „Stai, Venicika, nu te grăbi. Inimă proastă, nu te zbate[73]. Poate că ai încurcat ceva: poate că Pokrov era, totuşi, pe partea stângă şi nu pe cea dreaptă? Du-te din nou la capătul culoarului uită-te mai bine pe care parte faţă de direcţia de mers a trenului este scris «….»”.

M-am repezit la capătul culoarului şi m-am uitat la dreapta: pe sticla aburită era scris clar şi frumos: „...”. M-am uitat la stânga: şi acolo, la fel de frumos, era scris: „...”. Doamne, m-am apucat cu mâinile de cap şi m-am întors în vagon şi acolo iar am amuţit şi am început să mă agit.

„Stai, stai... Ia aminteşte-ţi, Venicika, tot drumul de la Moscova ai stat în partea stângă faţă de direcţia trenului, şi toţi mustăcioşii, toţi mitricii, toţi decembriştii – toţi şedeau în partea stângă faţă de direcţia de mers a trenului. Şi înseamnă că, dacă mergi în direcţia bună, valijoara ta trebuie să fie în partea stângă faţă de direcţia de mers a trenului. Vezi ce simplu e!...” Am început să alerg prin tot vagonul în căutarea valijoarei – valijoara nu era nicăieri, nici în stânga, nici în dreapta.

Unde-i valijoara mea?!

„Bine, bine. Venea, calmează-te. Lasă. Valijoara-i un fleac, ai s-o găseşti mai pe urmă. Mai întâi limpezeşte-ţi gândul: în ce direcţie mergi? Şi-abia după aceea caută-ţi valijoara. Mai întâi şlefuieşte-ţi gândul – şi pe urmă valijoara. Gândul să ţi-l limpezeşti sau – milionul? [74] Fireşte, mai întâi gândul şi de-abia pe urmă – milionul.”

„Eşti mărinimos. Venea. Bea tot restul de kubanskaia – pentru că eşti mărinimos.”

Şi iată, mi-am dat capul pe spate, bând ultimele picături. Şi imediat s-a împrăştiat întunericul în care eram cufundat şi a început să licărească răsăritul din profunzimile sufletului şi raţiunii; şi au început să lucească fulguraţii, câte o fulguraţie o dată cu fiecare înghiţitură şi la fiecare înghiţitură câte o fulguraţie.

„Omul nu trebuie să fie singur – asta-i părerea mea. Omul trebuie să se dăruiască oamenilor, chiar dacă ei nici nu vor să-l primească. Şi dacă e totuşi singur, trebuie să umble prin vagoane. Trebuie să-i găsească pe oameni şi să le spună: «Uite. Sunt singur. Mă dăruiesc vouă cu totul, fără să păstrez nimic pentru mine. (Fiindcă ultimele picături de-abia le-am băut ha-ha!) Iar voi dăruiţi-vă mie şi,

după ce v-aţi dăruit, spuneţi-mi: în ce direcţie mergem? De la Moscova la Petuşki sau de la Petuşki la Moscova?»” „Şi, după părerea ta, chiar aşa trebuie să procedeze omul?”, m-am întrebat singur, aplecându-mi capul spre stânga:

„Da. Chiar aşa, mi-am răspuns singur, aplecându-mi capul spre dreapta. Doar n-am să stau un secol uitându-mă la «...» de pe sticlele aburite şi lăsând să mă chinuiască întrebarea asta fără răspuns!...”

Şi am pornit prin vagoane. În primul nu era nimeni, numai ploaia împroşca prin ferestrele deschise. Nici în al doilea nu era nimeni; nici măcar ploaia nu împroşca... În al treilea – era cineva...

Kilometrul 113 – Omutişce

...o femeie, toată în negru din cap până-n picioare, stătea la fereastră şi, scrutând nepăsătoare negura de afară, îşi ducea la buze o batistă brodată. „Leit copia «Tristeţii nemângâiate», copia ta, Erofeev”, m-am gândit eu îndată şi am izbucnit iute în râs.

Încetişor, în vârful picioarelor, ca să nu sperii farmecul, m-am apropiat de ea din spate şi m-am pitit. Femeia plângea.

Uite! Omul se izolează ca să plângă. Dar la origini el nu e singur. Când omul plânge, pur şi simplu nu vrea ca cineva să-i împărtăşească lacrimile. Şi bine face, căci ce e pe lume mai presus de lipsa consolării?... O, aş spune acum ceva, ceva încât să ţâşnească lacrimi din ochii tuturor mamelor. Încât să se îmbrace în doliu toate palatele şi bordeiele, chişlacurile şi aulurile!

Dar ce să spun?

— Prinţesă, o chemai eu încet.

— Ce vrei? îmi răspunse prinţesa, uitându-se pe fereastră.

— Nimic. Din spate se vede că ai o muzicuţă, uite ce-i.

— Nu da din picioare, băiete. Nu-i muzicuţă, e rădăcina nasului... Mai bine şezi şi taci, ai putea trece drept deştept...

„Eu, în situaţia mea, să tac! Eu care am străbătut toate vagoanele ca să dezleg enigma!... Păcat că am uitat care-i enigma, dar, mi-aduc aminte, e ceva foarte important... De altminteri, nu-i nimic, o să-mi amintesc mai târziu... Femeia plânge şi asta-i mult mai important... O, neruşinaţii! Au prefăcut pământul meu în iadul cel mai de rahat – şi ne silesc să ne ascundem de oameni lacrimile, iar râsul să ni-l expunem în văzul lumii!... O, canalii josnice! Nu le-au lăsat oamenilor nimic în afară de «mâhnire» şi «spaimă» şi, după toate astea, râsul lor e public, iar lacrimile-s sub interdicţie!...

O, să spun acum ceva ca să-i ard pe toţi netrebnicii cu verbul meu![75] Ceva să arunce popoarele antice pradă dezorientării!...”

M-am gândit şi am spus:

— Prinţesă... Hei, prinţesă!...

— Eh, ce mai vrei?

— Nu mai ai muzicuţa. Nu se vede.

— Atunci ce vezi?

— Doar nişte tufe (îmi răspundea uitându-se mereu pe fereastră şi nu se întorcea spre mine).

— Tufă eşti chiar tu, după cum văd...

„Bine, dacă-i să fiu tufă, să fiu." M-am potolit imediat, m-am aşezat pe o banchetă şi m-am moleşit. Nicicum, chiar să mă omori, nu-mi puteam aduce aminte de ce pornisem prin vagoane şi o întâlnisem pe femeia aceea... Totuşi, ce-i lucrul acela „important"?

— Ia ascultă, prinţesă!... Dar unde-i valetul tau, Piotr? Nu l-am văzut de anul trecut, din august.

— Ce bazaconii spui?

— Pe cuvânt de onoare, de atunci nu l-am văzut... Unde-i, unde-i valetul tău?

— E şi al tău, la fel cum e şi al meu! se răsti prinţesa. Şi deodată – se smulse din loc şi porni spre uşă, măturând cu rochia podeaua vagonului. Chiar lângă uşă se opri, întoarse spre mine faţa ei răguşită, hodorogită, scăldată de lacrimi, şi-mi strigă:

— Te urăsc, Andrei Mihailovici! Te u-răsc!

Şi dispăru.

„Aşa da-a-a, am lungit eu exclamaţia, cum făcea decembristul mai înainte, bine m-a mai ras!" Şi a plecat fără să-mi răspundă la ceea ce-i mai important!... Împărătească a cerurilor, dar ce-i important? În numele binefacerilor tale, lasă-mă să-mi amintesc!... Valetule!

Am sunat clopoţelul... Peste o oră am sunat din nou.

— Va-le-tu-le!

Îmbrăcat tot în galben, a intrat servitorul, valetul meu, pe care-l cheamă Piotr. Nu ştiu cum, la o beţie, l-am sfătuit să umble în galben până la moarte şi el, prostul, m-a ascultat şi de-atunci numai în galben umblă.

— Ştii ceva, Piotr? Am dormit acum sau nu – tu ce crezi? Am dormit?

— În vagonul celălalt – da, ai dormit.

— Dar în ăsta – nu?

— În ăsta – nu.

— Asta mă miră, Piotr... Ia aprinde candelabrele. Îmi place când ard candelabrele, deşi nu ştiu prea bine ce-s astea. Altfel, ştii tu, iar mă apucă neliniştea... Deci, Piotr, dacă-i să-ţi dau crezare, în vagonul celălalt am dormit, iar în ăsta m-am trezit? Aşa-i?

— Nu ştiu. Eu însumi am dormit – în vagonul ăsta.

— Hm. Bine. Dar de ce nu te-ai sculat şi nu m-ai trezit? De ce?

— De ce să te fi trezit? În vagonul ăsta n-avea rost să te trezesc pentru că ai dormit în celălalt; iar în celălalt de ce să te trezesc, dacă

în ăsta te-ai trezit şi singur?...

— Nu mă zăpăci, Piotr, nu mă zăpăci... Lasă-mă să mă gândesc. Vezi tu, Piotr, nu pot nicidecum să-mi limpezesc un gând. Aşa de mare-i gândul ăsta.

— Şi care-i gândul?

— Păi uite care-i: mi-a mai rămas ceva de băut?...

Omutişce – Leonovo

Nu, să nu crezi că ăsta-i chiar gândul, nu-i decât un mijloc de a-l limpezi. Înţelegi, când beţia iese din inimă, apar spaimele şi şubrezenia conştiinţei. Dacă aş bea ceva acum, n-aş mai fi atât de dezintegrat şi incoerent... Se vede bine că-s dezintegrat?

— Nu se vede nimic. Numai mutra ţi s-a umflat.

— Bine, nu-i nimic. Mutra încă nu înseamnă nimic...

— Şi nici de băut nu mai este nimic, îmi sugeră Piotr, se ridică şi aprinse candelabrele.

Am tresărit. „Bine că le-a aprins, bine, că altfel, ştii, sunt puţin neliniştit. Mergem, mergem de-o noapte întreagă şi nimeni nu-i cu noi în afară de noi."

— Dar unde-i prinţesa ta, Piotr?

— A coborât de mult!

— Unde a coborât?

— La Hrapunovo. Venea de la Petuşki la Hrapunovo. La Orehovo-Zuevo a urcat, şi la Hrapunovo a coborât.

— Care Hrapunovo! Ce bazaconii spui, Piotr?... Nu mă zăpăci, nu mă zăpăci... Aşa, aşa... Gândul cel mai important... Cine ştie de ce, mi se tot învârteşte prin cap Anton Cehov. Şi Friedrich Schiller. Friedrich Schiller şi Anton Cehov – habar n-am de ce. Da, da... Uite, acum e mai clar: Friedrich Schiller, când se apuca de scris o tragedie, îşi vâra întotdeauna picioarele în şampanie. Mai bine zis, nu. Consilierul secret Goethe era acela care, la el acasă, umbla în papuci şi halat. Dar eu – nu, şi prin casă umblu fără halat; şi pe stradă umblu în papuci... Dar Schiller ce caută aici? Da, uite ce caută: când i se întâmplă să bea votcă, îşi vâra picioarele în şampanie. Şi le vâra şi bea. Bine! Iar Cehov Anton înainte de moarte a spus: „Vreau să beau". Şi a murit...

Piotr se tot uita la mine, proţăpit în faţa mea. Şi continua să nu înţeleagă mai nimic.

— Fereşte-ţi ochii, măgarule, nu te mai uita. Eu îmi adun gândurile, iar tu te holbezi. Mai era şi Hegel. Asta mi-o aduc aminte foarte bine: era şi Hegel. Spunea: „Nu există deosebiri, în afara deosebirii de grad între gradele diferite şi absenţa deosebirii". Adică, dacă-i să traducem asta într-un limbaj ca lumea: „Cine nu bea

acum?”... Avem ceva de băut, Piotr?

— Nu avem. Totul s-a băut.

— Şi în tot trenul nu-i nimeni?

— Nimeni.

— Aşa...

Iar am căzut pe gânduri. Şi ciudat era gândul ăsta. Se învălătucea împrejurul a ceva ce se învălătucea la rându-i în ceva. Şi acest „ceva” era tot ciudat. Şi gândul – greu era gândul...

Ce făceam eu în clipa aceea – aţipeam sau mă trezeam? Nu ştiu şi de unde să ştiu? „Există existenţa, dar ce nume să-i dăm? Ea nu e vis, nici veghe”[76]. Am aţipit vreo 12 sau 35 de minute.

Şi când m-am dezmeticit, în vagon nu mai era niciun suflet de om, iar Piotr dispăruse undeva. Trenul gonea întruna prin ploaie şi beznă. Era ciudat să aud pocnetul uşilor în toate vagoanelor: era ciudat pentru că în niciun vagon nu era ţipenie de om...

Zăceam ca un cadavru, scăldat într-o sudoare de gheaţă, şi spaima mi se tot acumula sub inimă...

— Va-le-tu-le!

În uşă a apărut Piotr cu faţa vânătă şi răutăcioasă. „Vino aici, Piotr, vino, de ce eşti ud tot? Tu trânteai uşile mai înainte, da?”

— N-am trântit nimic. Am dormit.

— Atunci cine le trântea?

Piotr se uita la mine fără să clipească.

— Bine, nu-i nimic, nu-i nimic. Dacă sub inimă creşte neliniştea, înseamnă că trebuie s-o înăbuş, iar ca s-o înăbuş, trebuie să beau. Avem ceva de băut?

— N-avem nimic. Totul s-a băut.

— Şi în tot universul nu-i nimeni-nimeni?

— Nimeni.

— Minţi, Piotr, mă minţi mereu!!! Dacă nu-i nimeni, atunci cine izbeşte uşile şi ferestrele? A? Ştii?... Auzi?... Sunt sigur că ai şi de băut, dar mă minţi mereu...

Tot fără să clipească şi cu răutatea întipărită pe faţă, Piotr se uita la mine. Vedeam pe mutra lui că-l ghicisem, că-l înţelesesem şi că el se temea acum de mine. Da, da, s-a trântit peste candelabru şi l-a stins cu trupul său, apoi a pornit prin vagon, stingând luminile. „Îi e ruşine, îi e ruşine!”, m-am gândit eu. Dar Piotr sărise deja pe fereastră.

— Întoarce-te, Piotr! Am strigat în aşa hal, încât nu mi-am recunoscut vocea. Întoarce-te!

— Escrocule! mi-a răspuns el de dincolo de fereastră.

Şi deodată, a pătruns din nou în vagon, a zburat spre mine, m-a tras de păr, mai întâi înainte şi pe urmă înapoi, după care m-a mai tras o dată înainte, toate astea cu răutatea cea mai disperată...

— Ce-i cu tine, Piotr? Ce-i cu tine?!...

— Nimic! Rămâi! Rămâi aici, bunicuţă! Rămâi, târfă bătrână! Du-te la Moscova! Vinde-ţi seminţele. Eu nu mai pot, nu mai po-o-o-ot!

Şi a zburat din nou, de data asta pentru totdeauna.

„Dracu' ştie ce-i asta! Ce-i cu ei toţi?" Mi-am încleştat tâmplele, am tresărit şi am început să mă zbat. Odată cu mine au tresărit şi au început să se zbată vagoanele. Mi-am dat seama că ele se zbăteau şi tremurau de mult...

Leonovo – Petuşki

...uşile vagoanelor au început să clănţănească, apoi au prins să vuiască tot mai clar şi mai desluşit. Şi iată – a intrat în zbor în vagonul meu şi a trecut de-a lungul vagonului, cu faţa învineţită de spaimă, tractoristul Evtiuşkin. Iar după zece clipe pe aceeaşi cale au dat buzna nişte hoarde de erinii şi s-au năpustit în urma lui. Bubuiau dairalele şi chimvalele...

Părul mi s-a făcut măciuca. Fără să ştiu ce fac, am sărit, am început să bat din picioare: „Opriţi-vă, fetelor! Zeiţe ale răzbunării, opriţi-vă! Pe lume nu-s vinovaţi!..." însă ele continuau să alerge.

Şi când ultima a ajuns în dreptul meu, am început să fierb, am înşfăcat-o din spate, iar ea răsufla greu din pricina alergării.

— Încotro? Unde fugiţi toate?...

— Ce vrei?! Ia slăbe-e-eşte-mă! Dă-mi dru-u-umul!...

— Încotro? Şi încotro mergem cu toţii???...

— Nu te priveşte, turbatule-e-e!...

Şi deodată s-a răsucit spre mine, mi-a înşfăcat capul cu palmele şi m-a sărutat pe frunte – atât de puţin mă aşteptam la asta, încât m-am fâstâcit, m-am aşezat pe banchetă şi am început să ronţăi seminţe de floarea-soarelui.

Şi, în timp ce eu ronţăiam seminţe, ea s-a îndepărtat un pic în goană, s-a uitat la mine, s-a întors şi mi-a tras o scatoalcă peste obrazul stâng. După ce m-a pocnit, a fâlfâit în sus, spre tavan şi s-a repezit să-şi ajungă prietenele din urmă. M-am năpustit după ea, arcuindu-mi criminal grumazul...

Asfinţitul ardea şi caii tremurau, şi unde-i fericirea despre care se scrie în ziare? Fugeam şi iar fugeam prin vijelie şi beznă, smulgând uşile din ţâţâni, ştiam că trenul „Moscova-Petuşki" deraiază. Vagoanele se ridicau şi iar se prăbuşeau, ca şi cum ar fi dat turbarea în ele... Şi atunci m-am poticnit şi am strigat:

— O-o-o-o-o! Sta-a-a-aţi!... A-a-a-a!...

Am strigat şi am rămas perplex: corul de erinii alerga înapoi, dinspre vagonul din faţă spre mine, fugea ca o turmă cuprinsă de panică. Din urmă le fugărea, întârâtat, Evtiuşkin. Toată această

avalanşă m-a dărâmat din picioare, m-a astupat...

Iar chimvalele continuau să zdrăngăne şi dairalele bubuiau. Şi stelele cădeau în cerdacul sfatului popular. Şi hohotea Sulamita.

Petuşki. Peronul

Iar pe urmă, fireşte, totul s-a învârtejit. Dacă o să spuneţi că era ceaţă, eu, cred, am să fiu de acord – da, parcă era ceaţă. Şi dacă voi o să spuneţi – nu, nu era ceaţă, era flacără şi gheaţă, când gheaţă, când flacără, eu am să vă spun la asta: cred că da, gheaţă şi flacără, adică mai întâi îţi îngheaţă, îţi îngheaţă sângele şi, când îţi îngheaţă de tot, începe îndată să fiarbă şi, după ce a fiert, îngheaţă din nou[77].

„Febra asta, m-am gândit eu, ceaţa asta fierbinte de peste tot e de la febră, pentru că eu însumi sunt apucat de frisoane şi pretutindeni e ceaţă fierbinte.” Iar din ceaţă iese cineva foarte cunoscut, Ahile, poate nu Ahile, dar un ins foarte cunoscut. O! Acum l-am recunoscut: e regele Pontului, Mitridates. Era mânjit tot de muci, iar în mâini avea un cuţitaş…

— Mitridates, tu eşti? Îmi era atât de greu, încât vorbeam aproape fără să scot un sunet. Tu eşti, Mitridates?

— Eu, răspunse regele Pontului, Mitridates.

— Şi de ce eşti aşa de mânjit?

— Aşa-s eu mereu. De cum e lună plină, îmi curg mucii...

— Dar în alte zile nu-ţi curg?

— Se întâmplă să mai şi curgă. Dar nu chiar ca atunci când e lună plină.

— Şi tu ce faci, nu-i ştergi deloc? începui eu să vorbesc aproape în şoaptă.

— Păi cum să zic? Se întâmplă că-i mai şi şterg, numai că pe lună plină poţi să-i ştergi? Mai degrabă îi lăbărţezi decât îi ştergi. Căci fiecare are gustul lui – unuia îi place să-i curgă mucii, altuia să-i şteargă, altuia să-i lăbărţeze, însă pe lună plină...

L-am întrerupt:

— Vorbeşti frumos, Mitridates, dar de ce ai cuţitaşul în mână?..

— Cum de ce?... Ca să te tai – uite de ce!... Mai şi întrebi de ce!... Ca să te tai, fireşte...

Şi ce mult s-a schimbat deodată: vorbise paşnic şi brusc a început să rânjească, s-a făcut negru la faţă – şi unde i-au dispărut mucii? Şi pe deasupra a mai izbucnit şi în hohote de râs! Apoi iar a rânjit, pe urmă a râs iar cu hohote!

Din nou m-au apucat frisoanele: „Ce faci, Mitridates, ce faci! şopteam sau ţipam. Strânge cuţitul, strânge-l, la ce bun?...” Însă el nu mai auzea nimic, şi-a luat vânt, ca şi cum intraseră în el o mie de diavoli negri: „Bestie!”. Şi în clipa asta m-a străpuns în coasta stângă,

iar eu am gemut, pentru că n-aveam în mine nici măcar puterea să mă apăr cu mâna de cuţitaş... „încetează, Mitridates, încetează...”

Dar în clipa asta mi-a străpuns coasta dreaptă, apoi iar pe cea stângă, după care mi-a străpuns-o din nou pe cea dreaptă – eu nu apucam decât să ţip neputincios şi am început să mă zvârcolesc de durere pe tot peronul. Şi m-am trezit cuprins de convulsii. Împrejur nu era nimeni, în afară de vânt, de întuneric şi de un frig câinesc. „Ce-i cu mine şi unde sunt? De ce burniţează? Doamne...”

Am adormit din nou. Şi iar au început toate: şi frigurile, şi febra, şi scuturăturile; şi de acolo, din depărtare, din ceaţă, au ieşit cele două namile din sculptura Muhinei[78] – muncitorul cu ciocanul şi ţăranca cu secera, şi s-au apropiat de mine şi amândoi râdeau cu răutate. Şi muncitorul m-a pocnit cu ciocanul în cap, iar pe urmă ţăranca m-a izbit cu secera în ouă. Am ţipat, pesemne că am ţipat cu voce tare – şi iar m-am trezit, de data asta chiar cutremurat de convulsii, pentru că acum totul tremura în mine – şi faţa, şi hainele, şi sufletul, şi gândurile.

O, ce durere! O, ce frig câinesc! O, ce imposibilitate! Dacă fiecare zi de vineri a mea va fi şi pe viitor ca asta de azi – o să mă spânzur într-una din zilele de joi!... Asemenea spasme aşteptam eu de la tine, Petuşki? În timp ce veneam spre tine, cine ţi-a tăiat păsărelele şi ţi-a strivit iasomia?... Împărătească a cerurilor, sunt în Petuşki!...

„Nu-i nimic, nu-i nimic, Erofeev. *Talita kumi,* cum a spus Mântuitorul, adică scoală-te şi du-te. Ştiu, ştiu, eşti zdrobit cu toate membrele şi cu tot sufletul şi peronul e ud şi pustiu, şi nimeni nu te-a aşteptat şi nimeni n-o să te aştepte vreodată. Şi totuşi, scoală-te şi du-te. Încearcă... Dar valijoara ta, Doamne, unde-i valijoara ta cu dulciuri?... Două pahare de alune pentru cel mic, bomboanele Albăstrele şi sticlele goale... Unde-i valijoara?”

„Nu-i nimic, nu-i nimic, Erofeev... Cine şi de ce a furat-o – doar aveai în ea dulciurile!... Dar vezi, vezi dacă mai ai bani, poate că mai ai ceva!... Da, da, mai am ceva, puţini de tot; dar ce mai înseamnă acum banii?... O, efemeritate! O, deşertăciune! O, timpul cel mai mârşav, cel mai ruşinos din viaţa poporului meu – intervalul de la închiderea magazinelor până la răsărit!...”

„Nu-i nimic, Erofeev... *Talita kumi,* cum a spus regina ta când zăceai în sicriu – adică scoală-te, netezeşte-ţi paltonul, curăţă-ţi nădragii, scutură-te şi du-te. Încearcă să faci măcar doi paşi şi pe urmă o să-ţi fie mai uşor. O să-ţi fie din ce în ce mai uşor. Chiar tu îi spuneai băieţelului bolnav: «Un-doi-încalţă-ţi-pantofii nu-ţi-e-ruşine-să-dormi?» Cel mai important e să te îndepărtezi de şine, pe aici mereu trec trenurile de la Moscova la Petuşki, de la Petuşki la Moscova. Îndepărtează-te de şine. Acuşi o să afli de ce nu se zăreşte nicăieri ţipenie de om şi de ce ea nu te-a aşteptat, ai să afli tot... Du-te,

Venicika, du-te.”

Petuşki. Piaţa Gării

„Dacă vrei să te duci la stânga, Venicika, du-te la stânga. Dacă vrei la dreapta, du-te la dreapta. Ţi-e tot una unde te duci. Mai bine mergi înainte, încotro vezi cu ochii...”

Cineva mi-a spus cândva că e foarte simplu să mori: că pentru asta trebuie să tragi aer în piept adânc, adânc, cât de adânc posibil, şi să scoţi afară tot atâta, din adâncul inimii – şi atunci îţi dai sufletul. Oare să încerc?

O aşteaptă, aşteaptă!... Nu-i prea devreme, poate, să afli? Să afli cât e ora?... Păi de la cine să afli, dacă în piaţă nu-i nici ţipenie, adică chiar nu-i niciun suflet de om. Şi chiar dacă aş întâlni vreun suflet viu – oare aş putea să-mi deschid gura din pricina frigului şi a amărăciunii? Da, din pricina amărăciunii şi a frigului... O, muţenie!

Şi dacă am să mor cândva – şi am să mor curând, ştiu că am să mor – fără să accept lumea asta, după ce am cunoscut-o de aproape şi de departe, după ce am cunoscut-o pe dinafară şi dinăuntru, însă neacceptând-o – am să mor şi El o să mă întrebe: „Oare ţi-a fost bine *acolo*? Ţi-a fost rău?” – am să tac, am să-mi plec ochii în pământ şi am să tac, şi muţenia asta le e cunoscută tuturor celor care ştiu deznodământul unei beţii de multe zile şi grele. Căci oare viaţa omului nu este turmentarea de-o clipă a sufletului? Şi eclipsa sufletului, de asemenea? Toţi parcă suntem beţi, numai că fiecare în felul lui, unul a băut mai mult, altul mai puţin. Şi depinde cum acţionează asupra fiecăruia: unul îi râde în faţă lumii asteia, iar altul plânge la sânul lumii asteia. Unul a apucat să borască şi îi e de-acum bine, iar altuia de-abia i se face greaţă. Dar eu – ce-i cu mine? Am supt destul şi nu simt niciun efect, nici n-am râs cum trebuie măcar o dată şi mi s-a făcut greaţă de multe ori. Eu, care am supt pe lumea asta atât de mult, încât pierd socoteala şi succesiunea – eu sunt mai treaz decât toţi în lumea asta, pur şi simplu, pur şi simplu asupra mea n-are efect băutura. „De ce taci?” o să mă întrebe Domnul, înconjurat cu totul de fulgere albastre. Ei, ce-o să-i răspund? Aşa o să fac: o să tac, o să tac...

Poate, totuşi, să-mi deschid gura? Să găsesc un suflet viu şi să-l întreb cât e ora?...

La ce-ţi trebuie, Venicika, să ştii cât e ora? Mai bine du-te, du-te, înfăşoară-te în palton ca să nu te spulbere vântul şi du-te încetişor... Ai avut cândva raiul ceresc, ai fi aflat, vinerea trecută cât e ora – dar acum raiul ceresc nu-l mai ai, la ce-ţi trebuie ora? Regina n-a venit să te aştepte pe peron, cu genele lăsate în jos; divinitatea ţi-a întors spatele – atunci ce nevoie mai ai să afli cât e ora? „Nu-i femeie, e

blanc manger”, cum i-ai spus tu în glumă, şi n-a venit la tine pe peron. Bucuria neamului omenesc, crinul luncii – nu a venit şi nu te-a aşteptat. După asta, ce rost mai are să afli cât e ora, Venicika?...

Ce ţi-a mai rămas? Dimineaţa – geamătul, seara – plânsul, noaptea – scrâşnetul dinţilor... Şi pe cine, pe cine în lumea asta îl interesează inima ta? Pe cine? Uite, intră într-o casă din Petuşki şi întreabă la oricare prag: „Ce vă interesează pe voi inima mea?”. Doamne-Dumnezeule!

Am dat colţul şi am bătut chiar la prima uşă.

Petuşki. Sadovoe Kolţo

Am bătut şi tremurând de frig, am început să aştept să mi se deschidă.

„În Petuşki s-au construit o mulţime de blocuri ciudat de înalte!... De altfel, aşa-i întotdeauna după o beţie grea, prelungită mai multe zile: oamenii ţi se par respingător de supăraţi, străzile – excesiv de largi, clădirile – ciudat de înalte... Toate lucrurile cresc la mahmureală exact cu cât păreau mai infime ca de obicei atunci când erai beat... Îţi mai aduci aminte lema mustăciosului?” Am mai bătut o dată, şi mai tare.

„Oare-i chiar atât de greu să-i deschizi uşa unui om şi să-l laşi trei minute înăuntru ca să se încălzească? Asta n-o înţeleg... Ei, cei serioşi, asta n-o înţeleg, iar eu, superficialul, n-o s-o înţeleg niciodată.. *Mene, techel ufarsin* – adică tu ai fost cântărit în cântar şi ai fost găsit uşor, adică «techel»...[79] Bine, fie, fie...

Dar dacă există acolo cântar sau nu – mi-e indiferent, pe cântarul *acela* oftatul şi lacrima vor trage mai greu decât calculul şi premeditarea. Asta o ştiu mai sigur decât ştiţi voi ceva. Am trăit mult, am băut şi am gândit mult – şi ştiu ce vorbesc. Toate stelele voastre călăuzitoare se rostogolesc spre apus şi, dacă nu se rostogolesc, oricum de-abia clipocesc. Nu vă cunosc, oameni, nu vă ştiu bine, arareori v-am acordat atenţie, dar am ceva cu voi: mă interesează ce-i acum în sufletul vostru ca să ştiu sigur dacă se aprinde din nou steaua Bethlehemului sau începe să pâlpâie şi asta-i tot ce poate fi mai important. Pentru că toate celelalte se rostogolesc spre asfinţit şi, dacă nu se rostogolesc, atunci de-abia clipocesc şi, chiar dacă strălucesc, nu fac nici cât două scuipături.

Este acolo cântar, nu este *acolo* cântar – *acolo* noi, uşuraticii, vom precumpăni şi vom învinge. Cred în asta mai ferm decât credeţi voi în orice. Dar de ce au lărgit atât de ciudat străzile în Petuşki?...”

M-am îndepărtat de uşă şi mi-am mutat privirea grea de la un bloc la altul, de la o scară la alta. Şi, în timp ce în mine îşi făcea loc un gând greoi, pe care mi-e frică să-l rostesc, împreună cu o bănuială

greoaie, pe care, de asemenea, mi-e frică s-o rostesc – mergeam şi iar mergeam, cercetând de aproape fiecare clădire şi nu puteam s-o cercetez bine: din cauza frigului sau din altă pricină ochii mi se împăienjeniseră de lacrimi...

„Nu plânge, Erofeev, nu plânge... De ce plângi? Şi de ce tremuri în halul ăsta? De frig sau mai ai vreo pricină?... Nu trebuie..."

Dacă aş avea măcar douăzeci de înghiţituri de Kubanskaia! Mi s-ar apropia de inimă şi inima ar fi în stare să convingă raţiunea de faptul că mă aflu în Petuşki. Dar kubanskaia nu aveam: am cotit pe o stradelă şi am început din nou să tremur şi să plâng...

Şi aici a început o istorie mai groaznică decât toate cele pe care le văzusem în vis. Chiar pe stradela aceea veneau spre mine patru... I-am recunoscut de îndată, n-am să vă explic cine erau cei patru. Am început să tremur şi mai tare şi m-am transformat cu totul într-un ghem de spasme...

Iar ei s-au apropiat şi m-au înconjurat. Cum să vă explic ce mutre aveau? Nu, nu aveau deloc mutre de bandiţi, mai degrabă dimpotrivă, mutrele lor aveau o nuanţă clasică şi în ochii tuturor celor patru – ştiţi ce era? Aţi stat vreodată pe vine în WC-ul gării din Petuşki? Vă aduceţi aminte că acolo, la o adâncime enormă, sub găurile rotunde, plescăie şi luceşte zeama aceea cafenie? Uite, aşa erau ochii celor patru. Iar al patrulea semăna... De altfel, o să vă spun pe urmă cu cine semăna...

— Uite că te-am prins, spuse unul.

— Cum adică... m-aţi prins? Vocea îmi tremura groaznic din cauza mahmurelii şi frisoanelor. Ei au crezut că de frică.

— Păi uite că te-am prins! N-o să te mai duci nicăieri.

— De ce?...

— De aia.

— Ascultaţi… Vocea îmi era întretăiată, pentru că îmi tremura fiecare nerv, nu numai glasul. Noaptea nimeni nu poate fi sigur pe el, adică vreau să spun: noaptea, pe frig. Şi apostolul l-a trădat pe Hristos înainte de a fi cântat cocoşul a treia oară. Ştiu de ce l-a trădat – pentru că tremura de frig, da. El încă se mai şi încălzea la foc împreună cu *ăştia.* Dar eu nu am foc, eu sunt după o beţie de o săptămână. Şi dacă m-ar pune acum la încercare, L-aş trăda şi de şapte ori şaptezeci de ori, şi de mai multe ori L-aş trăda...

— Ascultaţi, le spuneam eu cum puteam, daţi-mi drumul... Ce nevoie aveţi de mine?... Pur şi simplu, n-am ajuns până la o fată... Am plecat şi n-am ajuns... M-a furat somnul şi, în timp ce dormeam, mi-au furat valijoara... Aveam acolo nişte fleacuri şi totuşi îmi pare rău. Albăstrele...

— Care albăstrele? întrebă unul cu răutate.

— Bomboane, bomboane Albăstrele... Şi două sute de grame de

alune, i le-am promis băieţelului pentru că ştie bine o literă... Dar astea-s prostii... Numai să se lumineze de ziuă şi plec din nou... Ce-i drept, fără bani, fără cadouri, dar ei au să mă primească şi aşa şi n-au să-mi spună o vorbă... Chiar dimpotrivă.

Toţi patru mă priveau fix şi pesemne că toţi patru se gândeau: „Ce fricos şi elementar e ticălosul ăsta!". O, n-au decât, n-au decât să creadă, numai să mă lase să plec!... Unde, în ce ziare am văzut mutrele astea?...

— Vreau să merg din nou la Petuşki...

— Nu te duci tu la niciun Petuşki.

— Bine... Nu mă duc, vreau să ajung la Gara Kursk!

— N-ai să vezi tu nicio gară!

— Adică de ce?...

— De aia!

Unul şi-a făcut vânt şi m-a pocnit în obraz, altul m-a trosnit cu pumnul în faţă, ceilalţi doi se dădeau şi ei la mine – nu pricepeam nimic. Totuşi, am rezistat pe picioare şi mă trăgeam înapoi încet, încet, dar cei patru înaintau şi ei încet...

„Fugi, Venicika, fugi undeva, oriunde!... Fugi la Gara Kursk! La stânga, la dreapta sau înapoi – oricum ai să nimereşti acolo! Fugi Venicika, fugi!..."

M-am apucat cu mâinile de cap şi am luat-o la fugă. Ei a pornit în urma mea...

Petuşki. Kremlinul.
Monumentul lui Minin şi Pojarski

„Poate că, totuşi, aici e Petuşki?... De ce pe străzi nu-s oameni? Unde au pierit cu toţii?... Dacă ăştia mă ajung din urmă, mă omoară... Dar cui să-i strigi? Nu este lumină la nicio fereastră... Şi becurile de pe stâlpi ard fantastic, ard fără să clipească..."

„Se prea poate să fie Petuşki... Uite, clădirea asta, pe lângă care fug, e casa raională de asigurări sociale, iar dincolo de ea – bezna... Asigurările sociale din Petuşki şi mai încolo beznă în vecii vecilor şi sălaşul sufletelor celor morţi... O, nu, nu!"

Am ieşit în fuga într-o piaţă pavată cu piatră cubică, umedă, mi-am tras sufletul şi m-am uitat împrejur:

„Nu, oraşul ăsta nu-i Petuşki!... Dacă El, dacă El a părăsit pentru totdeauna pământul, dar ne vede pe fiecare din noi – ştiu că în direcţia asta El nu s-a uitat niciodată... Şi dacă El n-a părăsit niciodată pământul meu, dacă l-a străbătut desculţ şi cu înfăţişare de rob – El a ocolit locul ăsta şi a trecut pe-alături..."[80] „Nu, nu-i Petuşki! Pe lângă Petuşki El n-a făcut ocol. El, obosit, s-a odihnit acolo la lumina focului şi eu am remarcat în multe suflete cenuşa şi fumul odihnei Lui acolo.

Nu-i nevoie de flacără, de-ar fi cenuşă...”

Oraşul ăsta nu-i Petuşki, nu! Kremlinul strălucea deasupra mea în toată splendoarea lui. Şi cu toate că auzeam din urmă tropăitul celor care mă fugăreau, am apucat să mă gândesc: „Eu, care am străbătut Moscova în lung şi-n lat, treaz şi mahmur, n-am văzut niciodată Kremlinul şi, în căutarea Kremlinului, nimeream întotdeauna la Gara Kursk. Şi uite că l-am văzut acum, când cel mai mult pe lume am nevoie de Gara Kursk!...” „Nebănuite sunt căile Tale...”

Tropăitul se apropia şi eu nu puteam nicidecum să trag destul aer în piept ca să fug mai departe, de-abia m-am târât până la zidul Kremlinului şi m-am prăbuşit... Nu mai aveam putere să tremur şi spaima mă dăduse gata – îmi era tot una...

Ei se apropiau prin piaţă, câte doi pe fiecare latură. „Ce fel de oameni sunt şi ce le-am făcut eu oamenilor ăstora?” – întrebarea asta nu mi-o puneam. „Mi-e totuna. Şi dacă mă zăresc, şi dacă nu mă zăresc – mi-e tot una. Nu vreau să tremur, vreau să am pace, iată toate dorinţele mele… Apără-mă, Doamne...”

Totuşi, ei m-au zărit. S-au apropiat şi m-au înconjurat, gâfâind din greu. Bine că am apucat să mă ridic în picioare altfel m-ar fi omorât...

— De noi ai vrut să scapi cu fuga? De noi? şuieră unul printre dinţi, mă înşfăcă de păr şi, din răsputeri, mă izbi cu capul de zidul Kremlinului. Mi s-a părut că m-am sfărâmat de durere, sângele îmi curgea pe faţă şi pe sub guler... Era cât pe ce să cad, dar m-am ţinut pe picioare... A început maltratarea.

— Izbeşte-l în burta, în burtă, cu cizma! Să se chircească!

Doamne! M-am smuls din mâinile lor şi am fugit în jos, prin piaţă. „Fugi, Venicika, dacă poţi, fugi, ai să scapi fiindcă ei nu ştiu deloc să fugă!” Pentru două clipe m-am oprit lângă monument; mi-am şters sângele de pe sprâncene, ca să văd mai bine. Mai întâi m-am uitat la Minin, apoi la Pojarski, pe urmă iar la Minin – încotro să fug? În care direcţie să fug? Unde-i Gara Kursk şi unde să fug? N-aveam timp de gândire – am fugit în direcţia în care se uita cneazul Dmitri Pojarski...

Moscova – Petuşki.
O casă a scării necunoscută

Totuşi, până în ultima clipă, tot mai speram să scap de ei. Şi când am dat buzna într-o casă a scării necunoscută, m-am târât până la palierul de sus şi m-am prăbuşit din nou – încă mai speram... „O, nu-i nimic, nu-i nimic, peste o oră inima se va potoli, sângele ai să-l

speli, stai aici Venicika, stai întins până în zori şi apoi – la Gara Kursk şi... Nu trebuie să tremuri în halul ăsta, ţi-am spus că nu trebuie..."

Inima îmi bătea atât de tare, încât mă împiedica să trag cu urechea şi totuşi am auzit: uşa de jos a casei scării s-a întredeschis încet şi nu s-a închis la loc vreo cinci clipe...

Tremurând tot, mi-am spus: „Talita kumi", adică ridică-te şi pregăteşte-te de moarte. Simt că asta nu mai e „Talita kumi", că asta-i „Lama sabachtani", cum a spus Mântuitorul... Adică: „De ce, Doamne, M-ai părăsit?". Totuşi, de ce, Doamne, m-ai părăsit?

Domnul tăcea.

„Îngeri cereşti, ăştia urcă scara! Ce să fac? Ce să fac acum, ca să nu mor? Îngerilor..."

Şi îngerii au izbucnit în râs. Ştiţi cum râd îngerii? Sunt nişte făpturi infame, acum ştiu. Să vă spun cum au izbucnit acum în râs? Cândva, demult tare, în Lobno, lângă gară, un om a fost tăiat de tren şi a fost tăiat într-un fel de neînchipuit: toată jumătatea de jos i-a fost tocată mărunt şi împrăştiată pe terasament iar jumătatea de sus, de la brâu, rămăsese ca vie şi stătea drept lângă şine, aşa cum stau pe postamente busturile feluritelor lepădături. Trenul plecase şi jumătatea aceea rămăsese pe loc şi pe faţă avea întipărită un fel de nedumerire iar gura îi era întredeschisă. Mulţi nu puteau să se uite, întorceau capul, pălind şi simţind moleşeala morţii în inimă. Iar nişte copii, vreo trei sau patru, au dat fuga la mort, au ridicat de pe undeva un chiştoc de ţigara care încă mai scotea fum, şi l-au pus în gura moartă, întredeschisă. Şi chiştocul tot fumega, iar copiii ţopăiau împrejur şi râdeau cu hohote de această privelişte amuzantă...

Aşa şi îngerii cereşti râdeau acum de mine. Ei râdeau, iar Dumnezeu tăcea... Iar pe cei patru îi şi văzusem – *ei* urcau de la parter... Şi când i-am văzut, mai mare decât orice spaimă (pe cuvânt de onoare, mai mare) mi-a fost uimirea: ei, toţi patru, urcau desculţi şi îşi duceau încălţările în mâini – de ce oare? Ca să nu facă zgomot pe scară? Sau să se furişeze spre mine fără să-i aud? Nu ştiu, dar ăsta-i ultimul lucru pe care l-am înregistrat. Adică uimirea asta.

Mici măcar nu s-au oprit să-şi tragă sufletul. De pe ultima treaptă s-au năpustit să mă sugrume, cu cinci sau şase mâini odată; eu, cum puteam, le descleştam inimile şi îmi apăram gâtul. Şi iată că acum s-a întâmplat restul: unul din ei, cel cu profilul cel mai feroce şi mai clasic, a scos din buzunar o sulă uriaşă cu mâner de lemn, poate chiar nu o sulă, ci şurubelniţă sau mai ştiu eu ce. Însă le-a poruncit celorlalţi să mă ţină de mâini şi, oricât m-am apărat eu, cu totul înnebunit, m-au ţintuit de podea...

— De ce – de ce?... De ce – de ce – de ce?... bâiguiam eu.

Mi-au înfipt sula chiar în gât...

N-am ştiut că există asemenea chin pe lume şi m-am chircit de

durere; groasă, roşie, litera „u” mi s-a lăbărţat în ochi şi a început să tremure. Şi de atunci nu mi-am mai recăpătat cunoştinţa şi niciodată n-am să mi-o mai recapăt.

La lucrările de montare a cablurilor
în Şeremetievo, toamna anului 1969

Notes

[←1]

Trimitere la un episod din Istoria Rusiei (sfârşitul secolului al XVI-lea-începutul secolului al XVII-lea), din care
este inspirat poemul dramatic Boris Godunov de Puşkin; Dmitri, fiul cel mic al lui Ivan cel Groaznic (1550-1584), a murit la o vârstă fragedă; mai târziu, poporul a început să vorbească în taină că Dmitri s-ar fi salvat. Boris Godunov (ţarul de facto după moartea lui Ivan cel Groaznic) a încercat să înăbuşe aceste zvonuri, dar zadarnic; Boris Godunov a murit în 1605, iar Moscova a fost ocupată de un uzurpator care se dădea drept Dmitri, fiul „salvat" al lui Ivan cel Groaznic.

[←2]

Parafrază a unei situaţii din baladele istorice despre eroul popular Ilia Muromeţ. Aflat la răspântia a trei drumuri, eroul îl alege pe cel mai rău şi până la urmă se dovedeşte că alegerea sa este bună.

[←3]

Ivan Kozlovski (1900-1993) – cântăreţ de operă; a interpretat, de asemenea, romanţe şi cântece populare.

[←4]

Parafrază a începutului romanului Anna Karenina de Lev Tolstoi: „Toate familiile fericite seamănă una cu alta, fiecare familie nefericită este nefericită în felul ei”.

[←5]

Aluzie la o fraza a biologului şi agronomului Ivan Miciurin (1855-1935): „Nu putem aştepta darurile naturii; sarcina noastră este să le luăm”.

[←6]

Parafrază a unul fragment din poemul în proză *Limba rusă* de Ivan Turgheniev: „În zile de îndoială, în zile de împovărătoare meditaţii la soarta patriei mele, tu singură îmi eşti sprijin şi susţinere, o viguroasă, autentică şi liberă limbă rusă”.

[←7]

Aluzie la trilogia autobiografică a lui Lev Tolstoi: *Copilăria, Adolescenţa* şi *Tinereţea*.

[←8]

Aluzie la episodul vindecării slăbănogului din *Noul Testament:* „Scoală-te, ia-ţi patul tău şi umblă” (Ioan 5,8).

[←9]

În acest pasaj există mai multe aluzii literare. Expresia: „Nu se poate aşa, pur şi simplu...” trimite la romanul *Oblomov* de Ivan Goncearov în care eroul rosteşte cam aceleaşi cuvinte într-o situaţie similară; eroinele lui Turgheniev sunt remarcabile prin pudoarea şi puritatea lor morală; jurământul de pe Vorobievî Gori (o colină din Moscova) se referă la un episod din viaţa poetului Nikolai Ogariov (1813-1877) şi a scriitorului şi publicistului militant Aleksandr Herzen (1812-1870) – în 1828, pe Vorobievî Gori, cei doi îşi jură prietenie veşnică şi promit să-şi dedice viaţa cauzei libertăţii.

[←10]

Joc de cărţi (practicat, mai ales în lumea interlopă) care durează până când toţi banii sunt câştigaţi de un singur jucător.

[←11]

În 1970 se împlineau 100 de ani de la naşterea lui Lenin.

[←12]

Abba Ebar (1915-2002) – ministrul de externe al Israelului în perioada 1966-1974.

[←13]

Moshe Dayan (1915-1981) – general şi om politic israelian.

[←14]

Joc de cuvinte bazat pe sonoritatea asemănătoare a numelor Dayan şi Eban cu aceea a cuvintelor ruseşti care înseamnă „a da” şi „a f…”.

[←15]

Aleksandr Blok (1880-1921) celebru poet simbolist rus.

[←16]

Trimitere la cunoscuta carte a lui Antoine de Saint-Exupery.

[←17]

Abreviere în limba rusă: Direcţia tehnică şi de producţie pentru comunicaţii.

[←18]

Poem în proză de Maxim Gorki.

[←19]

Tablou celebru de Ivan Aivazovski (1817-1900).

[←20]

Aluzie la Napoleon.

[←21]

„Fără frică şi prihană” este supranumele cavalerului francez Pierre Terrail de Bayard (1476-1 524).

[←22]

Despre decembriştii (revoluţionarii aristocraţi ruşi de la 1825) Lenin s-a exprimat că au fost „voinici din oţel forjat”.

[←23]

Definiţia situaţiei revoluţionare, dată de Lenin.

[←24]

Aluzie la un vers de Serghei Esenin.

[←25]

Ivan Kramskoi (1837-1887) – cunoscut pictor rus.

[←26]

Aluzie la atentatul asupra lui Lenin (1918), săvârşit de Fania Kaplan.

[←27]

Aluzie la finalul nuvelei lui Gogol, *Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici:* „Mare plictiseală pe lumea asta, domnilor”.

[←28]

Carcalete (în original: „torş”) – amestec de bere cu votcă, în diferite proporţii.

[←29]

Este vorba, probabil, de o eroare a autorului. Trimiterea este aproape cu siguranţă la Nikolai Kibalcici (1854-1881), terorist din partidul Libertatea Poporului, care a fost implicat în atentatul reuşit împotriva lui Alexandru al II-lea, fiind spânzurat ca urmare a acestei crime.

[←30]

Durch Leiden Licht: prin suferinţă – lumina! (în germ., în orig.)

[←31]

Probabil că denumirea acestui „cocteil” parodiază un pasaj din *Facerea* (43,11): „Luaţi în sacii voştri din roadele pământului acestuia (ale Canaanului – n.n.) şi duceţi ca dar omului aceluia puţin balsam şi puţină miere, tămâie şi smirnă, migdale şi fistic”.

[←32]

Parafrază a unei celebre (în perioada sovietică) sentinţe din romanul *Aşa s-a călit oţelul* de Nikolai Ostrovski (1904-1936): „Viaţa îi este dată omului o singură dată şi trebuie trăită astfel încât să nu resimtă chinuitor de dureros anii trăiţi, să nu-l ardă ruşinea pentru trecutul mârşav şi meschin”.

[←33]

Aluzie la Conferinţa de la Geneva, desfăşurată în iulie 1955, la care au participat miniştrii de externe ai celor patru mari puteri. Despre această conferinţă, presa sovietica era de părere că a introdus un spirit nou în diplomaţie, caracterizat prin dorinţa de colaborare şi de înţelegere reciprocă.

[←34]

Citat din poezia lui Aleksandr Blok, „Şi eu păstram în altarul lui Ioan”.

[←35]

Perţovka – votcă cu ardei iute.

[←36]

Aluzie la corespondenţa dintre Lenin şi celebra sa amantă Inessa Armand: „Până şi o «pasiune şi o relaţie trecătoare» este mai «poetică şi mai pură» decât «săruturile fără iubire» ale soţilor (vulgari şi banali). Aşa scrii d-ta. [...] Opoziţia este oare logică? Săruturile fără iubire ale soţilor vulgari sunt *murdare.* De acord. Lor trebuie să le opunem... ce?... S-ar părea: săruturile *cu iubire*? Iar d-ta le opui «pasiunea» (de ce nu iubirea?) «trecătoare» (de ce trecătoare?) – rezultă că, logic, săruturile fără iubire (trecătoare) se opun săruturilor fără iubire dintre soţi... Ciudat?”

[←37]

Aluzie la comedia lui Aleksandr Ostrovski (1823-1886), *Pentru orice înţelept e destulă simplitate.*

[←38]

Ivan Bunin (1870-1953) – scriitor, laureat al Premiului Nobel în anul 1933.

[←39]

Aleksandr Kuprin (1870-1 938) – scriitor.

[←40]

Serghei Aksalov (1791-1859) – scriitor, prieten al lui Gogol.

[←41]

Modest Musorgski (1839-1881) – mare compozitor rus. A scris, printre altele, operele *Boris Godunov* şi *Hovanşcina,* aceasta din urmă neterminată şi pusă în scenă în prelucrarea finală a lui Rimski-Korsakov. În istoria rusă, prin „hovanşcina" este desemnată răzmeriţa de la Moscova din anul 1682, după numele prinţului Hovanski, susţinător al Sofiei (sora vitregă a lui Petru I), care a incitat trupele militare să se amestece în lupta politică.

[←42]

Nikolai Rimski-Korsakov (1844-1908) – celebru compozitor rus.

[←43]

Referire la romanul în versuri al lui Puşkin, *Evgheni Oneghin.*

[←44]

Vissarion Belinski (1810-1848) – critic literar idelogizant, care vedea rolul literaturii în educarea societăţii în spiritul idealurilor umaniste.

[←45]

Aluzie la ziarul *Clopotul* scos de Herzen la Londra.

[←46]

Aluzie la Lev Tolstoi (Leova i se spunea în familie).

[←47]

Aluzie la nuvela *Prima iubire* de Ivan Turgheniev.

[←48]

Personajul citează versuri din lirica de dragoste a lui Puşkin.

[←49]

Chişlac – sat (în Asia Mijlocie).

[←50]

Acîn – poet şi cântareţ popular (în Kazahstan, Kirghizstan).

[←51]

Aluzie la scriitorul Ilya Ehrenburg (1891-1967), autor al cărţii *Treisprezece pipe.*

[←52]

Joc de cuvinte: „kombikorm”, în limba rusă, este o abreviere care înseamnă „furaje combinate”.

[←53]

Citat din Cehov: „La om totul trebuie să fie minunat: şi chipul, şi hainele, şi sufletul, şi gândurile”.

[←54]

Enciclopedie într-o sută de volume, apărută înainte de 1917, numită astfel după numele editorilor.

[←55]

Lucreţia – soţia cetăţeanului roman Tarquinius Collatinus vărul lui Tarquinius Superbus, al şaptelea rege al Romei (534-510 î.Hr.). Violată de Sextus, fiul regelui, Lucreţia s-a sinucis, ceea ce a provocat o răscoală, în urma căreia Tarquinii au fost expulzaţi din Roma.

[←56]

Hipatia – profesoară de filosofie la Alexandria la sfârşitul secolul al IV-lea şi începutul secolului al V-lea. A fost ucisă de creştini în anul 415 la îndemnul lui Chiril, patriarhul Alexandriei.

[←57]

Replică din tragedia lui Puşkin *Mozart şi Salieri.*

[←58]

Sonia Perovskaia (1853-1881) – revoluţionară-teroristă; a condus atentatul săvârşit asupra împăratului Nicolae al II-Lea (1 martie 1881); a fost executată prin spânzurare.

[←59]

Vera Zasulici (1849-1919) – scriitoare, revoluţionară-teroristă; l-a rănit cu un foc de revolver (1878) pe guvernatorul Petersburgului, Feodor Trepov; a fost achitată în instanţă, după care a emigrat în străinătate, unde a luat parte la crearea partidului social-democrat rus.

[←60]

Wladyslaw Gomulka (1905-1982) – prim-secretarul Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Unit Polonez în perioada 1956-1970.

[←61]

Josef Cyrankiewicz (1911-1989) – preşedintele Consiliului de Miniştri al Republicii Populare Polone (1947-1952; 1954-1979).

[←62]

Mohamed Suharto – preşedintele Indoneziei în perioada 1967-1998.

[←63]

Ciort – drac.

[←64]

Aluzie la reforma ortografiei, impusă de bolşevici în 1918, prilej cu care au fost eliminate din alfabet câteva litere.

[←65]

Îndemn atribuit lui Lenin.

[←66]

Cuvintele lui Lenin despre inerenţa greşelilor în instituirea noii orânduiri.

[←67]

În 1917, bolşevicii au decretat trecerea de la calendarul iulian la cel gregorian.

[←68]

Parodie a cunoscutului episod din romanul *Fraţii Karamazov* de Dostoievski.

[←69]

Aleksei Stahanov (1905-1977) – miner, care în anii ‘30 ai secolul trecut a stabilit câteva recorduri de extragere a cărbunelui; propaganda bolşevică a făcut din el un erou, în întreaga ţară răspândindu-se mişcarea „stahanoviştilor” (a fruntaşilor-recordsmeni în diferite sectoare de producţie).

[←70]

Ivan Papanin (1894-1986) explorator al Polului Nord; în 1934 a înfiinţat o staţie biologică la Capul Celiuskin. Spărgătorul de gheaţă din dotarea staţiei s-a scufundat şi membrii expediţiei, surprinşi pe un sloi uriaş aflat în derivă, au fost salvaţi de câţiva aviatori, dintre care cel mai cunoscut era Mihail Vodopianov (1899-1980). În textul lui Erofeev avem, deci, o ironie: nu Papanin l-a salvat pe Vodopianov, ci Vodopianov pe Papanin.

[←71]

Kuzma Minin (?-1616) – negustor din Nijni-Novgorod, care în 1611 a chemat poporul la lupta de eliberare a Moscovei de sub ocupaţia poloneză.

[←72]

Dmitri Pojarski (1578-1641) – conducătorul oştilor populare care au eliberat Moscova în 1612.

[←73]

Primul vers din o poezie fără titlu de Serghei Esenin (ciclul *Motive persane).*

[←74]

Parafrază după *Adolescentul* de Dostoievski; eroul principal năzuieşte „nu să câştige un milion, ci să-şi limpezească gândul”.

[←75]

Parafrază a unui vers din poezia „Prorocul” de Puşkin: „Cu verbul să arzi inimile oamenilor”.

[←76]

Vers de Evgheni Baratînski (1800-1844).

[←77]

Parafraza a unei strofe din romanul în versuri *Evgheni Oneghin* de Puşkin.

[←78]

Vera Muhina (1889-1953) – sculptor, autoarea statuii *Muncitorul şi colhozniţa,* cunoscută mai ales ca emblemă a studiourilor cinematografice Mosfilm.

[←79]

Parafrază după Daniel 5, 24-27: „Atunci a trimis El vârful mâinii care a scris aceste cuvinte. Iată inscripţia care a fost scrisă: *Mene, mene, techel ufarsin.* Aceasta este tâlculrea cuvântului *mene:* Dumnezeu a numărat zilele regatului tău şi i-a pus capăt. *Techel:* l-a cântărit în cântar şi l-a găsit uşor”.

[←80]

Parafrază a unei strofe din poezia „Aceste aşezări sărmane” de Feodor Tiutcev (1803-1873).